

Gerryt van Belcum

<Afschrift D>

In den name Godes, amen.

5 Int jaar Onses Heren als men schreef
1480, des sondags voor Valentini, doen
wasser een eerbaar burger in Leeuwar-
den, geheten Gerryt van Belcum, sieck
10 van lichame, hoewel dat hy ware wys
ende vernuftigh van verstande ende
kloek van sinnen, welke Gerryt voors.
hadde aengesien ende terdegen over-
daght dese jegenwoordige korte tyt, en
15 de sekerheit des tytlyken doodts en de
onsekerheit der uire des doodts, ende
hiernamaals de eeuwige tyt, waerom
soo heeft hy met vryen wille ende met
voorbedagten sin, om alle quaad te
20 vermyden en alle twedragt te keren,
ende ook mede om syne ellendige
zielen zaligheid, maakt, schickt en
ordineert een testament van syn tydlyke
goederen die hem Godt almaghtigh
25 hadde verlenigt, welk testament ofte
laeste wille begeert hy ende wil hebbe
vast ende volmagtigh, na alle manieren
van reghten daart magh, om tot een
vastigheit te hebben, ende bidt een
30 iegelyk om Godts wille die dit hoort en
bescherme, settende de poene van
reghte in cas van dispuut op diegene die
aldaer in dispuut komen ende dit niet
holden, hoewel dat hy dat hoopt ende
35 op syn kinderen betrouwt dat sy dit
nooyt straffen ofte warssen sullen.

Int eerst soo heeft Gerryt voors. syn
lieve ziel bevolen Godes almagtige
grondelose barmhartigheit, begerende
40 syn legersteed by syn heilige patroon
Sint Vyth, in dat nieuwe coor op die
zuydzyde, op het west van de deur,
ende heeft toegeleit ende gegeven dien
heilige patroon tot behulp van syn tim-
45 meragie een nieuw glasfinster, exempt

<Afschrift E>

In den name Godes, amen.

Int jaer Onzes Heren als men
schreev MCCCCLXXX, des sondags
voor Valentini, doe was er een eerbaar
borger in Lieuwert, gehieten Gerrit van
Belcum, ziek van lighaem, hoewel dat
hy was wys en vernuftig van verstande
en kloeck van sinnen, welke Gerrit
voors. hadde aengesien en deeg over-
daght deese tegenwoordige korte tyt,
wisheid des tydelyken doodts en hier-
namaals de eeuwige tydt, alwaarom zoo
heeft hy met vryen wille en voorbe-
dagten zin, om alle kwaad te vermyen
en alle tweedragt te keren, en ook mede
om syn elendige zielen zaligheid,
maakt, schickt en ordineert een testa-
ment of leste wille van zyn tydelyke
haaf ende goed dat hem God vant
hemelryck heeft verleend, welke
testament of leste wille begeert hy en
wil hebben vast en volmagtig, met allen
manieren en rechten daar het mag en
kan een vastigheit te hebben, ende bidt
een iegelyk om Godes wille die dit
hoort en verstercken kunnen, dat men
dat bescherme, settende de pene des
rechtes daartegen so iemand maer
aldaer tegen kome ende dat niet en
houdet, hoewel dat hy dat hoopt en op
zyn kinderen betrouwt dat zy dat ten
genen tyde berispen, betwisten of
wraken sullen.

Int eerst soo heeft Gerrit voorsz. syn
lieve ziel bevolen Godes almachtige,
grondelose barmhertigheit, begerende
syn legerstede by zyn heilige patroon
Sinte Vyt, in dat nieuwe choor op de
zuidsyde, op het west van de deur, ende
heeft toegeleit ende gegeven den
heiligen patroon ten syner hulpe te
timmeren een nieuw glasvenster,

het steenwerk ende yserwerk dat aldaertoe behoort. Ende begeert tot de ere Godes ende wil dat men aldaer sal make een nieuw altaer, daer Sinte
5 Christoffel sal op staan, ende buiten aen de kerke wil hy hebbe een figure van Ons Lieve Here Godt, dragende syn Heilige Cruys. Dit voorschreven altaer met syn toebehoren, mette figure ende
10 glasvenster als voorsz., hadde Wytte, syn huisvrouw, hem onthieten ende al aengenomen te bekostigen, tot der eere Godts ende om haer lieve zielen zaligheid.

15 Item daertoe soo heeft Gerryt voorschreven geven tot Godts eere seshondert luicker gulden gereden gelde, welke seshondert luiker guldens sal Pytter, syn soon, ende Symen, syn
20 swager, met den opperpriester toe Oldehove nemen van syn part geldts, ende kopen daarmede vyftigh klinckarden wisse renten, welcke vyftigh klinckarden renthe schicken ende
25 leggen tot dat altaer voorschreven tot een prysters prove, welke prove heeft Gerryt voorgenoemt beswaart met drie of vier missen ende gelyke veel vigilien daertoe des weecks ten alderminsten.

30 Ende begeert vrindelyk van Kemppe Unia ende Waltie Abbes dat sy hier mede toe raden ende helpen willen dat men dat voorsz. geld profytlyken ende nutlyken bestede als voorsz. Item op
35 dese voorsz. prouve, daer Gerryt syn lieve ziel en alle syn lieve vrienden zielen heeft mede bedaght of hy of ymant van haar Godt mede vertoornt hebben in enige tydelyke saken, sal
40 Pytter ende Symen, met syn andere kinderen of swageren, kiese moge een goed man, ten allen tyden by des opperpriesters raad, opperpriester na opperpriester, wanneer dat ledigh is, die
45 trouwelyk voor syn lieve ziele en al syn lieve vrinden zielen mede sal bidde. En isser emant van syn geslagte of bloede, die dat voor een vreemden te

uitgenomen dat steen en yserwerk dat aldaertoe behoort. Ende begeert tot der eere Godes ende wil dat men aldaer zal maken een nieuw altaer, daer Sinte Christoffel zal op staan, en buiten aan de kerke wil hy hebben een figuur van Onse Lieve Here God, dragende syn Heilig Cruis. Dit voorsz. altaer met zyn toebehoren, met de figuur en glasvenster als voorsz., heeft Wytte, zyn huisvrouw, hem onthyten en aangenomen halv te bekostigen, ter eeren Godes en om haar liefs zielen saligheid.

Item daertoe soo heeft Gerrit voorsz. gegeven tot Godes eere zeshondert rhynsguldens reed geld, welke zeshondert rhynsguldens zal Pyter, zyn zoon, en Symen, zyn zwager, met de personna te Oldehove nemen van zyn part geldes, en kopen daarmede vyftigh klinkende wissera renthen, van welke vyftigh klinkende renthe zullen zy voorsz. dartig postulaten wissere renthen beschikken en leggen tot dat altaer voorsz. tot een priester inkomst, welke inkomst heeft Gerrit voorgenoemd bezwaard met drie of vier missen en alsoo veel vigilien daertoe des weecks ten allerminsten. En begeert vrindelyk van Kempe Unia en Wattie Abbes zoon dat zy hier mede toe raden en helpen willen dat men dat geld voorsz. profytelyk ende nuttiglyk bestede als voorsz. Item op deeze voorsz. inkomst, daer Gerrit zyn lieve ziel en al zyn lieve vrinden zielen heeft mede bedogt of hy of iemand van haar God mag vertoornd hebben in eenige tydelyke zaken, sullen Pyter en Simen, met zyn andere kinderen of zwageren, kiesen mogen een goede man, ten allen tyden by des personna raad, pryster na pryster, wanneer leedig is, die trouwelyken voor zyn lieve ziele en al zyn lieve vrinden zielen mag of zal bidden. Ende is er iemand van zyn geslagte of bloede, den dat voor een vreemde te gunnen, zoals dat behoort. Item daarmede zo begeert hy

gunnen, als dat behoort. Item daerna
soo begeert hy ende wil dat Pytter ende
Symen met de opperpriester willen
schicken ende ordineren 15 klinkarden,
5 of sooveel als de vyftigh klinckarden
syn beter als 30 post., tot den armen
behoef ofte tot reparatie der heilige
kercke, daert haerluiden aldernutst
dunckt. Ende wil dat men den prove-
10 priester een huis coopt daer hy magh in
wone van dat voorsz. geld.

Item soo had hy maak<t> verdelinge
ende heeft geboekt de heiligen en heren
als naschreven staat, dat sy trouwelyk
15 voor hem willen bidden. Item den op-
perpriester 1 guld. Item den deeken,
heer Reder, ende heer Jelle elk een hal-
ve guld., ende de andere priesteren te
Oldehove iegelyk een stoter. Item Sint
20 Antonis in jeshuis een halve gulden,
ende heer Pytter een stoter. Item Ons
Lieve Vrouwe toe Nyehove een guld.,
den opperpryster een stoter, ende de
andere prysters elk een jager. Item de
25 broeren tot de jacobinen 1 post. Item de
perfoeta broeren een tonne kostelyk
bier, ende daertoe een tonne koyts. Item
toe Foswert, toe Gernawird end<e> toe
Betlehem, elkerlyk een tonne koyts.
30 Item [***] op syn kinderen verbe-
teringe.

Item daerna so bevestigt hy Pytter
syn soons bryven soo dat Pytter, syn
soon, by Wytien sal weder inbrenge de
35 helft van syn uitbirnsinge die hy
ontvangen hadde, uitgesondert de
huisinge, in de te makene deelschap te
gaan daerna. Ende waart sake dat
hierover imant in quaestie wilde
40 komen, die sal hebben verbeurt hondert
post. tot Pytters behoeff.

Item daerna so bespreekt hy salige
Willems kinderen elk hondert post.,
ende sullen hiermede tevreden wesen,
45 soodat dat ene kindt sal erve op dat
andere, tot des laestes dood toe. Ende
sterven sy aleer dat sy tot buikueste
komen ofte lieten sy geen kinderen na,

en wil dat Pytter en Simen met zyn
persona wil schicken en ordineren
vyfftien klinkerden, dan of zoveel als
XV klinkerden syn bedragende <meer>
dan dertig postulaaten, tot den armen
behoefte ofte tot het timmeren der hei-
lige kerke, daar het iemand allernuttigst
dunkt. Ende wil dat men den pryster-
inkomst een huis kopen daer hy mag in
wonen met dat voorsz. geld.

Item so heeft hy gemaakt ten jaar-
deel ende heeft te boek gesteld heiligen
en heren soals mede beschreven staat,
dat sy getrouwelyk voor hem willen
bidden. Item de persona een gulden.
Item den deken, heer Rederd, en heer
Jelle elk gelyk een halven gulden, ende
den anderen prysters te Oldehove ieder
een stoter. Item Sint Anthonis int gast-
huis een halven gulden, ende heer Pie-
ter een stoter. Item Ons Lieve Vrouwe
toe Nieuwehove een gulden, den per-
sonna een stoter, en de andere prysters
elk een jager. Item de broeren by den
jacobinen een postulaat. Item de pro-
fessi broeren een tonne rod scher ende
daartoe een tonne koits. Item toe Fos-
wert, toe Genawird ende toe Berlichem
elk een tonne koits. Item voortaan op
syn kinderen verbeteringe.

Item so bevestigt hy Pytter zyns
zoons brieven so dat Pyter, zyn zoon,
by de Wytien sal weder inbrenge de
helft van zyn kindsdeel dat hy ontfan-
gen heeft, uitghezeid de huisinge, ende
dan mede tot gelyke deelschap te gaan
daarna. Ende waart sake dat iemand
hiertegen wilde komen, die zal verbeurt
hebben hondert postulaten tot Pyters
behoef.

Item daerna bespreekt hy salige
Willems kinderen elk hondert postu-
laten, ende zullen hiermede tevreden
weesen, sodat dat eene kind sal erven
op dat ander, tot des lestens dood toe.
En sterven si aleerder dat sy tot buik-
ueste komen of laten zy geen kinderen
na, so wil hy dat het sal weder in daar

soo wil hy dat het sal wederkeren daart
uitgekomen is, ende dese goederen
sullen sy niet ontvangen eer die kin-
deren te buickuest syn gecomen.

5 Item voorts soo leit hy toe Wytie,
syn eghte wyff, dat huis ofte woninge
tot haer lyfstonde, ende agter dat hoff
met de twe kleine huisingen int hoff,
10 syn deel vry ende quiteert dat hy
daaraan heeft. Item daertoe soo sal
Wytie hebbe tot onderhoud al datgene
wat daer in dat hoff is, agter ende
voor, boven ende beneden, als rogge,
15 weit, bonen, orten, koorn, haver, sout,
bier, olye, honingh, eeck, flas, met al
dat men eeten ende drinken magh, ende
daertoe holt ende turff, alst aldaer te
huys is. Ende hiervoor soo sal Wytie
20 weder staen ende bewaren de uitledinge
ende den dertigste dagh, die dagh,
uitgesondert dat boecke. Item soo wil
hy dat Wytie sal vooruit hebbe haere
klederen, goldt ende silverwerk, met de
kleinodie dat tot haer lyff behoort, ende
25 daertoe dat beste bed met syn toebe-
horen, sonder deelschap.

Item daarna in het slot soo maakt hy
syn wyff en kinderen tegelyk erven in
alle andere goederen, te voren niet
30 geroerd, hetsy replyke of onreplyke,
klein of groot, ende begeert dat sy die
vrindelyk ende minnelyk tegare willen
delen, ende syn laeste wille nooyt niet
straffe, by poene van voorby gegaen te
35 syn.

Item waart sake dat het geviel dat
syn kinderen ofte swageren schelinge
ofte enigerhande schortinge kregen of
oneens waren over dit testament ofte
40 laeste wille, ofte soo hieruit komen
mogte tot dispuut emant of de kinderen
onder malkanderen om enige poincten,
dat begeert hy dat sal blyve by twe of
drie goede mannen, om alle quaad te
45 vermyden.

Item soo wil Gerryt dat men nogh
een postolata rente sal schicke tot dat
leen voors., dat men nemen sal van dat

het uitgekomen is, en deese goederen
zullen zy nooit ontfangen eer dat de
kinderen tot buickueste zyn gekomen.

Item zo leyt hy toe aan Wytie, zyn
egtelyke huisvrouw, dat huis of de
woninge tot haar lyfstonde, ende agter
dat hof met de twee lutie huisingen int
hof, syn deel vry ende quyt dat sy
daaraan eygent. Item daartoe zal Wytie
hebben tot een lyffgifte al de eetwaren
dat int huis is, agter en voor, boven en
beneden, als rogge, weit, bonen, orten,
koren, haver, sout, bier, oli, heuning,
edick en vleisch, met al dat men eeten
en drinken magh, ende daertoe hout en
turv, soals het aldaar te huis is. Ende
hiervoor zal Wytie weder instaan en
besorgen de uitvaart en bewaren de uit-
ludinge en de dertigste dag, uitgeseit te
boekinga. Item soo wilde hy dat Wytie
zal vooruit hebben haar klederen, gold
ende silverwerk, met de kleinodien die
tot haar lyff behoren, ende daertoe dat
beste bed met zyn toebehoren, zonder
deeling.

Item daarna in dat slot soo maakt hy
zyn vyff kinderen toegelyke erven in
alle andere goederen, tevoren niet ge-
noemd, si zyn roerende of onroerende,
klein of groot, ende begeert dat sy die
vrindelick ende minnelick tezamen
willen deilen, en zyn laatste wille niet
berispen, by peene voorgenoemt.

Item waart sake dat het viel dat zyn
kinderen of zwageren verschil ofte
eenige haperinge kregen ofte oneens
werden over dit testament of laatste
wille, ofte dat hieruit komen mogte
tegen Wytie, zyn wyff, ofte Wytie
tegen iemant, of de kinderen onder
malkanderen om enigen pointen, dat
begeert hy vrindelyk dat sy dat sullen
verblyven laten effenen blusschen
tusschen en by twee of drie goede
mannen, om alle kwaad te vermyen.

Item zo wil Gerrit dat men nog een
postulaet renthe sal schikken tot het
leen voorsz., dien men nemen zal van

voors. geld, ende dit sal hoede een aedeel, ende wesen een eeuwige memorie jaarlyx voor syn lieve ziele.

5 Item soo heeft Gerryt gemaekt ende wil dat Wytte, syn huisvrouw, sal hebben ende met syn kinderen delen alle andere goederen, tevoren niet benoemt, halff ende halff, het sy land of sand, gold ende silver, tilbaer en
10 ontilbaer, klein of groot, als hy dat is agterlatende ende sy in sitten blyven.

In een waerheit ende vastigheit des testaments ofte laeste wille, soo heeft Gerryt voorschreven hiertoe geroepen en gebeden de eerbare heren ende
15 burgeren als heer Sibit Beentiana, syn opperpryster, heer Reedert Redertsma, vicarius en deken, ende Jelle Jusma, sacrista en chistarys, Kempo Unia, Waltie Abbes, Jorrit Jantiema ende
20 Gerlof Broersma, dat sy dit testament ofte laeste wille wilden bezegilen. Ende wy, Sybodus, Redardus, Jellardus, Kempo, Waltia ende Gerlof, hebben dit bezegild om Gerrys beeds wille. Ende
25 ik, Jorrit, heb beden den eersamen Kempo Unia dat hy dat voor my wilde bezegil<en>, want ikselff nu ter tyt geen zegil bruikende ben.

30 Geschreven int jaer als voors.

Aen de principale van desen waren hangende ses zegilen, waervan drie geheel, een geplettert en twee afgebroken waren, alle met francinen steerten.
35 Onder stonde: Gecollationeert jegens syn principale, versegelt als boven, is desen daarmede bevonden te accorderen, in kennisse van my, den 10 july 1630. Onder stonde: Ter ordonnantie van den Hove, vertekent J. Petri, met
40 enige togen.

45

dat voorsz. geld, ende dit sal hoeden een echte deel, ende wesen een eeuwige memorie jaarlyks voor zyn lieve ziel.

Item zoo heeft Gerrit gemaekt ende wil dat Wytte, zyn huisvrouw, zal hebben en met zyn kinderen deelen alle andere goederen, tevoren niet benoemd, halv ende halv, het si land of zand, gold oft silver, roerende of onroerende, groot en klein, gelyk als hy dat is nalatende ende si in sitten blyft.

In een waerheit en vastigheit des testamentes ofte uittersten wille so heeft Gerrit voorsz. hiertoe geroepen en gebeden de eerbare heren en burgeren als heer Sybet Bentiana, syn persona, heer Redert Redertsma, vicaris ende deken, ende Jelle Jousma ende Keimpe Unia, Waltie Abbes zoon ende Jorrit Jentiema ende Gerlof Broersma, dat sy dit testament ofte leste wille besegelen. Ende wy, Syboldus, Redardus, Jellardus, Keimpe, Waltie en Gerlof, hebben dit besegeld om Gerrits bede wille. Ende ik, Jorrit, heb bidden den eersamen Keimpe Unia dat hy dat voor my wilde besegelen, want ikselff nu ter tyd geen segil bruikende bin.

Geschreven int jaer als voorsz.

Onder stonde: Aan de principale deeses waren hangende zes segelen, waarvan drie geheel, een geplettert en twee afgebroken, allen met francynen steerten. Gecollationeerd jegens zyn principale, versegeld als boven, is desen bevonden daarmede te accorderen, in kennis van my, den 10 juli 1630. Ter ordonnantie van den Hove, Petri, met eenige togen.

<M.a.h.:> Na gedane collatie is desen met copia copiae testament bevonden te accorderen. Actum den 1 september 1774, in kennisse van my,

<ondertekend:>

H.J. van Vierssen.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschriften: B (1630, door Petri, naar A). Niet voorhanden. - C (naar B). Niet voorhanden, bekend uit D en E, waar sprake is van een copia copiae. - D (18de eeuw, naar C?). GA Leeuwarden, Archief Bugemeester en Wethouders als provisoren Sint-Christophorileen, inv. nr 25. Opschrift: Copia uit een copia copie. In dorso: Copia. Testament van Gerrit van Belcum, anno 1480. Solvi 1.-.- - E (1774, geauthentiseerd door H.J. van Vierssen, naar C?). RAF, Archief Staten van Friesland 1578-1795, inv. nr 2944, Bijlage A van een memorie van S.H. van Idsinga (zie druk a). Opschrift: Copia copiae. - F (na 1791, waarschijnlijk naar E of naar dezelfde voorganger als E). RAF, Archief Provinciaal bestuur van Friesland 1813-1918, inv. nr 2064, p. 198-207. - G (19de eeuw, door J. van Leeuwen, naar D). RAF, Collectie Handschriften afkomstig van de Provinciale Bibliotheek van Friesland, inv. nr 374 hs. - H (19de eeuw, door J. van Leeuwen, naar D). RAF, Archief Staten van Friesland 1578-1795, inv. nr 2945, p. 88-90.

Druk: a. Vrijmoedig beroep van S.H. van Idsinga tegens het vrymoedig beroep der volmagten ten Lantsdage (z.p., z.j. [na 1774, vóór 1779, het jaar van overlijden van de auteur]) 25-27 (waarschijnlijk naar E). Van deze editie is slechts één exemplaar bekend: GA Leeuwarden, Bibliotheek, E 241. - b. Eekhoff, Sint Anna-leen, 77-81. Naar D. - c. Testament van Gerrit van Belcum (Leeuwarden, z.j. [c. 1900], herdrukt 1980). Door het leen uitgegeven in eigen beheer (naar D). - d. Gerbenzon, 'Testament Gerryt van Berltium', 51-74.

In de afschriften zijn twee tradities te onderscheiden, die onafhankelijk van elkaar teruggaan op B, namelijk D en EF. Op D gebaseerd zijn G en H, die volgens Gerbenzon (zie druk d), 52-55 samen een derde traditie vormen. Hij gebruikt als argument dat beide vele afkortingen bevatten die niet in de andere versies voorkomen. Dit is echter een gebruikelijk verschijnsel in het handschrift van Van Leeuwen: ook in teksten van eigen hand kort hij vele woorden af. Slechts in één geval bevatten deze afschriften een betere lezing dan D (hy i.p.v. sy), hetgeen een al dan niet opzettelijke verbetering door Van Leeuwen kan zijn.

Geen van beide tradities is duidelijk beter dan de andere. Nu eens verdient de ene de voorkeur, dan de andere. Omdat de verschillen zo groot zijn dat weergave in annotatie bijzonder onoverzichtelijk zou worden, zijn de beide oudste versies parallel uitgegeven: links D en rechts E.

42

1481 maart 29
bevestigd en aangevuld mei 14

35

Aeda Keympa zoen Jonghama

In den namma Godis, amen.

Int jeer Uus Heren tusent fyouwerhondert ende een ende tachtich soe haed Aeda Keympa zoen Jonghama, kranck fan lichaem ende sond van sin, up den tonghersdey ney Annunciacionis Beate Marie Virginis, ontinsende dae onsyke<r>heed der wra
40 syns daedis, macket syn lesta wulla ende testament fan dae gueden deer hem God haed foerlenyghed ende bifellen, in maneren als hyr neyscr. steed.

Int aerst soe bifelt hi God syn ellinghe ziel, ende byarreth syn legerstoe toe dae Nyaclaester, foer dae peyedorren.

45 Item soe haed hy macked eerfwen syn tytlicke guedis int aerst Eeda, syn folbroer, Hessel, Aggha ende Hetto, syn haelbroeren fan syn faeders wegghen, ende Johan, syn

80

natuerlicke zin, toelycke in al syn gueden deer hem oeneerfweth sinth, in alducken
 maneer, alsoe dat Eedo ende Johan schillet habba dat gued deer nu ter tyd Jan Dyrcks
 zoen toe Yndyck fan Aeda haed toe heer, by dae nordera syde des paedis in dae
 Bonghjeerd. Ende weerd seeck dat Johan, myn zoen foerscr., sterft sonder aefte
 5 kynden, soe schil syn deel falla op Eeda jefte op syn eerfwen. Item soe wul ick dat al
 datself deer ick Eeden hab bispritszen toe syn eerfscip, dat schil int ewich blyuwa by
 Jonghama staeta, fry sonder deelscip, ende dyjenne dat toe hebben toe foerndeel, deer
 dae staeta foers. toelyed wirth jefte bert ney syd ende pliga uus landis, ist datse
 nymmen bisonderlinghe bisprytszen wirth. Item soe bisprect hy ende jowth wr Eeda,
 10 syn broer foers., al dat riucht deer Lwttie Feykis, hyara systerlingh, hem jouwen ende
 bispritszen haed on dat styns ende wen deer hy nu besittende is, toe den tal fan jerum
 alst hem bispritszen is, ende dat riucht deer hi haed in dae landen deer Renick Doytia
 zoen onderset sint. Item soe schillet myn oer tree broren, als Hessel, Aggho ende
 Hetto, habba Geynsera gued mitta aulde hlest ende bernte. Ende aldeer uut dat gued
 15 soe schil Hacke, myn lya, habba twyntich clinckerda des jeers toe her lyfsstond foer
 hia lyafjefte. Ende updat syn tweer jonxta broren de neerstighera bi dae schoela
 blyuwet ende dy eena fan hiarrum twam doctoer wirth, soe schillat dae oer fyower
 eerfwen uut hiarra gueden hem jaen toegaera <toe> help hondert golden fransche
 kroenen. Ende wirdetse beed doctoren, soe schil eelk habba toe help hondert golden
 20 rynschgolden fan dae oer tree eerfwen. Dit byarrie ick on jempna, myn uutfoerkerna
 broren, dat jempna hald als foers. is. Ende ist seeck dat Hessel myt syn tweer broeren
 dit naet wulled halda, soe schil Eeda habba dae twa deelen mey al syn riucht fan
 moeders gued, ende Johan den trymdeel. Ende hiarra faeders gueden schilletse dan
 toelycka deela mit Johan ende Hacka bispreckma in syn macht. Ende weert datt Eeda
 25 naet halda wold, soe wul ick dat hya dae gueden ende eerfscip deel ney inhoud myns
 faeders testament, ende naet ney dat myn. Ende dan schil Johan foers. habba in dat
 gued toe Yndyck trytich klinckerda rant, ende Hacke twyntich als foers. is. Ende ist
 dat Johan dan sterft sonder aefte kynden, soe schil dy konvent toe Aeghenwird eerfwa
 wessa syns guedis.

30 Item soe bisprect hi Hacke trya snees rynschgholden deer Botta toe Heerwey hem
 schieldich is foer dat golden span deer hy her foerkaeped haed foer fyftich
 rynschgolden, deer Botta dy helft nu toe maya schil bitallia ende dy oera helft toe
 Sinte Matheus nestkommen. Item soe bispreck ick Hacken foers. dae spreek ende
 saen deer ick hab on Hesselinghe gued toe Hantigehusem. Deerfoer schil hyo bitallia
 35 Tyalla Doynghe jefte syn eerfwen sexteen rynschgolden foer dae oexen deer ick fan
 hem heed. Item den lyttia rema fan twyntich laed sulvers jefte deerby, den bisprect hi
 Hacke foer den dusengh deer ick Peter Harinxma jaed foer dae gluppen. Ende aeck soe
 bispreck ick her den selvera knoep, deer is twyscha fyoertich ende fyftich laed, mey
 al myn inboel, claen ende quyck [jefte]^a beesten.

40 Item dae kaped[e] landen deer Hack ende ick toegaera habbeth kaped, ende deer
 al en deels sint kaeped myt Lwttie myn nifte gueden, ende deer des jeers jeldet toe
 heer by fyower ende twyntich klinckerden, dae bispreck ick toe en pronda ty Sybran-
 daburem. Ende alsoe langh alsma nen prester halda mey, soe schilmer een cappellaen
 mey halda, deer foer my, Luttie ende Hacke ende foer alle ghelovighe gasten schil
 45 bidde. Ende ick bid Bocka Luttie zoen om Godis wulla dat hy dit wul consenterie,

^a Aangevuld uit A².

ende willert ymmer naet dwaen, soe bispreck ick hem fan ditselve land ende gued sex klinckerda rant in Claes Ripperts zoen gued, ende fyf pondameta in dat litick gued toe Mersherna, deer Bocka dat oer self fan aegh. Ende haet dat dan aldeer wrblyut, dat schil allyck toe een pronda jefta toe een cappellaen als foers. is. Hyr haed Hack folkommen consent toe jouwen.

Item jonghe Bocka Harinxma bispreck ick als hi toe buuckwesta kompt, fan myn eerfwen fiouwer gued ky ende een riden hinxt alser huuswestinghe begint toe halden. Item Mynno Eeda zoen, myn matta, byspreck ick myn selvera foergulvena tzielck.

Al hyrtoe is macket up den dey foers., in jenwirdicheed my, her Jellens, persona toe Rauwerd, magistri Gerbrandi, notarii publici, ende oer orkenen, als Jacops Sibrens zoen ende Jan Peters zoen.

Ende is ney confirmeret fan Aeda self up den mannendey ney Sinte Servaes in datself jeer fan LXXXI mey disse neyscrouwen articulen ende ponten. Int aerst soe bisprect hy Feya Wnama acht rinschgouden foer den swarta hinxt, ist dat hy aldeertoe tasta wul, ende ist naet, soe schilmet kera on den riuchte arma, deer dy hinxt fan kommen was. Item hy bisprect Anscke, syn syster toe Nyaclaester, toe her lyfsstond jeerkis een gouden rinschgouden toe kruud uut Jacops gued oppa Reygha. Item Wyttia, syn nyfte, bisprect hy hondert clinckerda on gued bital. Item dae boekinghe, helghum ende herum ende in dae Goedis huusem, dae bifelt hy Eede, syn broer, dat hy see mackie eerlick ende naet wrfloedelick, alst ney syn staet berra mey.

Dit haed hy nu orderet ende schict, up den mannendey foers. dae hy syn testament confirmeret, in jenwirdicheed my, her Jellens foers., her Syerd, vicarii toe Rauwerd, magistri Gerbrandi, ende Teete Wiba lya, syn nifta, Sibrand Tyerckis zoen, Taede Gerba zoen, Dirck molner oppa Spaers, Fedda Heerka zoen, Dyrck Peter pelsers zoen, ende oer mannigha orkenen deer aldeertoe roepen ende baeden waerden.

In een orkond der wirde soe hab ick, Aeda, myn selfs sigel hyrup tracht. Ende wy, orkenen foerbinaemd deer leken sint ende nen sigel sint feren, habbet beden her Jellen ende her Syerd foers. dit testament ende lesta wulla foer uus toe bisiglien. Deer wy, Jello ende Syerd, deen habbet foer uusselb ende om hiarra bede wulla.

Int jeer ende op den dey foerbinaemd.

Item dit testament jefta lesta wulla wul ick dat een stal schil habba in alla maneren deer hit allerbest mey ney dae riucht jefta ney syd ende pliga uus landis.

Ende Johan confirmeret Dyrck deer buta scryouwen is heer [***]ent.^a

Originelen: A¹. RAF, Archief Familie Van Eysinga-Vegelin van Claerbergen, inv. nr 341. Van de vier opgedrukte zegels nog aanwezig: 3 (43). In dorso: Testamentum Aedonis Junghama. <M.a.h.> Ade Keympo zoen Jongama testament. <M.a.h.> Feudum van Sybrandaburen. - A². Ibidem. Van de vier opgedrukte zegels nog aanwezig: 1 (44), 3 (61), 4 (113). In dorso: Testamentum Ada Kempo zoen Jongama. Aeda Junghama testament.

Druk: a. OFO I, nr 307 (naar A²).

Uitgegeven naar A¹.

^a Twee of drie woorden weggevallen wegens een gat in het papier. Deze zin ontbreekt in A².

Jeppa Jeppama

In nomine Domini, amen.

Im jhaer Unnsers Herren M CCCC und LXXXIII, des andern tages nae Sante
 5 Symons und Juden tagen, da ordinirte ich, Jeppa Jeppama, meyn testament und letzten
 willen, den ick wil unvorbrochlich gehalten haben von allen denjenigen die es anroren
 mach, bey der belobnisse dy zy gethan haben und bey der pena nachgeschr.,
 bekennende dy grosse visitacie dy mir Got gethan hath mit groszer krankheit, und
 auch bekennende das nichts sicherer is dan der todt, und nichts unsicherer is dan dy
 10 stunde des todes, al bin ich kranck von leyham, szo bin ich doch vorstendig von
 synnen, God sey des gebenedyt, und das gethan hab in kegenwerdickeit guther leuthe,
 vor urkunden zcurueffen und gebethenn yre urkunde hirinne zcu thun, uffdas keyne
 schelunge, twiste, kyff unde tzwytracht in recht und ausserhalb recht werde, darom
 meyn guther dy ich nachlasse under meynen bruedern unde frunden und Luttge, meyn
 15 ehelich weyb, und das hab ich gemacht und ordinirt in maniren hirnach geschr.

In dem ersten so setze ich zcu erbe meyne^a drey brueders und Saling, meyn
 schwester sun, und meyn tzwoe schwestern, uff sulchen bescheydt und manier
 nachgeschr., als das Feye sal habenn Jeppema haus mit dem hornleger, und das troegh
 dy uffin hawsze is, und dy hempgarten, und dy alde hem, und dy tzwoe huszstethe zcu
 20 vor dy boeszder. Und davor sal er besorgen dy kirche mit tzweyen teylen in ewigkeit,
 und sal stehnn vor alle anspraechen dy felt von allen geweldigen sachenn da ich mag
 schuldig inne seyn, in recht aber ausserhalb des rechten, da ich mochte ymande zcu
 kurtz gethan habenn, und solchs zcu widderstaten bey des pastors zcu Ferwert und des
 abts zcu Fuchswert rath. Und hircu sal Feye haben uff Minna meede XIII
 25 mannenmayde, das saedlandt zcu der kirchen ende als das ist, dy fenne zwischen dy
 Loen und Claus schwachers haws, und das saedlandt zcu der fenne ende, alzo grosz
 zu szeyn, XII kuegrasz uff Jeppama torp. Vor dysze landen sal Feye Oentge und Gerit
 in gnugsamen renthen, als hier nw in dieszem jare gelden, widderreichenn XXXVI
 schilde renthen. Dartzu sall Oentge und Gerit haben VIII schilde renthen, da Tiepke
 30 bey dem Teich uff sitzt, zcu den achten dy zy im schuldig waren von yr muther
 erbeteyl. Item Feye sal meyster Peter zcu Lewarden betzalen, und sal widder
 empfangen Alyt Hermans zcu Holwert, nae auszweyssungen des brieffs der daruff is,
 und meyster Peter und Feye zcu bleyben bey her Jelle zcu Lewart und dem pastor zcu
 Ferwerdt umb dy schelinge dy darin zyn.

Item so sollen Bottie und Ulke, meyn schwestern, haben Saker guth, alzo das es
 zcusamen wesens sal XXX schilde renthen, indem das der wandel vortgehet zwischen
 Jeppa und Saker kinder und yr vormunden, nach inhalt des brieffs den dy vormunden
 mir gesant haben. Und is das der wandel nicht vorgehet, szo sollen dy tzwey mit
 Lichtawerder stathe bewart zeyn, gleich als dy szeyn, und so sollen dy kinder haben
 40 III½ pond. bey dy Loen hemmen zcu naest, und dy stad da Dowe uff want, und dy
 stete da grosse Sack uff waent, und dy pond. vor Simon kusters hawsz, dartzu finff
 kwgrass uff Saszker terp. Und ist es sach das Saker styns besser were, nach
 kanunghe des abts zcu Fuchswert und Gercke Oggema, das sal Feye hemmen betza-

^a *Hierna doorgehaald: tzweue.*

len, bey yrem rath und her Hermens zcu Ferwerdt. Item Siwrd, Gercke broeder, sal habenn vier schilde renthen zcu Lichtawert, da Dyora nw zcur zzeit uff waent, vor dy landen dy Jeppa zcu Nyekirch von ym hat. Item Saling, meyner schwester zoen, sal haben das guth bey Ydsma hawsz da junge Claus uff wanth, alzo grosz zo das ist. Von dem guthe sal schwester Ayl dy renthen boren so lange als Saling zcu zeynen jaren kommet, ende stirbet Saling szunder eliche kinder, zo sal das guth widder uff Jeppa erben.

Item Lutge sal haben Mercle guth, alzo als es ist, ewig und erblich, auszgescheyden funff marck renthen dy Ethie kinder darinn habenn, und vier gulden renthe off der feen zcu Hallum, und das silberwerck und goldt, alzo alsie es haben, und dartzu das hausrath, vihe, cleyder, uszgesagt dy guther und gaben zo Jeppe gebet von disz huszrath. Und diesze guther sal Luthie haben von den baw, kosten, muhe und arbeyt dy zy gethan hat zcu Jeppama hus, und vor yr teyl gekauffte lande und liebegabe, und zy sall meyn szele began das erste jaer und dy legaten betzalen und alle geltschulde betzalen. Und dy dreyerhande als Gaucke Feyckema, Tierck Stennertsma und Wopke kinder sullen haben dy inkomende jaerrenthen und fruchten, und das haws bewanen.

Item zo hab ick ordinirt und gestifft zcu eyner vicarie das guth da Tierck uff waent zcu Westa, das ick gekaufft hab von Wobbe Rommertsma, und dy VIII schilde renthe, dar mir dy VI von geg. zyn im Dongerdeel von Remmert vor den uitlegger den ich gethan hab vor ym und szeyn sziel, und den eynen der dem patron besprochenn is, und den andern dem priester vor dy ewige memorie. Und diesze acht schilde renthe vorschr. sollen meyn drey brueder frey machenn, aber dem vicario dy acht schilde renthe zcu betzalen aus yren eygen guthern.

Item zo sal der pastor haben II pond. saetland uff der Batis, vor eyn ewige memorie zeyn und szeynr siele, und IIII pond. in der Newen feen bey der westerszeyte der Loen, und davor sal dy Cleyne fenne bey Claus haus widder zcu Jeppama haus. Item dy patron sal hebben X lange ackeren vor Dowe schroer haus, und das ewig bey der kirch zcu bleybenn.

Item zo begert Jeppa szeyn begrebnis zcu Fuchswert, und davor sal haben das closter vor eyn ewige memorie und beth VI pond. uff der Beer, frey, und XIII ensz in Idsma fenne und eyn halben schilde renthe. Item Banna guth, davor sal de abt kouffen eyne blawen steyn uff Jeppa grab. Item den nunnen zcu Fuchszwert II tonne koyt und eyn golden r.gulden, und den andern II conventen alzo vil. Item dy pond. uff den Gromben vor Hepkama hus, die sal Fuchswerder convent widder haben. Item zcu Clarcampe sechs r.gulden. Item durchs teyl itlich kirch eyn gulden post. unnd itlichem priester in der kalenda II stoter, und den andern itlichen eyne. Item itlichen von szeynen muhemen zcu Bethlehem ½ goldf., suster Ethie eyn r.f. Item den jacopinen VIII alde schilde, die barfuszem vier schilden, dy brueder von der Ylst und Schneck itlich tzween schilde. Item den gasthausz zcu Ferwert V schilde renthen zcu Wansswort zcu Heckawert. Item dem patron zcu Ferwert anderhalff schilde renthe in der Ryp, und das landt das Saling Ublema in szeyn hewr hath, darvon sollen dy fogden zcu Ferwert betzalen Oega tzwoe tochttern II pond. Item szo hab ich vier schilde renthe zcu Blye, da meyster Feycke und ich irrig umb szeyn, zcu gebardt Ferwerder vier priestern, mit den brieven dy daruff dyenen. Aber meyster Feycke thio gnug vor den andern halbt Eyl den Tzessinge mir vorgnuget hat, wan Wilcke und Dowe zcu gleich dy lande von Botte Halbada tzwungen, dy tzween brueder waren. Item suster Saepke zcu Fuchszwert sal haben III pond. lande in Liwbkema fenne, widder frey, und dartzu II r.f. Item her Jarich zcu Marssym der sal haben meyn besten

hengst mit szeyn zcubehor. Item her Herman zcu Ferwert den andern nehest dem bestenn, mit seynem reytgetzug, und Lubbert schuemachers stedt zcu seynem leyb, und als er es vorlest, szo sal es Sante Antonius zcu Ferwert habenn. Item Mercla guth, das Lutge haben sall, das sall Feye, Onthia und Gerit frey machen in alle rechten, auszgeschlossen dy funff marck renthen dy Ethie kinder darinn haben. Item her Jelte
5 to Waert der hat von mir eyn hengst, den sal er behalden, und davor sal er mich zcu Waert, zcu Tockum und zcu Syon in dy bethe brengen. Item zcu Bergum eyn goltf.

Item disse berurten punct wil ich, Jeppa, gehalten haben von dysen berurten erben und Lutge, unvorbrechlich, bey vorlies als das ich yn besprochen und zcugelegt hab.

10 In eyn warheit disser punct und testaments vorschr. szo hab ich, Jeppa, meyn szigel hiruff gedruckt. Und wier, Hermannus, abt zcu Fuchswert, vor myr und her Fedde zcu Wanswordt umb seyne bethe willen, Hermannus, parsoner zcu Ferwert, vor mich und vor her Wilhelm, pastor zcu Newkirche, umb seyne bethe willen umb vor Claus schwemacher und Dowe schroer, meyster Jaricus, pastor zcu Marssym, vor mich und
15 Bennert Remthia zoen umb seyne bethe willen, als gerueffen und gebethenn oerkunden von Jeppa, wan wier hir met, bey, uber und an gewest seyn, das es szeyn letzter wille also als berurt is was, und disz also ordinirt hath, orkunde hirin zcu thun, haben unnsze sigel hirmit uffgedruckt.

Im jhaer und tag vorschr.

20 *Origineel (A) niet voorhanden.*

Afschrift: B (1505 januari 27 overlegd door Sybt Unema, naar A). Niet voorhanden.

Vertaling in het Duits: C (1505, naar B). Staatsarchiv Dresden, Geheime Rat (Geheimes Archiv) Loc. 8194 (Acta in causa Sibts Unema und Salingk Sitze wegen eines hausses bey Dockum gelegen, (1483) 1504-1505), f. 8^v - 10^v. - D (begin 20e eeuw, door Berns, naar C). RAF, Collectie Copieën elders, inv. nr 6007, nr 168. (= Berns, Verslag archiefstukken Saksische hertogen, 41 nr 271).

25

44

1483 december 20

Yde Bocka dochter Harinxma

In name Godes, amen.

30 Int jaer Ons Heren dusent vierhondert ende drie ende tachtentich, op Sancte Thomas avont, heb ic, Yde Bocka dochter Harinxma, overdacht dattet verstant der fyf zinnen veel verstandeliker is by sontheit des lichams, wanttet nyet belast en is om the soeken raet teghen die zwaerheit der pynen, dant wesen kan in der tyt der pynen, want last der sieckte vake brecht die wysheit des verstandes. Hierom dan, want ic in gheen
35 cloester professye ghedaen heb, ende mit ghenen testamenten onterft byn van myn zalighe ouders, daerom bin ic recht erff tot myn deel guets, soe rechtverdelick als een ander kyntd. Ende dat ic sonder testamente storff, soe mochte sommighe sondich werden an myn tytlike gueden to delen, want ic ghen zibbet bloet nu heb dan myn volsuster Hysse, die een hoersame nonne is ende nae den rechten erfscip ontfangen
40 mach, want sie Gode dient, ende solde destbet erff ontfanghen, want alle goeden van Gode comen, al ist dat sommighe leeken segghen dat monyken ende nonnen niet yneerfven omdat sy niet uuteerfven moghen, ic sorghe dattet ghen recht en is voer God dat sy gheen eerff ontfanghen mach. Ende al waer Hysse doet voer my, soe waeren

myn volbroders ende volsusters kynderen myn eervven, ende die mochten schelinge crighen oft syt dan delen solden by hoofden dan by slachten. Ende mede want myn salighe vader, God betert, basterkynderen ghewonnen hadde, die hy een deel besorghet hadde opdat si den huusman niet lastich worden ende den vrienden tho
5 scanden ghynghen, ende een deel ombesorghet bleven overmits synen hasteliken doot, God betert, ende al ist dat die warlike rechten alsulcke kynderen ghien eerfscip gonnen, men moetse doch voeden nae den geesteliken recht. Ende mede want ic veel wist van myns lieven vaders menynghe ende wille, hierom heb ic vake myn bichtvaders gevraghet ende oec menynghen wysen man, die my al gheraden hebben dat ick
10 my wachten sal dat ic sonder testament niet sterve, want int testament mach ment verseecken dat anders onseker mocht bliven, want dat testament gaet boven die rechten daer spreken van eerfscip sonder testament tho delen. Want dat recht gont allen vryen kersten menschen die syn recht niet verbort heft ende tot syn ryen jaren comen is, noch niet professiet is oft anders vant recht niet specialiter verboden wert,
15 datze moghen maken testamenten, codicillen ofte uutersten willen. Hierom heb ic by gaende ende staende, mit verstandeliken synnen, by rade wyser luden, myn testament of uutersten willen schicket ende maket ende ordiniert, als hierna volghet, van mynen tytliken goeden.

Int eerst begheer ic myn legherstede van myn lichame to Zidzingweer, ende van
20 myn ziel in der barmherticheit Godes.

Item dan kenne ic dat ic heb maket ende sticht een eerfelike misse, tho gheschien daghelix tho Zidzingweer op Onser Liever Vrouwen altaer. Ende die priester sal in die misse voer in myn leven ende na in myn doot speciael memorie van my ende Bocke ende Gautken, myn olders, Watkien, Feykien, Juu ende Jellen, myn broderen ende
25 susteren, ende generael voer myn slacht, in die misse hebben als dat hoert. Ende dese namen sal men in een bordt of steen scriven op dit altaer, tot ewighen daghen dese memorie daer tho hebben. Ende dese misse salt cloester doen laten van horen pater in der tyt, of syn ghesel, of van een ander priester, wonende bynnen dat cloester of buten dat cloester, opdatse daghelix op dat vorscr. altaer gheschiet, hoe dattet cloester dat profytelixte procureren kan, mer wattit kost dat sal dat cloester betaelen van die goeden naebescreven tho ewighen tyden. Ende oec heeft dit cloester scade ende verdryt had van dat land, hetende Heerama weer, daer si van myn vader in dese sate mede huuert hebben, ende het is horm al heel niet vry maket, daer sullen si self voer
30 versonen ofter yet breckes in vonden wordt, ende mede want die sate niet holden mach die volle mate. Hiervoer thosamen heb ick dit cloester die huuer van myn land wat licht, als dat die fiertich rinsche gulden die si tho huer gheven van myn land to Zidzingwier, nae inholden des briefes twisschen myn salige vader ende dat vors. cloester, die sullen si jaerlix betalen mit viertich comens rynsghe gulden, dat is twintich gancber stuyvers in der tyt der betalinge foer den gulden gerekent, want doet convent die sate huerde, doe gold die golde rinsche gulden twintich stuyvers. Ende daertho laet ick hem quyt die sculden die si my sculdich waeren nu tho meye verleden of daer thovoeren. Ende ist sake dat my God uuter tyt haelt nae meye ende voer Heilighemissa in enyge toecomende jaeren, soe sal dit convent den helfte van die
35 jaersrenten holden tho Sinte Andries daernaecomen, ende bidden voer myn siele mittit hele convent, als hem God dan instueren sal, datse hoer eyghen sielen daerin quytendatse voldoen daer voer. Ende den anderen helft van die jaersrenten sullen myn eervven niet boren als die ander twintich komens rinsche gulden, mer die sal men gheven daer ick dan hete, of om Godes willen, storff ic roeckelose, an die bastart-

kinderen daer myn broderen afterlaten hebben. Ende oft ic sturf na Heiligemisse ende voer meye, dan sullen die conventsluden die hele jaershuer gheven, als viertich komens rinsche gulden, het en waer dat ic wat ontfanghen hadde in die jaerhuer, dat sold men korten.

5 Ende voer dese voers. lichten in die huer ende ander weldaden daert convent van my heeft, soe heeft dit vors. convent mitten helen capittel my ghegont ende ghegheven dat elc van myn rechten echten eervven nascreven, die echte dochteren hadden die ghesont van synnen ende lichaemen waren ende bequaem ware tot Sancte Franciscus
10 oerden als men tho Zidzingwier profitiert tho holden ende tho ontfanghen ende een stede begheerde, dien sullen die conventsluden vors. niet weygeren, van elcken eervven naescreven een als vors. is. Mer die olders sullen bysorghen haer nootdorft ter tyt thoe datse professyt synt, alst boert na der staet, mer alsse professiet synt, so sullen die olders gheven so veel alstem God int hart sent, sonder meysteren vant convent vors. Ende alsoe dan van elcken myn eervven nascr. neergaender boerte als vors. is enen
15 heft ontfanghen, soe heeft dit convent my voldaan als van dien, uutseit die misse vors., die sal ewich dueren. Ende die gheen echte nedergaende eervven heeft noch hier naemaels cryghet, den sal gheen stede boren van barsterden, noch van sydgaende eervven.

Item of yement van myn eervven dese missen of gaven ende lichten daervoer
20 behynderde, of dit convent moyde boven myn testament mit pleyt of mit ghewelt, denghenen ende syn naekomelinge onteervve ick van mynen guede, want hy myn siel ende mynre vrienden siel rovet, ende syn deel make ick denghenen van myn eervven diet holden, ende dit convent salt holden dat ic hem gemaket heb, ende diet breecht, syn dochteren gheen stede te hebben als vors. is. Ende alle brieven ende voerwoerden
25 die myn vader mit dit convent maket heft, die confirmere ic mit dit testament in al sinen articulen, uutseit allene datse fiertich komens rinsgulden of gancbar rinsgulden, als twintich ganbers of currente stovers voer den gulden gerekent, gheven sullen erfelike voer die fiertich gouden rinsgulden daer dat brieff van seit dat maket is twisschen dat convent ende myn salighe vader. Ende waer daer enighe brieff of
30 voerwaerde die desen ghiften of quytlatinge scaden mocht, dat roep ic weer ende cassyre dat mit desen teghenwoerdighen brief, testament of leste wille. Ende oft alle myne erfven dit testament niet holden wolden, soe onterfve ick hoerm al, ende make die armen Godes erfven tot al myn goet dat ic to Zidzingweer heb ende oeck tho Sickyngha, den derdendeel dat armehuus to Sneeck, den derndel tho Lewerden, den
35 derndeel tho Boelswerdt, uutseit dat ic desen convent maket heb voer die misse ende steden, dat salt convent holden, ende gheven ghenen steden, mer die missen moten sy doen als vors. is. Ende of myn vryenden den armen myn goet dan mit ghewelt benamen, dat sal keren Gode ende Sancte Anthonius, die beschermere der armen, die motent wreken an hoer goet ende bloet.

40 Item dan instituere ick ende make tho erfve tot myn landen tho Sickinghe ende tho Sidsingweer, daer van myn olders utkomen synt an my, uutseyt dat hierin byroerd is: Peter, Renyke, Hylken, Kathrinen ende Sythen, Watkie kynderen; Bocken ende Katherinen, Feyken kynderen; Lwtken, Jws dochter; ende Hessel, Agghen, Hetten ende Anskan, Jelle kynderen; ende Hyssen, myn folsuster, by hoefden tho delen dese
45 vorsc. goeden ende nyet by slachten, op maten als hiernaevolghet, als dat Hysse vors. sal erfven nae hoer doot datze van myn erfscip ont[fanget], op dese vorsc. myn eervven, by hoefden ende niet by slachten, op dien die dan leven als Hysse sterfft,

endese sal myn goet in hoer convent niet erfven, noch n[erghen]^a bespreken dan als
vorscr. is, ende wat hoer comt van my, dat salse to Zidzingweer tot hoer lyfstond
boren. Item Anskende Syten sullen myn goeden noch erfven, [noch] bespreken in
5 hoer convent noch nerghent, danse sullen elck erfven op volbroeren ende susteren die
dan leven, by hoefden ende niet by slachten, oft op hoer volbroeders kynderen of
volsusters kynderen, w[aer]t datter enich van sturff. Ende wat Syten ende Anskende
boren mach, dat sullense oeck boren van Zidzingweer renten, soe langhe alsse leven.
Item ofter enich meer int cloester ghingen van myn broeders of susters echte kynderen,
10 syn deel solde mede lyfrenten wesen ende erfven als van Syten ende Anskende vorscr.
is.

Item want Johannes, myn broeder, niet gheven is, soe besprecke ic hem uut myn
renten tho Zidzingweer van dese vorscr. feertich komens rinsche gulden neghen
komens rinsche gulden jaerlike renten tot synen lyfstond, self tho boren van die
15 begynnen vorscr. Item so bespreke ick Lysbeth, myn suster, tien komens rinsche
gulden jaerlike renten van dese vorscr. renten tho Zidzingweer tho hoer lyfstond, want
myn vader loefde den convent wat tho gheven dattet ter eeren waer doe sy Lysbeth
ontfenghen, dat hy niet betaelde, want hy roekelose sterff, God betert, datze niet
creghen, ende want my Lysbeth veel diensten daen heeft. Ende dese vorscr.
20 neghentien rinsche gulden renten daer Lysbeth ende Johannes hebben sullen, synt
lyfrenten, ende sullen nae hoer doot erfven op myn voerscr. erfven, by hoefden ende
niet by slachten.

Item soe heb ick des jaers tho rente uut Syckingha goet tho Goyngum feertich
gouden rinsche gulden, ende uut Zidzingweer goet feertich komens rinsgulden, dat ick
25 rekent heb thosamen dattet comt op hondert komens rinsche gulden ende drye rins-
gulden des jaers of daeromtrent, dese sal men deelen als vors. is. Mer Hysse, Syte,
Anske, Johannes ende Lysbeth sullen hoer parten hebben uut Zidzingweer goet tho
horen lyfstonden ende by horen tyden. Item als die vorscreven dat hoers hebben als
vors. is, dan comen daer over drie komens rinsche gulden of daerby nae myn reken-
30 scip, die sal Katherina Feyken dochter self daer opboren, ende niet hoer monden daer
sie heft of crighen mach. Ende wat hoer paert meerer is danner over Hysse, Syte,
Anske, Johannes ende Lysbeths delen blyft tho Zidzingweer, dat sal Katherina voert
hebben tho Syckinghe vors.

Item dan hebben dat convent ende myn vader thosamen twewerf tymmert van hoer
mande steen ende holt myn huus tho Zidzingweer, ende dat convent stond der am-
35 bochluden kost ende myn vader dat loen, ende doe wast foerwerde twisschen hem
beyden dattet convent dat huus fry holden solde nae myn doot, want my dit kondich
is, hierom byspreke ict convente vors. dat huus. Ende ic begheere oft enich van myn
broeders dochteren soe viel datze hoer kost int vors. cloester koft, dat diet dan hebben
mochte hoer tyt voer den anderen.

Item wat my meer boren mocht van myn olders goeden dan die landen tho Zidzing-
40 weer ende fiertich golden rinsche gulden renten tho Syckinghe vors., dat gheve ic myn
broderen, elck allyke vele, hoer kynderen, dat by slachten ende niet by hoefden tho
byholden, ghelycke oft myn broderen leefde. Ende die afterstalige renten late ict quyt
uut gronde mynre herten, indien dat hoer kinderen dit testament of uutersten willen
45 holden. Want ict nyet van myn olders onterfvet byn, soe was ic vol eerf nae den

^a Aangevuld naar analogie van de volgende zin.

keyzers rechten, diewelcke dat die dochteren ende sonen gelyck nae erffen ab intestato maken.

Item soe besprecke ick al dat my boert van myn huus daer ick in woene tho Sneeck, staende naest myns vaders huus, tot Jws provende, myn salighe broders, 5 indien dat die provendt voert gemaket wart als hyt op syn dootbed begheerde.

Ende wat reppelike goeden dat ick hebbe, ende oft ick enighe lande kofte die my nyet eerfd waren, die sullen myn vors. eerfven nyet hebben, mer die hoepe ick noch te schicken om Godes willen of an vrynden, als my God ingheven mach, daer hoep ick dat men wel brieven of codicillen of ander bescheyt van vynden sal. Ende of my God 10 onderghynck den wech, dat ick daer nyet anders van makede, soe salt al om Godes wille, uutseyt wrochte cleynodien die my angheerft syn, die sull[en my]n eerfven hebben.

Ende ick, Yde, Bocka Harinxma ende Gautkie dochter, kenne dat dit myn testament is, ende ick wil dit voerscr. testament gheholden hebben in al synen articulen als 15 een testament. Ende offer enighe sake ware of hyernaemaels komen mocht dattit nyet staen mocht als een testament solempne nae den recht, soe wil ick dattit nochtans stande ende gheholden worde als een codicillus of uutersten wille ofte testamentum nuncupativum, hoet beste doghen mach sonder solempntayten daer men totten uutersten wille behoef is.

Hierom dan dit fast tho holden, ende dat men my noch nyemant hierin sal straffen, 20 ende opdattet ymmer vast blyve, soe heb ick dit testament of brieff in myn huis self gheholden, ende heb ghebeden dese naebescreven heren: her Theodricum Campis, priorem in Thabor, her Johannem Hennenberch van Embrick, myn personer tho Sneeck, her Wolterum, personer tho Goyngum, her Aggo Peers, prebendarium in 25 Sneeck op Sinte Katherinen altaer, her Johannem Beets, prebendarium in Sneeck op Sinte Nycolaus altaer, her Johannem Brandt, prebendarium in Sneeck op Sinte Barbaren altaer, ende her Johannem Goeswin van Swolle, prebendarium in Fraeneker, datze dit om myn bede blyndelinghe thozeghelen willen mit horen zeghelen, want ic self gheen zeghel bruke. Omdat ment by der strate nyet omdraghe, daerom begheer 30 ick dat ment nyet opbreke eer ick uuter tyt byn, ende dan befele ick dat men dit dan opdoe dat die zeghelen daer nyet of comen ende snyden die ene syde doer ende laten dan die ander syde heel, dat die zeghelen hanghen bliven. Ende wy, Theodricus, prior in Thabor, Johannes Hennenberch van Embrick, personer in Sneeck, Wolterus, personer in Goyngum, Agge Peers, prebendarius in Sneeck, Johannes Beets, prebendarius 35 in Sneeck, Johannes Brandt, prebendarius in Sneeck, ende Johannes Goeswin van Swolle, prebendarius in Fraenker vorscr., hebben om Yde bede onse zeeghelen hieran hangen als an hoer testament of codicillum of uutersten willen ende anders nyet, als oerkenen hiertho gheropen, datze dit hoer testament of leste wille heet tho wesen, ende datze tself ende anders nyemant in der haent hadde, hierom hebben wy dyt thozeeghelt 40 ende sloten mit onsen zeghelen als vorscr. is.

Int jaer ende dach vorsc.

<Bij de zegels namen der zegelaars, de eerste op de staart, de laatste in dorso:>

Prior. Personer. Her Wolterus. Her Aggo. Beets. Brant. Goeswini.

45 *Origineel: A. RAF, Archief Huis Tjaardastate, inv. nr 418. Perkament. Van de zeven uithangende zegels nog aanwezig: 3 (120), 4 (3), 6 (65), 7 (66). De middelste zegelstaart*

en de beide buitenste zegelstaarten hebben gediend om het testament te sluiten. In dorso: Item snydet dit brief door die ene syde, soe wart hit open en die zeghelen bliven daeran hangen. Ende wacht u dat ghy beyde syden nyet doorsnydet. Ende soealst mit eyncketstreeken is, soe snydet in die streeken.

Tyemck Wibren Boulsme dochter

In den nemme Gods, amen.

Int jeer Ons Heren tusen viouwerhondert ende fiower en tachtich, des tysdeys nei Sancte Johannes midsommera, dae waes er een erber frowe, hetende Tyemck Wibren
10 Boulsme dochter, wynheftich binne Liewert, hwelke Tiemck haet aensioen dio seker-
heed des daedes ende dyo onsekerheid des ure des daedes, hweerom hio her lyawe
ziel tochte te bisorgien, ende haet, by ghaende ende staende lyf, meckit een ordinancie
of schickinge mit hyr gueden in een testament of leste wille, als hyrney volghien is.

Int eerst bifelt hyo her ziel in da handen des almachtighen ende barmhertighe
15 Goedis, ende dat licham dio eerde diert van meckit is, byjeerryende dat toe lidzen by
da jacopynen in da tzerke, bi salige Wibren Boulsme, her veer. Item so hadt hio maket
een ewich deel to yacopinen ende to Aldehow, ende diervoer soe haet hyo uutwysd
vyf licht gouna rente in een gued tho Hyem, in Boulsme guet, dier nu ter tyt Sacke op
wenneth. Ende disse vyf gouna renta vorsc. schil berra dy prior to jacopinen, prior
20 eefter prior, in dat ewich, ende schil biwarrya dat dae diel comme te Aldehow, van een
lepen rogga ende also folle butera als dat syd ende pligha is, al baetzen. Ende haet dae
vyf gouna bettera sint dan dae twa diel berennit, dat schil dat claester to jacopinen
vorsc. habba voer da bywaringe datze dae diel to Aldehow bringit ende voer dae
legherstoed.

Item so leytze to Sancte Vyt III ryngounen ende dan remma dier op leer slayn is,
ende dat eerwirdich Sacrament aldier een schyld rente in een gued te Hyem, to den
eermen bihoeff, den schyld rente schil dy armen habbe in dat ewich. Item her Sibet,
personer aldier, een ald schyld, ende maester Feike toe Papinge stins een gouden
postelaet, ende syn capellaen een haelen klinckert. Item her Jelle een postelaet, ende
30 her Redert een clinckert. Item dae oer presteren toe Aldehow elck een stoter. Item Ws
Lyaef Frow te Nyehow ende twa jeesthuus leyt hio to hyr litke selver reme, Ws Liaef
Frow den helfta, ende dae twa jesthuus di ora helft. Elck prester int jesthuus een stoter.
Item dy persona to Nyehow een stoter, dae oer presteren elk een yagher. Item dae
barfotte broren to Galilee een schute herdriper torff ende twa tonne koyts. Item dae oer
35 biddende oerde elc een haelen goune. Item dat claester tho Clercamp, to Bethlahem,
Ghernawrd ende to Wiswert, Bergum, in elke loegh een tonne koyts. Item Meensche,
Remet ende Ayl, her trye niften to Betlaheem, elck een haelen postellaet. Item to
Waerd in Dongheradiel een tonne byars, Gherbits suster en haelen postelaet ende syn
suster dochtera togarra een haelen postelaet.

Item so leydze tho Gerbith, hyr efte man, acht ald schylden renthe uut Oeghama
40 gued tho Ferwert, dier Haya nu op wannith, den helfte van disse vorsc. ald schylde
rente to lieten ende to lawyghen, ende dy ora helft to syn lyffstond. Ende als hy lywes
byleweth, so schilla da fiower schilde rente dier hyoe hem to syn lyffstond besprizen

haet, faelle op dat convent to jacopinen. Item als disse vorsc. fiower schilde rente faellet op da jacopinen, soe wil Tyempk dat hya dier missen schillet vor dwaen, voer her ende voer her yelderen, ende da jacopinen disse vorsc. IIII schilde rente to berren in dat ewich, ende naet en schillet sette noch selle, neer van der hand bringhe. Item so

5 leyt Tyempk to Gherbith, her aefte man, hier paert van dat tilber guet ende huysreed, lyttick ende alzo graet als dat is, ende dat quick dier hia to garra habbet, to lieten ende to lawighien. Item soe leytze to Gherbith hier hoytie ende den blawe tabert.

Item Kensche, Sybren Ropperde wyf, schil hadde her bruyn leytsche tabert mit dae foeder. Item soe leyt Tyempk to Wibren, her zuster zoen, deer is hyr riochte eerwe,

10 al dae landen ende steden dier hioe haet to Boelswert, uutseyd dat Yfka, Tyempke eem, di schil hadde den steed dier Peter smit op wennith, to leten ende to lawighien. Disse landen ende renten schil Wibren hadde to lieten ende to lawigien. Ende hyrme y schil Wibren kaem aff wessa van hyr gueden. Item soe leyt ze Bauke, her broer, to acht ald schilde rente in Oeghema gued to Ferwert. Fyf leyt Tyempk her broer to vor

15 da vyff dier hy to Medem hat, ney inhalden syns vaders testament, ende soe leyt hio hem nu trie to in dat sel gued vorsc., to syn lyffstond. Ende als Bauka stert, so schilla dae III schilde rente falle op den armen to Aldehow. Item so leytze to Galileen XX alder schilden, to hiara tzerke to tymmer. Item haet Oghama guet bettera is dan santien schilden, dat schillet Gherbith ende Bauke tolike dielen, schae ende baete. Item so

20 schilme da onschylde hael bitaelie. Item so leyt Tyempk to yacopinen her pong ende vyftich, to Galilee her kaysiel ende scheid. Diervoer wil Tyempk dat da guede broeren in elk loech missen schillet voer dwaen. Item so wil Tyempk datme schil vorkaeppe to Medem sex ald schilden rente Jacop cuper of Wytie Ghertys, of oers emmen dier aldier ghainghe aen hat. Item dit is Tyempke byerrien an den eerwerdighen prior to

25 jacopinen, ende is hem bidden om Godes wille dat hy dit jeld wil opbarra van hiara entra, ende dat hi so wal wolde dwaen, ende bighaet her in hiara claester. Ende makit den eerwerdighen prior dit folmachtich disse sex schilda renta to vorkaeppen, dat jeld op to barren, ende myn ziel diervan to bighaen. Item so schil dy prior opbarra Tyemke rente to Ferwert ende Boolswert, in alle loghen dierse lidzen sint, dit yeer. Item disse

30 vyff schilde rente van disse sex vorsc., dis sint Bauke toleyt ney inhuld Wibrens testament, dier Bauke syn suster tostinzen haet to vorkaepien, ende diervoer haet Tyempk Bauke weer uutwysd vyf schilde rente to Ferwert, ende dierto trie to syn lyffstond. Ende ist dat Bauke by syn wirden naet staen wil, so schilma sex schilde rente to Ferwert vorkaeppe, ende dan schil Bauke dae tre ald schilden to syn lyffstond

35 naet habba to Ferwert vorsc., so schilleze dy aermen to Aldehow hebben int ewich. Item dae hael siedinge to Ferwert, dier schil Gherbit dae tween deellen van habba, ende dy convent to jacopinen dan trimdeel. Item dit noet schil dy prior habba voer syn arbeyt. Item haet van disse vorsc. somme wrkomt, dat schil dy claester to jacopinen hadde to hiara tymmer to der tzerke. Item hat dat gued to Medum bettera is dan XIX

40 licht gounen, dat schil dy aermen to Aldehow hadde. Item so wil Tyempk ende is bidden den prior datme disse somme jeldes vorsc., datme her aldiervan schil eerwerdelic bighaen, als uutleeden, sawendeel, moernstond, voert dat yeer om ende yeertyt boekinghe, ney inhuld diss testaments, dae haele onscylde.

Item Tyemp dyo wil dat dit testament follen stael schil habba, ney alle riuchten.

45 Ende hwa dat naet en hald, di schil syn eerwenschip vorberd hadde.

Ende hat dit testament ofte leste wille macket in jenwirdicheed der oerkenen dierto roepen ende to beden, als broer Dirck Symon zoen van Herlem, prior to jacopinen to Lyowrd, broer Johan Duker van Leyden, supprior to jacopinen to Lyowrd, ende broer

Jarich, senior, ende her Reedwert, vicarius to Lyowrd to Auldehow, ende her Pieter int jesthuys. Ende in een tyoechnisse der wierheit des testaments of leste wille, so hab ic myn syghel myns ambochts voer my ende voer myn broren vorsc. hanghet an dit brieff, om herre bede wille, want hya selm nen syghel brukende synt. Ende wy, her
5 Redewert ende her Pieter vorsc., om een mare vesticheed habbet uus syghelen mey hanghet an dit brieff, om Tyempke bede wille.
Int jeer Uus Heren als vorsc. is.

Origineel: A. GA Leeuwarden, Oud Stadsarchief, inv. Singels nr 47. Perkament. Van de drie uithangende zegels nog aanwezig: 2 (103), 3 (100). In dorso: Instrumentum de testamento Tyamke Gerbrandi, cum parte istius porcionem damus in Antiqua Curia.
10 *Druk: a. OSA, nr 62a. - b. OFO I, nr 336.*

46

1484 juli 31
bezegeld september 17

Baucke, scipper Ona kyndeskynd

15 In nomine Domini, amen.
Int jaer Ons Heren dusent CCCC ende LXXXIII, op Sinte Germanus dach to vespertydt, makede Baucke, scipper Ona kyndeskynd, int cloester to Woerkum syn testament ende lesta wolla, in myn jeeghenwoerdicheyt, Johannis Heine zoen, prebendarii in Woerkum, als een testamentarius, al was sie seeck in die lychaem, so was
20 sie allickwel wys ende cloeck in hoer voerstand by der gracye Goeds.
Ende heft maeckt als een volkomen testament ende laeste welle dat al hoer waer an dattet gheleghen is, hoer halwe gueden sal wesen in dat cloester to Woerkum, ende dat sellen sie hebben, ende die ander helfte sal hebben hoer rechte erwen.
Sonder valicant. Hyr heft Baucke voers. togheroepen ende owerghenomen her Johannis int gasthuus ende Serip Lamkama als orkenen hyrin die waerheyt to bewysen.
25 In een tugh disser waerheit so heb ick, Johannis Heine zoen, dit testament bysegelt myt myn eygen segel. Ende iyck, her Johannis int gasthuus, heb beden her Johannis, personer in Woerkum, dat hi dit testament wil bysegelen om myn bede wille, omdat ic sellef geen segel en voere. Daer ic, frater Johannis Ouerhof, personer
30 in Woerkum, heb bysegelt om her Johannis int gasthuus bede wille. Ende ic, Serip Lamkama voers., heb desen brief oeck bysegelt mit myn eygen segel^a, op Sente Lamberts dach.

Origineel: A. GA Nijefurd te Workum, Archief Klooster Mariënacker Workum, inv. nr 25. De drie opgedrukte zegels verloren. In dorso: Dit is ons Bauke Sierkes brief.
35 *<Doorgehaald:> Dit is ons Bauke Wabbes brief.*

^a A: selet.

Magister Bocko

Ultima voluntas domini magistri Bockonis, qui anno Domini 1484, die Tecele, licet debilis corpore, mente tamen sanus, condidit suum testamentum in hunc modum, quod iure testamenti seu quocunque iure codicillorum, quo melius potest, valere intendit.

In primis committit Deo omnipotenti animam suam, corpus vero suum ecclesiae Sancti Sebastiani in Warragae, legans patrono omnia ista praedia qua emit in bonis Jelteti Fockonis, ac etiam omnia debita qua ecclesia sibi tenetur, scilicet XLVII renenses ex bonis Jelteti Fockonis, ex quibus portio perpetua observabitur. Item decem talenta qua emit a Sifrido, legat pro oleo ante Sacramentis in perpetuum luminare, cuius executores erunt sacerdotes et advocati ipsius ecclesiae. Item tertiam partem quam emebat a Tiebbodo Wibama in bonis prope ecclesiam, legat pro custodia, in quantum ibi habitat custos sciens deservire ecclesiae.

Insuper instituit haeredes bonorum suorum mobilium et immobilium Remckonem, fratrem suum, Syoucke, sororem suam, et pueros Gerbodi, fratris sui, legitimi in stirpes, ita quod pueri praefati habebunt tantum simul quantum Rencko, frater suus, et Syoucke. Item insuper vult quod pueri Remckonis, Syoucke et Gerbodi dividant mobilia statim, sed immobilia pro parte Remckonis et Sioucke habebunt ad vitam suam, et pueri Gerbodi etiam dividant immobilia. Insuper instituit Renckonem et pueros Gerbodi legitimos in Aytama in Roerdahuysum, Syoucke vero in bonis Hockama in Uerragae et novem talenta qua emit a Syoucke, iacentia in pascuis Pinga. Item neptem Ronckonem, qua dicitur filia Gerardi et Volke, instituit in portionem cum filiis Renckonis, et bona ipsius habebit Bavo in custodia quousque venerit ad annos legitimos. Si decesserit ante annos legitimos, tunc substituo pueros Remckonis. Item tunc solvet Gerardo XL post. Item promptuarium suum magnum legat Wybodo, in quantum ipse benevole cum aliis haeredibus procedet. Item si Wibo et Hesselus volunt contra hanc dispositionem violentiam facere, in praediis Aytanis non possunt transmutare cum aliis capitaneis. Domum et domistadium in Leewardia habebit Remcko cum pueris Gerbodi, et Remcko emet et solvet partem puerorum Gerbodi, ad dictamen bonorum virorum. Item Jow donavi vaccam et iuvenum. Item Fock sorori novum tabard. Insuper legavit minoribus unum iuvenem bovem, et praedicatoribus unum bovem. Item in Leewardia pro pauperibus par boum. Item in Aelsem iuvenem bovem et in Hasca similiter. Item in Boxum patrono renensem, curato tres philippeos, et vicario philippaeum. Item successori suo in loco duas parvas domos, ita quod unus post alium relinquere debet, etc. Item nepoti suo Buchoni omnes suos libros et vestimenta sua, et de aliis bonis ipse nihil habebit, tam de mobilibus et immobilibus. Item in Hasca unum librum, scilicet Attexianum vel Glosam Psalt., quam volebunt habere. Item aliis ecclesiis in Ilist etc. Item sororibus in Sigherswold renensem.

Item desiderat a parochianis quod haeredes possunt tenere capellanum per hyemem, et omnia bona maneant simul donec legata et donationes fuerint soluta.

Acta sunt haec ut supra.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (17de eeuw, door S.A. Gabbema, naar A?). Provinciale Bibliotheek van Friesland te Leeuwarden, Collectie Handschriften, 9056 Hs. Y^t. In dorso: Testamentum M. Bockonis Aytta.

Lysck Doekema

In nomine Domini, amen.

Int jeer Uuys Heeren tuysen fyouwerhondert ende fyouwer ende tachtich, op Sinte
 5 Barber[a] dey virginis, soe hadt bytocht dyo eerbare frouw Lysck Doekema to
 Blessem dat wy minschen naet sykerra hadde dan dy daed ende naet onsyckera dan
 dyo wra des daedes, hyerom hat zie me[y] voerstandela sin ende gesonda lichaem hiar
 lesta wille ende testament macket, opdatse God f[an] himelryck mochte een goed zeel
 anderya [...] ^a hiar kinden een ffryondelykcka schedinga mey tytelycke goeden, als
 10 hierney s. steet.

Int aers[t] soe byfelt zie [G]o[d] fan hymelryck ende Mari[a], dyo moeder Goeds,
 hyar hyllyge patroen, hya[r] zeel, ende byerret hyar legerstoel toe Bless[em], by hyar
 silige man Docka, deer God dyo zee[l] moet fan hadde, ende byspreckt uut Ringhe
 goed een schyffwa mey waxbrand toe halden in deer tzercka toe ewiga deggen, welcke
 15 schel bern[a] in deer tzercke alster goedestyenst schyt. Item foerd zoe byspreck zie
 dyo tzercke ende hyar patroen twa ky. Item hyar persinna dier dan persinna is toe
 Blessem, byspreck sie een gouden ring. buta syn aeffterdeda.

Item dya bervoet[e] broeren toe Lewert schilla hadde ende bysprec[k zie] sex
 ringsgounen ney deer ghemene rekenscip. Item dya preykebroeren toe Lewert twe
 20 ring. Item dya odera twa bidden oerden elck twa pondt. Item Eylssemma byghinen
 een tonne hamburghera byaer ende een gouden penninck. Item dya nonnen toe Smal-
 gereed een tonna hamburghera byaer. Item dya susteren toe Grenedyck een gouden
 postulaet, ende toe Nyeclaester alsoe fulla. Item dya susteren toe Wiswardt een tonna
 hamburghera byar. Item ford zoe byspreck zie bockinghe in dya deel toe dya tzercken
 25 ende presteren als zyd ende pliga is in dya deel. Item soe byspreck zie her Douwa op
 Droenryp, her Goffa in Abbegae, her Doeka toe Eelaerd, persin[nen], elck een gouden
 ring.

Item foerd soe ma[ck zie] eerwen toe her goeden hyar kynden ende kyndtskynden
 [i]n manieren neys. Int aers[t] her Wken wilse toe ende byspreck zee sex ende trytich
 30 pondametha toe Aerssem in Jorwirgeragae ende fyftich toe Hydaerd. Item Haya, hyar
 sin, dat goed toe Tritzem ende foerd hae[t] wyr dae toeleff klinckerda renten is toe
 Eelaer[d], op dya Beerg geheten. Ende deertoe schil Haya habba acht pondameta by
 dya sura yg van Reydingha stintds deer Thomas nu op wennet. Item Hobba, myn sin,
 in Eelarderagae Tyessinge goed ende toelyff pondemetha in dat goed op dya suyde yg
 35 fan Ryenga stints in Blessemmagae. Item Harynk, myn jongista sin, Ryedingha goed
 foer een ende nyogentich pondameta, ende soe seller hadde dat huys ende stynts mey
 syn timmeringhe ende toebyheer, ende trya pondemeta by Bongha huys, end[e]
 fyouwer pondametha in dat goed by Ryding[ha] styndts. Ende Haring schil hadde al
 dya repplycka goed[en], des schel Haring Ymcke, syn suster, een kista byreda dattet
 40 eerlick zie her mey uuyt toe jaen. Item Pyba kynden toe Huuns ende toe Eelaerd in
 Bonghustera goed tachtich pondameta, ende al dy scaed dy ick hand hadde fan Pyba
 weynghe, deer schelle myn kynden neer kyndtskinden naet fan habba, meer schell[e]
 daed wessa, ende trettienthehalf ponsmeta in Fockinga goed, deer Piba ontfinzen toe

^a Een kort woord weggevallen, mogelijk: ende.

syn timmeringhe. Item Douwa kinden Sickama goed toe Haerbayem foer sau<n>tich pondametha geheten, als Douwa dat toe birns jouwen ys, ende dat hael goed wr dy Sylroed fan soefoelle als ick deerin aeg. Item Bauck, myn dochter, schel hadde dat goed toe Harbayem, alsoe alst hyar jond is in een aeft, ende toeleftehael ponsmet toe

5 Blessem in Fockinge goed, ende hyar selwerwirck fry. Item Teedt schel habba Meyntema goed toe Harbayem, alst hyar toe birns jond is, ende dat hael goed jenst Douwa kynden wr dy Sylroed, ende hyar silverwirck vry. Item Hys schil hadde dat goedt deer Alla steenbicker op wennet, alst hyar toe birns jond is, ende XX ponsmeta in Fockinga goed, ende hyar silver[w]yrck vry. Item Imcke, myn jongista dochter,

10 [sc]hil habba Sickinga goed toe Eelaerd, ende acht pondemetha by Bongha huys dier Peter Sickinge in fan hier haet, ende tyen pondametha in dat goe[d] oppa suyra yg fan Rydinghe stynts toe Bless[em]. Item Syttya, myn dochter, schil hab fyff ende twintich pondemeta toe Eelaerd deer Jan Claes s[i]n nu op wennet, ende ist dat z[ie] hiermey naet toe freed wessa wol, hyo zie in dae claester jofa buyta claester, myn ora kynden

15 deen ende kynskynden hyarfoer foellenissa toe dwaen in goeden, by dysse goede mannen ende presteren reed, bynaemdt in dit testament, een nylick uuyt syn goeden. Item Teet, myn dochter, schil myn rinten baerra fan dat goedt wr dae Sylroed, eer dat zie her Wken jond haed fyfteen rinsg., deer her Wke eerffrinte mey kaepye schil toe een eewyge memorie myns fader Pyba ende myn moeders Kathryn ende myn suster

20 Syttye ende myn selves toe Haerbayum. Item soe schel nymmen nen rinthen baerya van dissa goeden dier myn kynden nu meer barya mey, eer dat myn schilden bitellet zynt ende Imcke, myn dochter, is byraed mey g[ol]d ende mey silver alst eerlick is.

Item foerd [s]oe wil ick dat myn kynden desse ordinancie voers. ende schicnisse schelle halda als voers. is, ende elck zyn goeden toe hebben mey syn hlesten alser op

25 hera, ende hwa disse ordi[n]anci ende deelscip naet halda wil, syn eerfscip foerbeerd toe hebben toe di[s]se jen behoeft deert halt. Ende dit hab ick aldus ordineret wr myn kyndera faders goed ende myn selwes goed by goede lyoed reed, want Doecke, myn kyndera faer, op syn lest op my haet byerret dat ick uus kinden scholda scheda ende twalidza alst my oerbaerlyckest toecht toe wessen, hwant Doka goeden ende myn

30 goeden uus kynden jond sint in een aeft ende gaer myndts synt, alsoe dat ick allunna wr myn goeden nin ordinancie kan meckya buta Doke goeden, dam God nedich see. Item foerd soe wil ick ende bid al myn kynden ende kyntskynden troch dyo moderlycka mynna ende lyaefte dat zie dyt voers. schella halda. Ende ist seck datter enyga scortinga falt twiska myn kynden joffta kyndeskynden, dat scilletze blywa by dy

35 persinna toe Blessem ende dy persinna toe Eelaerd, her Goffa in Abbegae ende her Douwa oppa Ry[p], persinnen. Item joft d[isse] mannen storem jofa wr myn kynden schill[in]ga naet gaen wouden, myn kynden als voers. dan oer goede mannen fan myn fryonden jofa hyar eyn froenden toe nymmen, ende deer hyar schylinghe by toe blyu[w]en om alle quaed toe fermyen.

40 Item foerd zoe wil ick da[t] disse ordinan[c]ie schyl wessa voer alle ryochten als een tes[ta]mente jofte codicill, ende ist dattet dier naet noielycke noch foer is, soe schelt nochtans staen ende nouwelick wessa alst alderbest mey ney dae ryochten, bey[d]t gaestlyck ende wralchsche.

Altyng sonder argelist. In een weerheet ende festichee[t] disses testaments jofa

45 ordinanci jofa brieves soe hab ick, Lysck foers., baeden ende ropen orkenen dyo wird toe hoeden, als her Lywthien, myn persinna, als een testamentoer, her Doecka, persinna in Eelaerd, her Goffa, persinna in Abbegae, her Douwa, persinna oppa Ryp, ende hab hyara baeden dat sie dit testament wouden bysygelya foer hyaraselm als

orkenen ende foer my, Lysck foers., om myn beda willa. Ende wy, her Luywthien, her Doeka, her Goffa, her Douwa foers., habb[a] dit testament bysyghellet om Liske beeda [willa] foer uusselwen als vors. is.

Int jeer ende [op] deen dey foers., etcetera.

5 End [w]as tprincipael ende oryginael met vier grone wassen segels, waer[van] deene gecorruptiert was, bevest[ig]et.

<M.a.h.:>

Gecollacionierdt met den princepael, [acc]ordierde, by my,

<ondertekend:>

10 J. Rommarts subscripsit.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (16de eeuw, geauthentiseerd door J. Rommarts, naar A). RAF, Archief Familie Van Burmania-Van Eysinga, inv. nr 46. Beschadigd. Opschrift: Copia. In dorso (=f. 4^v), m.a.h.: Ringe. <Met de teksthand:> Copia testamenti. <M.a.h.:> Liske Doekama. Copia van Lisck Doekema vel potius Sickam[a], que uxor fuit Doconis Ringhe, testament in dato 1484. <M.a.h., 18de eeuw:> Copia van het testament van vrouwe Lisch Dekema, 1484, op Sinte Barbaradag.

Druk: a. OFO IV, nr 65.

49

1485 juli 13

20

Doed, vrouw van Hantya

In den namma Godis, amen.

Item dit is saligha Doed Hantya lyaefs leste willa ende testament, dier hyo op her lest bygerret haet van Hantya tho folbringhen, in teghenwirdicheits her Pieters, her byriuchters ende bychtfaers, ende folle oer lyoden, bede wyf ende mannen, alhoewel dat hyo [w]ales cranck van licham, nochtans soe waes hyo sterk ende wys van sinnen, in manieren is hyrney volghet.

Item int aerst soe haet hyo byspritsen her edele seel God van hymelryck ende Maria, syn lyave moder, mey al dat hymelsche heerschap. Item her leygherstoed haet hyo bygerret by Sinte Barbera.

Item Use Lyauwe Vrou tho Hollum haet hyo tholeyd her een schote tho en stzylck. Item dyo oer schotte haet hyo tholeyd Sancta Barbera tho Ballum, aeck tho en stzelck. Item dy persona tho Hollum haet hyo tholeyd I rinsg. Item syn caplaen en hael rinsg. Item her Pieter tho Ballum en rinsg. Item her Pieter tho <Nes> haet hyo tholeyd en hael rinsg.

Item da berfote bruren ende da jacopinen tho Lyouwerth elkerlyck en rinsg. Item da frouwebruren ende da augustinenses elkerlyck en hael rynsg. Item da cruusbroren tho Francker en rynsg. Item soe haet hyo byspritsen da armen XXX paer schoen.

Item Hantya Heringha, her man, haet hyo tholeyd ende byspritsen tho lyaefgeften

X schielden ranten in Bernser goed tho ewyge tydem. Item voertoen soe haet hyo tholeyd Hantya her selveren rieme mey al da oer selverwirckim, ende din schil Hantia vorscr. her edele seel weer bytinse mey offerhande, tyden, delen, eerliken ney dis lands manieren, fyaertich jer langh.

5 Item Tyaerd, her broer, haet hyo tholeyd VI schyldench ranten voer ut her gueden. Item her audste suster haet hyo tholeyd her blauwe claen mey her rada tabert. Item her jonxste suster haet hyo tholeyd her boxhoern claen mey her blawe rock.

Item om en maerre festicheit disser vorscr. ponten soe hab ick, her Pieter tho Ballum, mey sommighe van myn ondersetten beden her Pieter tho Nes dit vorscr. tes-
10 tament tho bysighelyen, want ickselm nyn syghel fyeren bin. Ende ick, her Pieter vorscr., hab dit brief bysighelt om disse vorscr. lyoed beda willa.

Int jeer als ma scryoen M^o CCCC^o LXXXV°, ipso die Mergarete virginis.

Origineel (A) niet voorhanden.

15 *Afschrift: B (15de eeuw, naar A). ARA, Archief Nassause Domeinraad, Hoofdarchief, inv. nr 10313.16.*

Druk: a. OFO I, nr 342.

50

1486 maart 9

Haya Kammingha

In den namma Goedis, amen.

20 Int jeer Uus Heren twsen fyourhondert sex ende tachtich, des tonnersdeys farra Sinte Gregorius, dae macked silge Haya Kammingha, aulderman thoe Lyouwerd, cranck fan lichaem men scerp fan sinnen ende wytlick fan foerstand, syn testament off lesta willa ende en scheidunghe twische syn kynden, yn jenwirdicheed gueder mannen, als orkenen deerthoe beden ende roepen, als her Menna, personna thoe Kammingha-
25 buer, her Jella Jwisma, decken thoe Lyouwerd, her maester Mamma, personna thoe Aldahow, her Wybren, personna thoe Nyahow, ende Boetha Houwengha, in maneren neyscryowen.

Int aerst soe wolder dat Peter ende Syoeck, syn kynden, alla lyoedem deer spreek mochten habba offte hauwen habba aen synre persoene offte gueden ney riucht ende
30 reeden, scolden fuldwaen by gueder lyoedena reed.

Foerdmaer soe macked hy ende seth syn kynden eerwen all synre gueden, repplick ende onrepplick, ende wold datse dat eerwenscip scolden deela yn maneren neyscr. Int aerst soe scil Peter habba yn syn deel eerwenscips Heringha stins ende staetha, mith dae landen deer aldeerthoe byhered ende mith all syn thoebyheer. Item deerthoe
35 scil Peter habba Scerweerstera gued, deer Menna nu ter tyd up wanned, soe graet alst Haya aldeer heed, ende aldeerthoe Heringhe auld gued, soe graeth alst is. Item soe willer dat Syoeck, syn dochter, yn hir deel eerwenscips scil habba Gerliffsma gued toe Rauwerd, alsoe graet als dat is. Item deertoe Jowcka gued toe Berns, soefulla als Haya deer leten ende lauwighed hath. Foerdmeer wold silge Haya voers. dat Peter ende
40 Syoeck scilled thoelycka habba ende deela Hebba gued uppa Kraecka, deer jelt fyortich klinckarden jeers, byhoulden dat dyoe tzierck toe Rauwerd offte dy patroen deeruuth scil jeerlicks habba ende barra tween rynschg., deer silge Haya dae tziercka

aldeer byspritzen hath, ende scil dae kynden thoelycka aeff ghaen. Item foerdmeer scil Peter habba yn syn deel eerwenscips Jelmera staetha up Aemland mey hyara thoe-biheer, ende acht pennyheer thoe Ballum. Item Syoeck scil habba fyff pennyheer thoe Hoelum ende dae huussteeden thoe Ballum altoeghaera, uuthseyd Copthiens steed.

5 Foerd soe hath hy byspritzen Hanthia, syn natuerlicka zen, thoe dae gueden deer Hanthia yn foertyden ontfinen hath ende Haya hem jouwen hath, een penninghsheer thoe Hoelum ende Copthiens steed voers. Hyrtoebuppa om dae gunst ende lyaeffte deer silge Haya toe Hanthia heede, soe jowth Doed Kammingha Hanthia voers.

10 sauwen gouna renta thoe Hallum fan dae nyoeghen deer hyoe aldeer hath. Dit foers. testament off lesta willa ende scedinghe wold silge Haya dat Peter ende Syoeck, syn kynden, scolden haulda sonder weersidsen hyaerens offte emmens fan hyara weyna.

15 Sonder arghelist. In orkund der wird ende foer sterckinghe dissis testamentis soe habbed wy, Menno, Jellardus, Mammo, Wybrandus ende Boetha voers., oerkenen hyrtoe beden ende roepen, uuse sigelen bynya aen dit testament hanghed.

Scrⁿ anno, die etc.

Origineel: A. ARA, Archief Nassause Domeinraad, Hoofdarchief, inv. nr 10313.17. Perkament. Met vijf uithangende zegels: 1 (83), 2 (59), 3 (75), 4 (123), 5 (10). In dorso: Haya Kammynga testament.

20 *Vertalingen in het Nederlands: B (17de eeuw, door F. Baardt, secretaris Ameland, naar A). Niet voorhanden. - C (1663, geauthentiseerd door H. Scherhagen, naar B). RAF, Archief Hof van Friesland, inv. nr EEE 2, f. 520^v-521^v. - D (1664, geauthentiseerd door H. Scherhagen, naar C). RAF, Archief familie Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg, inv. nr 940.*

25 *Druk: a. OFO I, 346.*

51

[tussen 1474 en 1488]

Jouka Tirdema, vrouw van Gabba Jerla

In da nemma Godis, amen.

30 Jouka Tirdema, Gabba Jerla efta wyf, kranck in den licham mer sterck in der sielen ende synnen, anmerkien dy brecklicheit der menschen naturen ende dat suurd des almachtigen Got is der is op my uuttein, ende wiet naet of di sleck op my schil gaen of naet, anmercken da werden uus salichmakers uut dat Ewangelium: 'Wecket, want ghi witet die ner wr', so hab ic myn testament of codicille of lesta wil, alsma dat ney

35 dat riucht heita mei, mecket mey foirsette syn ende by ried guder mannen, ende wil dat dit testament schil habba festicheit ende sterckheit ney alle manyre ende alle festicheit als dat gastelike off wraldsche riucht diervan aesket, als hirney.

40 Int eerst so bevel ic myn ziel nu ende tot allen tiden mey festa lau ende riucht begherte in da handen ende beschermynge des barmhertigen ende alma<ch>tighen Godis, dat licham da eerda, ende byjer myn leegersted by Wrp myn eerer mans syd, by Sancte Alexander, ende bueck dio zerck oppa Geest fiowr schilden, opdat hy myn foertinger wil weessa for dy almachtige Got.

Item myn patrona to Nyahou to Liouwert een gouden rynsgulden. Item Sancte Vyt

to Wetzen, myn patroen, myn helt van 2½ pondsmeta dier Gabba ende ic togaera
habbet kaepet van Synte Vyt. Item Sunte Vyt Liouwert een gouden postelaet. Item
Sancte Anthonis jesthus to Liouwert een postelaetgul. Item dat Sacrament to den
armen to Liouwert een gouden rynsgulden. Item da berfote broren to Galileien fiowr
5 schilden. Item da jacopinum to Liouwert sofulla rens alsma twa kuerkleden fan meitte
mey, ende een davidsgulden. Item dae oura twa biddenda oerden elcs een davids-
gulden. Item Klerkamp ende het klaester to Dockum eelck een gouden rynsgulden in
da kostery. Item Uus Lief Frouwe to Birch een gouden. Item to Beetlehem, to
Ghenaerd, to Foswert, to Sion ende to Werd, elck II tonna biers. Item Kempa dochter
10 to Beetlehem een gouda. Item Doed, myn broers dochter, een haelen schild. Item myn
suster dochter to Gernaerd en hael schild. Item Doda Jarla twa dochteren to Sion, item
Gautie ½ gouna. Item Jepka dochter to Foudens ½ gouden. Item Gabba twa susteren
elck ½ schild. Item den persynna oppa Geest een gouden rynsgulden. Item den jonge-
raprister een gouden postelaet. Item den persynna to Nyahou to Liouwert een gouden,
15 da oudera twa pristeren eck ½ gouden. Item her Sicko to Liouwert ende her Sako elck
½ gouden. Item her Pieter in Sunte Anthonys jesthus to Liouwert een gouden.

Item so mettie ic erwen al myn guden, til ende ontil, myn twa dochteren, Kynsche
ende Auka, nei ponten ende maanyren als hirney screven is, als dat Aucka schil habba
fiowr en twyntich schilda renta to Britsum, der Gabba op siet. Item bet sawn schilda
20 renta to Swawerth, dier litia Herka op wennet.^a Item so schil Kynska hebben to
Swawerth, der Dirck op sitte, twoliftehael schild renta. Item bet tria schild renta in
Herka gued. Item bet sawn schild renta to Reysum, der Meynta Tako zoen op sit. Item
bet schil Kynska habba da mollenrenta. Item myn goud ende silver Kynska ende Auka
tolika to deilen. Item so wil ic dat Kynska her ker schil habba van da renta bescreven,
25 hoeckera diel hio habba wil, hoer hio op Auka diel tast, so hio dat haud dier hir toscr.
is. Item so schil Kynska myn ziel begaen alst sied ende pligh is, dat Nyehou to
Liouwerde ende oppa Geest, dat eerst jeer. Dierfoer schil Kynska habba da renta dy
nu instaende synt van dit jeer, ende darto da tilguden ende klaen als ic da to Liouwert
hab, uutsad den halshotia schil habba Doda Jerla, ende Auke, hoer sister, schil habba
30 myn besta swarte tabbert. Item so schil Aucka habba myn litie silveren reem^b. Dier
schil Kynsk wer dienst habba myn klen selver, als malien, bislaen scheid ende ouwers
klenodien, alsodien als da synne van kleene sulver. Item weert dat Auka, myn dochter,
aflifich werd eer hio to befestingh kum, dat een trymdeel van her renta vorscr. dier
heer anlawie van my, schil wirom gaen op Kynska, myn dochter, dat ouwer trimdel
35 to dat Heilige Sacrament den armen to Liouwert dat helt, da odera helt van dit trimdeel
den armen to Dockum, dat tredde trymdeel op Gabba, myn man.

Dit is myn testament en lesta willa, ende byer van myn kynderen dit to ferfulgien
ende fest to hauden.

Origineel (A) niet voorhanden.

40 *Afschrift: B (15de eeuw, naar A?). RAF, Archief Familie Buygers, inv. nr 1. In dorso:
Jouck Tyaerda testament.*

Druk: a. OFO I, nr 384. Aldaar beschouwd als mogelijk concept. De kennelijk te vroeg

^a *Hierna doorgehaald:* Item so schil Kynska habba da mollenrenta. Item myn goud ende
sulver Kynska ende Auka. *Deze passage komt enkele zinnen later terug.*

45 ^b *B: teem.*

gecopieerde en later doorgehaalde passage (zie noot a) is echter een aanwijzing dat het een afschrift betreft.

5 Gabba Jerla overleed in 1488 (SFA I, 230). Als het juist is dat Jouka behalve met Wrp (Worp Tjaarda) ook nog gehuwd is geweest met de in 1474 overleden Ede Hessels Jongema (SFA I, 233), is het testament opgemaakt tussen 1474 en 1488.

Ansck Himstera

Int jeer Uus Herens M CCCC ende XCI, ipso die Anunciationis Beate Marie Virginis.

10 Ic, Ansck Himstera, kranck van licham, fulmachtich mynen fyf synnen, meith myn testament off lesta wylla, by reed ende consent myner bychtfeer ende oers oerkunden, alder van my to beden ende ropen, ende wyl dat disses myn lesta wylle schil degghe ende festicheit habba als een testament of codicel of als een lesta wylla dach, ney riucht of ney onscrⁿ riucht als syed ende pligha.

15 Int aerst soe set ich myn kynden to myn eerwen, ney uutwysinghe zalighe Sippen myn aefte syets testament, ende confirmery dat testament myt myn daed, ende wyl dat myn [kynderen] ende kyndeskynderen alderney schillet foertfarra ende alderby blywa.

20 Foertmeer soe jou [ic]k myn trye so[nnen, als] Feye, Reenck ende Syds ende fry to leds foer dae bernte, uutseyd da dochters bern, da schille [***]^a mins unde Sippens al dae oer renten der ick by myn tyden brucht hab ende zalig[h]e Sippe testam[ent ***]^b ende alderto al myn eefterletene gueden, al ende al, gold, selverwerck, jeld, bynaemd ende onbinaemd, [***]^c so leds ick toe den patroen to Morre sex sneesa aelder schilda, ist dat dae oer tr[y]a ryka husen ney [***]^d ist dat dae oer trya ryka husen naet neyfolgya wylle, soe schil het steen an ende o[p] myn trem sonnen

25 fo[***]sse[..^e folla dat dy patroen vorscrⁿ schil habbe van disse sex snesa schilda vorscrⁿ. Item dy patroen to Lyossens schil habba uut myn eefterleetenne gueden fyf ende twyntych alder schilden to da nye tymmer tot holt, steen ende kalck, dat dyo tzarck vorscrⁿ alder efterlich in is ende best byhovet. Item dye patroen to Anygum aen alden schil<d>. Item dae tre presteren to Anygum togaerre aen aelden schild. Item

30 Sinte Merten ti Dockum acht guldnen to syn tymmer, ende Sinte Bonifaes fyower golden. Item ti Rauwert dy patroen ewelyck ende eeflyck twyra punsmeta landis, lydzen oen da tarp, kapit fan Eelthia to Rauwert, ende prester eefter prester alder een iser kw. Item den patroen to Nyaweer een kw of da werd. Item sex pund wex to twaem tzarckum, als Morre ende Lyossens, ende to dar eere des Hillighen Sacraments. Item

35 Bathie Sicka dochter to Frouanconvent elckes jeers an heelen schield to hyr lywstond.

^a Gat van circa 35 tekens.

^b Gat van circa 20 tekens.

^c Gat van circa 20 tekens.

40 ^d Gat van circa 15 tekens. Mogelijk naar analogie van wat volgt in te vullen als: folgya wylle, mer.

^e Gaten van resp. circa 8 en circa 2 tekens.

Item da berfoeta broren een gued tonna bier ende V golden rynschgulden to herra tymmer.

In ener weerheit disses testamentes ende lesta wyllens soe hab ick, her Gerlef, als zalighe Ansckis bychtfaer, op her lest dyt testament of lesta wylla om Ansche bede
5 wylle byzeglet ende foer myself ende foer Wopka, als oerkunden ropen ende beden aldertoe, dir ick, her Gerlef forsⁿ, hab om beden dat hy syn zegel aeck om myn beede wylle syn zegel upt spacium disses breves hat tracht.

Int jeer Uus Herens M CCCC ende XCI, ut supra.

Item dyt concorderet fan werd to werd myt syn principael. Dat oerkunden wy, her
10 Ogha, persona ti Tonnauwert, ende Lywa, vycarius to Hantum, wnder her Ogha zegel foerscrⁿ.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (15de eeuw, geauthentiseerd door heer Ogha en Lywa, naar A). Niet voorhanden, waarschijnlijk verloren gegaan in de Tweede Wereldoorlog. Foto in RAF, Archief Familie Sixma Van Heemstra, inv. nr 159. Op de achterzijde: Fotografie van testament van Ansck Heemstra, weduwe van Sippe Tjaerda, 1491. Eigendom van mr dr B. baron van Heemstra te Nijmegen, 1930. Iets kleiner dan ware grootte.

Druk: a. OFO III, nr 22 (naar B).

53

1493 januari 17

20

Allert Claes zoen

In den namma Godis, amen.

Int jeer Uus Herens tusen fiouwerhundert ende trya ende nyoghentich, op Sinte Anthonius dey confessor. Allert Claes zoen, burgher to Leowerd, aensyaende dae sekerheid des daeds ende dae onsekera wra ende tyd des daeds, haeth hy by sonde
25 lywe, ghaende ende staende, by foertochte sin ende reed gueder Iyoeden, mecketh een schickinghe synre tytliker gueden, in manieren syns testament off leste willens, dier hy wil dat stal ende festicheed schil habba ney alla riuchten dier enich testament off lesta willa moeghen byfestighia, ende dat in disse manier.

Int aerst hat er Goede almachtich bifeln syn ziel, ende haeth syn legherstoed
30 byerreth to Galileen by dae mynrebroers, yn sillighe her Willem syn broers greff, farra Uus Lyauwe Vrouwe aulter, ende bispreckt aldeer to dae foersⁿ broeren needtref-ticheed ourhaelhundert ryngounen om een ewighe memorie.

Item dierne y boeket hy Sinte Wyt, syn patroen, fyff schylda rentha uuth dae stedwaegh. Item so macketh hy een aedeel to Aldahow, to jacopinen ende to Galilee,
35 ende biswerith aldiermey syn deel fan dae Hoerna, ende disse foersⁿ deel schillet biwarya dae jacopinen, ney inhalt des brewis dier hia fan hem ende Wendelmoet op da Hoerna ontfinzen habba, hwelker brieff Allert nu mit syn lesta willa aeck byfestighet ende yn wirden wil halden habba. Item dae tween personen to Aldahow elk een rinsgoune. Item den vicarius ende sacriste elk een goune, ende den prester op
40 Goverts leen een goune, ende to dat leen een rinsgouna rentha uuth dat huus dier Albert schomaker plighet yn thoe wanyen, ende dae oer presteren to Aldehow elk ½ goune. Item dae Heilighe Sacrament to der aermen byhoeff datjen dat hem toheert fan

lytia Doekama gued, dier Peter up wannith. Item Sinte Anthonius jeshuus een schuta torfs, ende dae presteren aldier elk ½ goune. Item Uus Lyauwe Vrouwe to Nyahow een gouna rentha jeerlix uut den steed dier Syrd timmermaen up tymrid haeth, her Wibren, persinna aldier, een franker schyld ende dae oer presteren aldeer elk ½ goune.

5 Item dae jacopinen een schyld rentha fan der tzercke to Kamminghabuer, ende soe schyld Allert da tzercke qwyth syn deel fan dae eefterstalligha renten, ende disse foersⁿ schylde rentha schillet da jacopinen habba to datjen dier hy hyarrum yn foertydem to der ere Godis jown haeth.^a Item dae presteren to Sinte Katherine tzercke elk I jagher. Item dae aermen yn Sinte Jacobs jeshuus een schute torfs. Item dae oer

10 tzercken yn Leowerdera sindstoel elk tzercke een phs., ende elk prester een phs.

Item to Mariegaerde een rynsg. Item to Birghum syn deel fant faen dier Wendelmoet ende hy togara kepet habba, uutkommen fan Wilka Renny. Item to Aylsem den helft fan dat stuck lands by Warthena, uuthkommen fan Gherck Hoytsma. Item dae oer tween bidden oerden elk ½ rynsg. Item to Forswerth, to Gernaerd ende to Bethleheem elk I tonne koyts. Item to Clircamp II r.g. ende I tonne koyts. Item to Dockum int coweynt I r.g. Item to Buwecoweynt XX r.g. Item to Aldaclaester VI r.g. Item to Nyacclaester II r.g. ende I tonna koyts. Item da cryoesbroeren to Snits I r.g. Item den patroen to Starem II post.g. Item to Smellinghera coweynt I r.g. Item da mynrebroeren thoe Boelswert I tonna hamburghera bier. Item to Oeghaclaester dae boeken dier her

20 Johannes, syn meeck, fan him haeth to leen.

Item Wendelmoet, synre huusfrouwe, bispreckter to hyara lyffstond hyara huus ende schura tho bywanyen. Ende ney hyr daed so schil syn deel, dat is dy helft fan huus ende schure, mey alle riuchten ende ney al syn wille, dae procuratores ofte gaestelike faren fan Galilee foerkapie ende bruke to netticheed, profyt ende needtrefticheed des claesters to Galileen ende der broeren aldier, ende dat sonder wer-singhe ofte jensidzen emmens fan syn eerwen. Item diertio bispreckt hy Wendelmoet to lyaefjefte ende to forndel dat beste bed mey syn tobyheer ende dat beste schensfet ende den helft fan dat land ende kameren dier hya uppa Waerd habba, dier Jan Retinghe yn da heer haeth, ewelyck ende erflick, ende dierto allen dat to her lyff

25 heerth ende pligheth to dreghen, claen, clenodien, gold ende selwer, dat to leten ende to lauwighien hweer hyo wil, ende alla eetwand ende baerninghe. Item so wil Allert dat Wendelmoet schyl bywarrya dae uutledinghe ende monstond ende foerd dat jeer om uuth hyara ghemene gueden, ende schil diertojenst afarra uuth nyma also fulle als dat koste.

35 Item Jacob schomaker, syn sister sin, bispreckt hy XX rynsg. Item Ayle Gheerdsma een dubbeld romunsek taberth.

Item so naemt Allert ende seth to syn eerwen syn trya sintera, Lysbeth Jans wyf, Ghertruut Gherrits wyff, ende Katherine Reyners wyff, alla trya wenhaftich to Snits, in al syn oer gueden, replick ende onreplick, tolika.

40 Ende so wil Allert dat hya disse foers^{na} bispreckma ende boekingha, dat minsta mey da maesta, schillet bytellia binne jeer ende dey, sonder alle falikant. Ende weerth seck dat hya dat naet en dwaeth, so wil Allert dat dae foechden des Hillighe Sacraments jeld schilleth aentasta ende nyma al syn gueden, replick ende onreplick, ende bytellya disse foersⁿ byspreckma ende legaten ney syn willa. Ende soe naemt ende set

45 Allert foersⁿ dae aermen ende dae foechden foersⁿ fan da aerma weyna, eerwen al

^a *Deze zin is onderstreept.*

synre gueden, dat sie by syn sintera foersⁿ willa ofte onwilla. Item ist seck dat syn sintera foersⁿ aennymed ende aentasta syn testament om dae foersⁿ bispreckma ende legaten to bytellyaen als foersⁿ is, ende dwaen willeth als eerwen thobyheerd, so wil Allert datse alla trya ghelyck schillet dela al datjen dier delick is ende wrblywth ney
5 der bytalinghe der bispreckme ende legaten foersⁿ, ende dyo een min ner maer to hebben dan dyo oer, men alla trya ghelyck. Ende aeck so bikant Allert foer God ende alla guede lyoed ende seyt dat by syn daed dat hy nemmen by syn libben haeth onthe-
10 ten ofte louweth enich fan syn sintera buppa da oera forndel to dwaen, ofte fan syn gueden maer to jaen, ofte aeth tofarra uuth to nymen dyo ene fara dy ora, yn nenerleye manieren. Ende oft hyth yn enighe maneren mochte dien habba, dat roept hy mit syn testament ende lesta willa weer. Item so haeth Allert syn gueden altogara wrleyd, ende weeth dae graetheed synre gueden, ende vorbyoth epelick yn dit syn testament syn eerwen foersⁿ dat hya fan dae foers^{na} boekinghe dier hy foer syn ziel hilghum ende heren ende toe goedertierlike secken boekid haeth, naet afftyaen ofte nimme schillet
15 moeghe, fan nen riuchtes weghena.

Dit is Allert foersⁿ testament ende lesta willa, deer hy haeth mecketh haeth yn jenwirdicheed maester Mamma, syn personna to Aldahow, als testamentarius, ende her Wibrens, personna to Nyahow, her Menna, vicarius to Aldahow, ende her Hinrick, prebendarius to Aldahow, ende Jella smid, orkenen hyrtoe roepen ende beden.

20 Ende wy, maester Mamma ende orkenen foersⁿ, als her Wibren ende her Menna, habbe dit testament ende Allerts lesta willa foersⁿ om Allerts bede willa mit uus selfs sikhilen bisighelet. Ende ick, her Hinrick foersⁿ, hab dit mey bisighelet om Allerts bede willa, foer myselff ende mey foer Jella smit om syn beda willa.

Int jeer ende dey als foersⁿ is.

25 *Origineel: A. GA Leeuwarden, Oud Stadsarchief, inv. Singels nr 75. Perkament. Van de vier uithangende zegels nog aanwezig: 1 (76), 3 (81), 4 (54). In dorso: Dit is Allert Claes zoen testament.*

Druk: a. OSA, nr 73a. - b. OFO I, nr 398.

54
30

1494 juli 18
bezegeld augustus 19

Menno Jarla

In den namme Godis, amen.

Int jaar Ons Heren M CCCC ende XCIII, up Sente Fredericus dach martyr. Ick, Menno Jarla, cranck van licham mer wal wetende mynre vyf sennen, anmarkende
35 ende tracterende datter niet seekerder is dan die doet ende niet onsekerder dan die ure des dodis, soe heb ick, Menno foerscrioun, dit overtraceteert, ende heb gemaect ende ordeneert myn testament ende laeste wille, in maneren, artikelen ende ponten hyrnae screven.

40 Item in eerst biveel ic myn ziel God almachtich ende den heylige vrent Godis Sinte Bernardus, ende begeer myn leghersteed tho Syon, ende ic legh den convent toe foer die legerstede als die olde ghewonte is. Item elck prester to Syon en par halven aregulden, ende en yghelick professit suster twe philips. Item myn dochter Riska en

golden gulden. Item myn twe susters elck en golden gulden. Item myn nift to Syon, Heelka, en aregulden. Item de susteren to Syon twe tonnen grongher beers, ende in die costerye to Syon en halven aregulden.

5 Item Sent Vyt, onsen patroen, legh ic to des jaers en schild renthe, ende wye Jarle huus besit, die sal des jaers den schild renthe betalen den patroen Sente Vit. Item Sente Vyt, den patroen, ben ic schuldich XXV aregulden, ende in betalenge der schulden gheef ic an die kercke twe missalen, een in percomente ende een in papier. Item her Peter, myn biechtvaer, legh ic to foer die bockinghe en golden gulden, ende to help der temmeringe syns husis en gued kuu, ende noch II golden gulden, daer hee boren
10 sal fan Syd Gabba zen tho Aelsem. Item den patroen tho Oestrum ben ic schuldich X off XI jaerhuer fan III pondamate, geleghen in Renthiamma kolcke to Juusweer, ende in betalenge deser huer soe legh ic tho den patroen V gulden renthen uut dat lant daer Aeyl int Vogelant in woent. Item bet soe legh ic den patroen tho Oestrum toe en schild renthe tot Wiboguden to Oestrum.

15 Item myn heer den abbet to Dockum ende syn presteren legh ic to twe tonna bremmer biers ende twe golden gulden, ende ic begheer dat die presteren missen foer myn doen willen. Item in die custerye to Dockum en halven aregulden ens. Item Ons Lyf Frouw to Bergh en golden gulden. Item to Waert twe tonne grongers biers, ende elck prester an vlems, ende elck professit suster an philipst. Item in die custerye to
20 Waert en halven aregulden. Item to Mariagarde en golden gulden, ende ic begheer dat de presters foer my XXX missen willen doen. Item den barvoten ende praedicaerbroers to Lewarden legh ic to die gheldenghe fan zalige Gabba, myn broer, ende ic begheer dat dese vorschrewen broers foer my ende foer Gabba ende foer al ons olderen in alle daghe mith eenre collecten in een misse ewighe memory willen hoden,
25 ende macket Sibet Scheltama ende Tjaert Narla machtich die gheldenghe fan zalighe Gabba uut to eyschen, ende dat Sibet sal bliven daerby hoe dat myn heer die abbet to Dockum ende meester Gabbe ende noch III ofte IIII guoden mannen macken. Item de ander III biddende orden elck en aregulden.

30 Item den armen menschen die men deelt ofte dient uut Heylich Sacraments gelt, legh ic toe III schelden renthen in den guoden to Tonnauwert daer Macke op went.

Item Suiwart, Gabba myn broers soen, heb ic besproken die guode daer Drich op woent, ende sent XII pondematen, ende noch beth VIII pondematen in Yerscamp. Ende uut desen guoden sal Suiwert foerschrewen Lyns, syn suster, des jaer reken en schild renthe. Item Lyns, Gabba myn broers dochter, heb ic besproken die landen die
35 Douwa Tiepka zen in die huer heft, ende macken VII aregulden, uut welke landen heeft Douwa Tiepka zen IX anse ghecoft ende wal betaelt. Item bet in de Kolken by Douwa Tiepkens sen, ende syn VII pondemaet. Suiwert ende Lyns, Gabba kinden, sullen hebben al Gabbe tylguod, soedanich als sie to Syon sent, ist dat sy by Sibet Scheltema raet doen. Item Sibet, myn spoelkint, heb ic besproken VIII schilde renthe
40 uut Jellarden guoden tho Luissens, ende waert sacke dat dese guode to Luissens vorspeert worden, soe sal see Sibet boren uut myn ander guoden. Ende Griet sal Sibet bewaren, voden ende cleden, ende sal dese renthen voert mitten kint ontfanghen. Ende isset zake dat dese foerschrewen kinder, als Suiwert, Lyns ende Sibet, sunder echte kinder sterven, soe sullen dese foerschrewen renthen weder comen op die rechte
45 erfnamen. Item Griet, myn maecht ofte huusfrouw, heb ic besproken IIII koyen, buten die koyen ende dieren die sy nu heft, ende II bedden mith hoer tobehoer. Item II deventer stoelen ende IIII banckwerck kussen, II nyen ende II olden, ende II oerkussen. Item een coperen pot ende en koettel, die menste noch die beste. Item dat

tenwarck datter in de koken is, dat nu daghelix ghebruket wordt, ende en tennen kan. Ende isset zake dat Sibet, myn spoelkint, voer Griete sterft, soe sal Griet dese guoden beholden. Mer sterft Griete voer Sibet, so sal sy die guoden arven op Sibet, ende niet up hoer ander kinder.

5 Item myn twe echte soens maeck ic tolyk erfgenamen myns guoden. Ende isset zake dat Rixt, hoer suster, toe live bliwet, soe sullen sy haer brengen to cloester, ende Gabken sal in die warld bliven. Mer sterft Rixt, soe sullen sy hoer kar hebben off sy Gabken to cloester brenghe, off dat sysee holden in de warlt. Ende sy sullen die suster uutbolen alst seed ende pleegh is.

10 Item Sibet Scheltama, Pibo Ropte ende Tjaerd Narle heb ic mond ghesat over myn kinder, mer Sibet Scheltama als die principael, ende ben fan Sibet begherende dat Sibet die staden ende al myn guoden VII jaer lanck wil bewaren ende besitten, ende holden myn twe zoens eerlike in de scholen, ende besorghen hoer noetdruft, dat sie mith eren manck die studenten ofte guode luden moghen gaen ende staen. Ende wat
15 Sibet foerschrewen voertan uut al myn guoden overwynt, sal syn wesen, ende myn zoens gheen rekenschap doen dan van die biesten die der bliven na betalenghe der bocenghe ende dae uutschulden, ende oeck fan den telber guod, dese sal Sibet Scheltama den zoens ofte kinderen wederleveren na die mondschap ende rekenschap doen. Item dat gelt dat Sibet fan my ontfanghen heft, sal Sibet die bockenghe mee
20 betalen, ende den kinden gheen rekenschap van doen.

Item soe heb ic Sibet Scheltama besproken myn eghen hinxt, mith sael ende toem, ende dat harnis als in den huuse is, creeft ende bussen. Item Tjaerd Narle heb ic besproken Kempe roepers hinxt, mith sael ende toem, ende mith eenen creeft. Item Goythia tho Nyehuus myn beyers enter voel. Item Suiwert tho Nyehuus myn brunroet
25 enter voel daer ic fan Gatte heb. Item Ale to Lythieweer en enter stier.

Item is welcke van dese voerroerde punten to groet ofte cleyn, dat scil staen in verclarenghe ende kennen myns here die abbet to Dockum ende myns ende Sibet Scheltama ende Tjaerdt Narle.

Item die IIII pondameta die ic heb fan Remka Wobbama, die twe gyf ic hem weer, ende die ander twe in die kerke to Anygum. Item alle die broken die men my noch schuldich is, die scheld ic die helft quyt, ende die helfte sullen sy geven in die kerke daer sy wonen, behalven dieghene die my vrelous syn. Item die saken ende die schelinghe die twysken her Thomas ende my ende die buren to Oestrum syn, gyff ic te maken ende sonen na hore conscientien den zoenluden die daerto nomen ende gesat
35 syn, als myn here die abbet to Dockum, myn heer die deken, heer Hiddo, meester Gabbo ende heer Hemmo. Ende ic set Sibet Scheltama in myn stede, al wat dese IIII soenlude up welcken dat compromitteert is, daerin doen ende segghen, Sibet Scheltama daerby to bliven, alsoe dat die buren to Oestrum mede in soent sullen warden. Item die schelinghe twysche myn kinden ende Take Kammega kynskynden sullen
40 scheden die pater to Berghum, die procuratoer ende persenna to Berghum, Sibet Scheltama ende Tjaert Narle. Item die sake die Kinsck Tyaerda up my heft van die guoden daer sy my saent off myn kinden, die sullen macken van mynre weghe off myn kinder weghe Sibet Scheltama ende Tjaert Narle. Item Leuwa Hoyt zoen heb ic afslagen en ruter ende dat was en Westvelingh, dit beger ick dat Sibet Scheltama
45 ende myn kinden den geven willen na seed^a ende pleegh des landis ende der daden.

^a a: beed.

Soe heb ick oock begheredt gewest ende wil, waert sake dat myn zoens Botto ende Emko storven sonder eghte kynden, dat die stade to Wetsens, Jarle huus, niet en solde arvet worden up myn dochteren, mer die stade to Wetsens, Jarle huus, XX pondameten, ende mit V pondameten to Oestrum uut myn guoden solden arvet worden op
5 Tyaert Narle. End waert saecke dat Tjaerd Narle oeck sunder eghte kinder storff, soe solde Tyaert die stade to Wetsens, Jarla huus, voert mith den forskreven guoden voert arven up een van synen broeders, den hy dat best gunnende sy.

Item Geert, myn ruter, sal hebben ny leyske kleden van den hoeft totten voeten, ende III enckelgulden ende vry schoen, ende des sal Geert mith Sibet Scheltama
10 dienen hene to mey. Item Fopke Lyseghma zen heft fan my ghekoft en hinxt voer XXVI enckelgulden, dat sullen Fopke erfghenamen betalen, ende dat gelt heb ic besproken den bervoten to Lewarden, ende Sibet Scheltama sal dat uutmanende syn.

Item overt deel to delen als seed ende pleegh is.

Item alle diegheen die my fan broke scheldich sent, sullen comen tot Sibet
15 Scheltama, den ic in myn stede ghesat heb, ende righem mith Sibet, soe sal hem Sibet seggen wat sy doen sullen. Item van denghene die vrelous syn, heb ic Sibet Scheltama in myn stede gestat. Item isset sake dat ic, Menno foerscreven, yeman schudich bin, dat hy die schulde nuchghelyck bewisen mach, die sal betael ontfanghen, na verclaringhe myns heeren die abbet to Dockum ende her Peter, ons personna, ende Sibet
20 Scheltama. Item alle diegene die schelinge off saninghe hebben up myn guoden, die mach comen ende spreken mith rechte, dat willen Sibet Scheltama ende Tyaert Narle voerstaen ende antwoorden, als monden mynre kynden.

Item soe bin ic, Menno foerscrewen, seer begheerende dat ment niet vertrecken en sal, mer dat die boeckinghe bennen die dartighe nacht betaelt solden worden, updatsee
25 soeveel te eer myn ziel to staden mochten comen.

Item dit is myn testament, daer ic, Menno Jarle foerschrewen, ghemackt ende ordeneret heb, in praesentie ende teghenwoerdigheit guoder mannen, als orkenen ende tughen hyrto gheroepen ende ghebeden, daer hoer namen hyrnae volghen. Item heer Peter, myn persona, Goythie tho Nyehuus, Siwert to Nyehuus, Zitscha to Garmahusem, Douwa Tiepke zoen, Alla to Littyweer, Wopke to Engwerum.
30

Ende ic, Menno foerschrewen, bid ende begheer dat dese tuchlude ende orkenen foerschreven dit testament beorkenen ende besegelen willen. Sunder allerhande arghe-
list ende falikant. In een waerheit disses testamentis soe hebben wy, Goythie ende Siwert, mith die andere orkenen toghelike ghebeden heer Peter, ons personne, dat hy
35 dit testament foer ons wilde besegelen, omdat wy gheen seghel bruken sent. Ende ic, heer Peter forskreven, heb voert ghebeden heer Kempo, cureeth tho Juusweer, dat hy dit testament om myn bede wille would besegelen, ende oeck om des orkenen bede wille foerschrewen. Ende ick, heer Kempo foerschrewen, heb myn seghel ghedruket up spacium disses brevis.

40 Int jaer Ons Heren M CCCC ende XCIII, up Sente Magnus dach martyr.

Origineel (A) noch afschriften voorhanden.

Druk: a. Schotanus, Tablinum, 136-139 (naar A?). Opschrift: Minna Jaerla testament.

Wipcke Tyercksma

In nomine Domini, amen.

5 Int jaer Ons Heren dusent f[ierhonde]rt ende ses en tneghentich, opten achten dach in januari, [soe] heeft [Wi]pcke Tyercksma van Bolswert by gaen ende staen, sterck [ende] ghesont int verstant ende voerdochtich van synnen, also dat sy overdocht heeft datter niet sekerre is dan die doet ende nyet onsek[er]re dan die ure des doots, een leste wil ghemaect ofte een testament, in manieren als hierna screven staet.

10 Int eerst, ist dat sy to Franeker sterft, so begheert sy horen leghersteed bi dat Heylighe Cruys in die kerck der cruysbroeren, ende bespreekt daertoe tien enckelgulden, begherende daervoer een ewighe memori om Gods wil, ende dat leetse op anderhalf pondsmaten, [legg]ende by Longhee, ende wes dat lant beter is, sellen hoer dochter [***] maken. Ende sterft sy to Bolswert, so begheert sy to liggen by Sunte Franciscus to mynrebroeren, ende wat dan o[***]t sel syn, ende alle anderen
15 boekinghe sal gheschien als syt hoer dochteren heeft bevoelen ende toebetrout, ende om die d[***]en sal men copen een huys totten armen luden in Bolswert. Item voert soe maectse seven jaerdeel, beyde den prieste[re]n ende den broeren.

Item so sal Hisse Foppa dochter hebben twee enckelgulden van Foppen Broers zoen, welck hi hoer schuldich is, ende hoer beste tabbert. Item voert so gheeftse
20 Janken ende Eedwert, hoer dochteren, d[a]t huis ende schuer alst staet opten D[yck] bynnen Bolswert, ende daertoe acht coegangh, legghende aen die Gasthuys fenne by Bolswert, ende die silveren scael, dat becken ende deken die sy Hisse gheleent heeft, ende al hoer reppelicke goeden die sy in voertiden [aen] enen ander wech niet heeft ghegeven.

25 Item voert soe maect Wipcke vorscⁿ erven hoerre landen ende goeden die nyet besproken syn, [J]anken ende Eedwert, hoer dochteren, ende Tyerck, Hiss hoer dochter soen, ghelyck to deylen, op condicien ende manieren [nascreven], als weert saeck dat Tyerck vorscreven storf sonder echte kynden ofte syn kynden sonder echte kynden storven, so sellen [***] Janken ende Eerwer vorsc. ofte hoer erven. Ende
30 willen Douwa ende Hera [.....] d[...s]land[.] met [***] so goet syn als die landen to Ysbrechtem, so sullen sy collationeren. Ende voert s[o w]il Wipcka vorsc. dat [***] Tyerck vorsc. aenerven, regiert ende opghebuert sellen worden van Janken ende Eedwert vorsc., ter tyt toe dan Ty[erck to syn ri]pe jaren comen is, tot syn profyt, indien dat Foppen vorsc. rekenscap doet Janken ende Eedwert van die goeden die sy
35 [hem] ghelaten heeft. Ende oeck so heeft Foppe vorsc. ontfanghen van Wipcke vorsc. neghentien enckelgulden, die sy hem leenden doe sy die comenscap overgaf, welcke somme sy oeck wil dat Tyerck aen sal comen indien dat hy to lyf blyft, mer anders s[o selle]nse Janken ende Eedwert vorsc. van Foppen Broers zoen ontfanghen ende opboren, ghelyck als sy oeck alle anderen inschulden op sellen [bor]en ende uutschulden sellen betalen.

Dit is Wipcke Tyercksma leste wil ofte testament, welc sy onferbrekelike wil hebben gheholden, by pene elck syn parte te verboren.

Ende heeft dit ghemaect in min antwoert, broer Folkerus, prior.

45 Ende om [meren] sekerheit ende vasticheit so heeft Wipck vorsc. ghebeden my, prior vorsc., heer Gheerlof, prebendarium to Bolswert, heer Symon, priester te Franiker, Henrick Johannis [zoen], notarium, Menken Sybet zoen, Jan Bedner ende

Ren Jan zoen, inwo[n]eren [van] Franiker, dit to beseghelen. Welc wy, broer Folker[us ende heer] Gheerlof voer ons ende om bede wil van den and[eren voer] hoer gheernen hebben ghedaen.

Int jaer [al]s hiervoer staet.

5 *Origineel: A. GA Bolsward, Archief Weeshuis, inv. nr 79. Perkament, zwaar beschadigd. Met twee uithangende zegels: 1 (71), 2 (45).*

De beschadigingen die zijn aangegeven door drie asterisken [***], zijn alle circa vijftien tekens groot. Waar mogelijk hebben wij suggesties gedaan voor een zinvolle aanvulling van de lacunes.

10 **56**

1496 januari 28

Janke Sappes

In nomine Domini, amen.

Int jaer Ons Heren van XCVI soe heft Janke Sappes syn testament ghamaket nae dat olde testament, als in punten ende manieren naghescreven.

15 Int eerst heft hi Gode bevolen syn siel, ende dat lichaem die eerde.

Item voert is syn leste wille weest dat Tathie solde besitten dat huus ende land ende gars.

20 Item XIII olde scilden, die sculdich is Sibet Broers Jaenke, die II kerken: die Langheswaech ende die Corteswaech. Item copman Feyen is sculdich X golden gulden: half Edingheswaechster kerck ende half Walle. Item Wipke Piers zoen is sculdich VI golden gulden, die sel hebben Haskerconvent toe sielmissen. Item Wybe Dyures is sculdich XI klinckerden, die sel hebben dat convent to Hask, ende daer is wat in betaelt. Item elck III biddende oerden een golden gulden van die Rode landen wegen. Item Sinte Elizabeth een klinckert ofte [een] dwele. Item die lutkebroers to
25 Sneeck een stock holts. Item to Nes ende to Aelsem elck een pont was. Item Ogecloester een stock holts of een golden gulden. Item to Aber ende toe Oldecloester elck een lopen rogghe. Item twee pondemeten twisken twee Gawen die patroen Sinte Johannes. Item XX golden gulden die nye kerck to hulpe ofte toe een kelck. Item I pondemaet in Douwa Lamkes uutganc by die Hole ryd. Item oester dat huus ende land
30 dat kynt, ast dat toe bueckwas comt, ende ist dattet sterft, dan to erven als nae recht. Item Ata III ellen leyds laken, als van comenscip. Item Sunte Johannes VIII klinckerden dat Botte Hoytis sculdich is. Item Haskerconvent XI½ pondemeten, VI in die Tranen ende twee buten die Leets, ende III½ bynnen die Grewen van Bonthien. Item noch II pondemeten die leggen in die Tranen. Item XI pondemeten hoylanden, Tathie
35 to bruken hoer lyfstand, buten die Leets, ende dat beste bed mit syn berou voer uut. Item die boekinghe doer dat land als seed ende pleech is, ende elck priester die daer versoeket syn leed II flaems, ende al dinck in verbeteringhe, ende die goeden voert toe delen als nae goder mannen raet. Item II golden gulden Sinte Elizabeth to Stenenkercke toe tymmert, wanneer sy dat behovet, ende dat sel Haskerconvent betalen van twee
40 pondemeten die sy noch oeck sullen hebben, die leggen twisken dat lant dat Janke ghecoft heft van Wyben Jellen swager by dat lant. Item III ossen toe Haskerconvent, daer sielmissen voer te lesen, ende voert Janke, syn olderen ende Tathie in ewighe

memorie te wesen. Item dat beste paer ossen to Sinte Johannes, onse patroen, to hulpe toe die nye kercke. Item syn beste blawe hoyck Onse Lieve Vrouwe, ende syn hosen. Item een beslagen morre, die te lossen als nae goede mannen raed. Item VII clinckerden toe tymmer toe die nye kerke, als van den cloet torves. Item Tathie alsoe veel garsinge als sy behoeft tot hoer scetten.

5 In een orkonde der waerheit soe waren hyr over ende an mit my, heer Dirck, personer toe Nyehasck, Ate Lyepes zoen in Haskerdyken, Ebeke, Wybe, Symer ende Janke suster, Walle, ende meer goede mannen.

10 Ende om een meerre festicheit soe heb ick, heer Dirck fors., dit brief ofte testament besegelt mit myn selves segel.

Int jaer Ons Heren duserent CCCC ende ses ende tnegentich, in octava Sancte Agnetis virginis et martyris.

Origineel: A. RAF, Archief Klooster Haskerconvent, inv. nr 18. Met opgedrukt zegel: 13. In dorso: Testamentum Johannis Sapkis in Nyehasch. <M.a.h.:> 1496 numero XXIX.

15 *Druk: a. GPCV I, 774-775.*

57

1499 maart 22

Dode Kamingha

In nomine Domini, amen.

20 Int jeer Uus Heren tusen fyouwerhondert ende nyoghen ende nyoghentich, is comen dyo eerwirdighe frow Dode Kamingha, des freedts foer Palme, als deys ney Sinte Benedictus, foer uus, maister Mammo, her Fedde, persinnen thi Aldehow, ende her Pieter, personna thi Nyahow, broer Jan van Tirns, prior der jacopinen in Lyoewrd, ende broer Gysbert fan Boelzwerd, lesmaester aldeer, ende haet her testament ende laeste wille mecka in manieren neyscroyn.

25 Int aerst soe bevelt Dode voersⁿ den almachtighen God her ziel, ende dat lichaem der eerde dier dat fan comen is, ende byarret her legerstoel thi da jacopinen, in Sicka greff, ende byspreckt aldier XII gouden rynsche gownen.

30 Item so bysprectze tho Graetthia lien jeffta pronda in Sinte Katherine tzercka twien alda schilda, dier ghaen schilla uut Ghercka ende Haetthia steeden. Item so bysprectze Sinte Katherine, her haedfrow, ende dio kapelle tho Kamynghabuer datgyen dat dae twa steden voernaemdt meer tho heer gielden, tholycke tho delen. Item so bisprectze thi da tzeercke jeftha capella tho Kaminghabuer tho help tho tymmeringha X rynsche gownen. Item den personna tho Kaminghabuer een gouden rynsche gownen, ende her Cornelius ende den prondaprester op Graetthia lien^a elcx een rodolphus postulaet. 35 Item so bifestighet hyo dae freedsbollen dyr fan aldis brocht sint van Kamynghabuer ende Doede voerdan by her tyden brocht haet, ende byswierget diermey tria pondameta terpland tho Harmswird. Ende jeff dis trie pondameta naeth foldwaen mochten, so leyt hyo diertho een brieff fan een gowden rynsche gowne jeff schilde rentha, dyer hyo kaped haeth in Popkama goed, hockera her Feddo schil weer inlossen mey alsocke

40 ^a B: den prondaprester op Graetia lien *in de marge, daarna doorgehaald*: hir Symen.

payment als dat brieff inhoud, dyer men oer renthen schil weer om kapia om dae
 freedsbollen tho voldwaen, om sillicheit der sielen dyer dis landen fan commen sint.^a
 Item Sinte Cecilie, haedfrow tho Leckum, een gouden r.g., ende her Albert, persona
 aldier, een rodolphuspostelaet, ende den jongherprester aldyer een hoerntgispstelaet.
 5 Item tho Medum een hael gouna, ende den prester aldyer een hael gowna. Item Sinte
 Vyt een gouden r.g., ende den twee personen, maester Mammo ende her Feddo,
 elckx een gouden r.g. Item Uus Lyaeff Frow tho Nyahow een gouden r.g., ende den
 persona, mayster Pieter, een gouden r.g. Item dae oer presteren binna Lyowerd elckx
 een $\frac{1}{2}$ ^b postelaet. Item dae baervoete broeren in Lyowerd V gouden r.g. Item Sinte
 10 Anthonius ende Sinte Jacob gasthusen elckx een gouden r.g. tho hyarra needdruf-
 ticheyt.^c Item den persona tho Raerd een gouden r.g., ende her eyn prester op her
 lyen aldyer een hael gouden r.g., ende dae oer presteren aldyer elckx een hael
 postelaet. Item elcka tzercka in Lyowerderadeel een stoeter, ende elcka persona een
 stoeter, ende jongherprester twyn stuveren.
 15 Item her niffen tho Syon elck een hael g.r.g. Item tho Syon ende Werd elckx twae
 tonne koyts. Item tho Foswert, tho Ghenaerd ende Beetlehem elckx twe tonne koyts.
 Item tho Dockum, Clircamp ende tho Sinte Mariegaerda elckx een davidsg. Item her
 myegh tho Gerckisclaester een hael g.r.g. Item dae susteren tho Angwird een hael
 gouden r.g. Item tho Bwinghaclaester een davidsg. Item tho Aedwert een gouden r.g.
 20 Item dae susteren tho Wiswert een tonna hamburger byer jeff twa tonna koyts. Item
 dae oer claesteren in Aestergoe ende in Westergo, thafarra naet bynaemd, elckx een
 gouden pennich, ende dae twa oer biddende oerda elck een hael gouden r.g.
 Item Syouck, her dochter, bysprectze her huys dyer hyo nu selm in wennith tho-
 farra uut, mit den steed dier dat huys op steet, mey dat haele tilber goed. Item
 25 Graetthie Pieters dochter bysprectze Graetthien Kamingha scotte, ende Sicke Pieters
 zoen Sicka Kamingha riemma, uillert, ende Wythia Pieters zoen XXX g.r.g.^d tho een
 riemma^e. Item so schil Pieter thofarra uut habba den statta in Lyowerd ende dat
 silveren schinckffet, Kamminghaburch^f, ende Syouck desghelyckes den statta tho
 Kaminghabuer, ende Watthia ende Wythia, Syoucke soenen, elckx XXX gouden r.g.
 30 jeeldis elck tho een riemme^g.
 Item so maecket hyo ende set eerwen al her gueden, replyck ende onreplyck, her
 kynden, als Pieter Kamingha, her sin, den twa deel, ende Syouck, her dochter, den
 trimdeel, ney inhoudinghe her meckbrieff. Ende foerdoen alle oer schyillingha dyer
 twiscke hyarrum sin jeeffte vallen mochten om Haya ofte Doede afterletena gueden,

35 ^a *B: deze hele zin in de bovenmarge geschreven.*

^b *B: lijkt later tussengevoegd.*

^c *B, in de marge: Item Heylighe Sacraments aermen XIII liepen rogghe, de voluntate prolium. Ipso die Thome episcopi, anno Domini I. Dit leaat is niet opgenomen in A. Zie verder het onderschrift van B.*

40 ^d *Hierna in A, aan het eind van de regel in kleine lettertjes toegevoegd: des. Mogelijk te verstaan als: desgelyckes (namelijk: uillert, indien hij het wil).*

^e *B: ende Wytia Pieters zoen XXX g.r.g. to een riema in de marge.*

^f *B: ende dat silveren schinckfet, Kamminghaburch in de marge, verbeterd uit: Item so bisprectze Pieter, hir zoen,.*

45 ^g *B: ende Watia ende Wytia, Siowcke soenen, elx XXX g.r.g. jeldis elx to een rieme in de marge.*

Pieter ende Syouck dat claeckloes tho bliwen by ffyower jefte fyff eerbere mannen, dier hya fan beda syden hiertho schille tziesa, ende hwa dat naet dwaen wil fan Pieter ende Syouck, dy schil verbert habba fyfftich gouden r.g. tho profyt tho dae trye parrochitzercken ende jacop<i>nen in Lyowerd.

5 Item soe set hyo executoren her testamentis Pieter Kammingha, her sin, ende Syouck, her dochter. Ende wil dit voersⁿ testament habbe halden ney alle ryochten eens testamentis offte oer lesta willa.

10 Meckit is dit voersⁿ testament fan Doede voerscⁿ int jeer ende dey voerscⁿ, in jeenwirdicheit maester Mammo ende her Feddo, personen thi Aldehow, ende maester Pieter, persona tho Nyahow, broer Jan van Tirns, prior der Jacopinen in Lyowerd, ende broer Gysbert, lesmaester aldyer, ende aeck oerkenen dyertho roepen, Hanthia smit, Hans scoer ende Gherbren tapper, burgeren bynnen Lyowerd, orkenen dyertho baeden ende roepen.

15 Des tho oerkonde siglet mey myn sygel, mayster Mammo voersⁿ, foer myselm ende mayster Pieters weyna, persona tho Nyahow, om syn beda willa. Ende her Feddo voersⁿ foer myselm ende Hanthia ende Hans ende Gerbren voersⁿ beda willa. Ende van my, broer Jan fan Tirns, foer my ende broer Ghysberts voersⁿ beda willa, mey dat sighel myns prioerscip.

20 *Origineel: A. ARA, Archief Nassause Domeinraad, Hoofdarchief, inv. nr 10313.20. Perkament. Met drie uithangende zegels: 1 (77), 2 (29), 3 (16).*

Ontwerp: B (met marginale toevoeging van 1501 december 29). RAF, Archief Familie Van Burmania-Van Eysinga, inv. nr 52. Onderschrift (met de teksthand): Item disse copie ys dyo riuchte copie deer dat principael testament deer bysiglit ys, uut screwen ys. Dat byly ick, her Fedde, meyn hawntscrift. <M.a.h.:> Ego, frater Petrus, de ordine fratrum minorum de observancia, testificor scriptura manus proprie, de licencia venerabilis patris nostri gardiani Lewerdensis, quod haec copia testamenti concordat in sensu cum suo origina, in presencia mea, dum adhuc eram in seculo et ecclesie Beate Marie Virginis Nove Curie curatus, confecto, demptis addicionibus postea in margine cum minori calamo conscriptis, quare rogo venerabilem patrem fratrem Johannem de Tirns, fratrum predicatorum in Lewerdia priorem, et magistrum Mammonem, ecclesie Sancti Viti curatum, ut hanc in publicam redactam suis sigillis communiant, vice et nomine meis, prout melius ipsis secundum Deum videbitur expedire, ne veritas occultetur. <M.a.h.:> Et ego, frater Johannes de Tirns, scriptura mea manuali hac propria protestor, eandem que honorabilis dominus Feddo, Antique Curie curatus, scriptis suis hic lingua nostri premissis protestatus est. *In dorso:* Testamentum Doed Kamminghe. <M.a.h.:> Expirata anno 1499.

35 *Afschrift: C (16de eeuw, door notaris Frans Sybe zoen Phrisius, naar A). RAF, Archief Familie Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg, inv. nr 941. Opschrift: Copie. In dorso: Doedt Kammingha testament.*

Druk: a. OFO I, nr 440.

40 *Geen van de handen uit B komt overeen met de hand die A schreef.*

Wiggle Campstra

In nomine Domini, amen.

5 Int jeer Uus Heren M CCCC nyoghen ende tnyogentich, op den dey Tiburcii et Valeriany martyrum, hat Wiggle Campstra oensioen dat dy mensehe naet siker hat dat dyo daed ende naet oensikers dan dyo uure des daeds, deerom, al hat hy cranck wessen van lichaem, nochtans hat hi wessen sond ende wytelick van sinnen, ende hat mecket syn testament of lesta wolla in manieren als hyrney scrⁿ steet.

10 Int aerst so byerret hy syn leghersteed to Aesterweerum by Sinte Niclaes, syn patroen, op dat tzerckhof, oen dy noerdera syd by dat Heilighe Sacrament, ende bisprect him X enkelg. ende triatusent steens.

Item syn personna een enkelg., ende dy jongheraprester XX st. Item elka tzercka in Baerderadeel een stoter, ende elke prester also folla, mer dae Frowe tzerka elck een pond. Item dae biddende oerden elck een hoertiespost., mer dae minores toe Lyoerd
15 een enkelg. Item dae crucebroers to Snits ende to Fraenker elck I pond. Item dae fyower conventen als Thabor, Luuntzercke, Aenyem ende Hask elck I rodulphuspost. Item Oeghaclaester I tonne weets. Item dyo tzerka to Foudsghara een syde specks. Item schamele Thys een claynghe van hoerns lecken mey syn foer. Item Ede, syn
20 broer, bisprect hy al syn claynghe. Item dy patroen to Wirdim I enkelg. Item Smal-lingheed I post. Item dae susteren to Greendick een tonne biers. Item dae susteren to Bayem een kw. Item dae arme lyoed fyf enkelg., duuriende fyf jeer langh. Item so bisprect hi een ewigh deel foer hem ende Eelck, syn aersta wyf.

Item so bisprect hi Doed, syn aefta syd, to lyaeffefta to her lyfstond acht enkelg. in dat goed deer Jan merser nu op wennet. Item Doed schil habba dae haele landen
25 deer jae toghara capet habba by hyara tyden.

Item so bysprect hy Saker, syn sin, to forndel dyo stata mey dat timmert, ende deerto XV pondameten notfestigher landen ende fyf pondameta reyderland ende fyf pondameta in dae Haeghera Boezyl^a ende dy dyckstal mey trira pondameta, lidzende in dae Fiaerndelen.

30 Item foerdoen soe mecket hy syn tria kynden, als Saker, Auck ende Gauthie, eerwen to alla syn oera gueden, replick ende onreplick, ende dae toelicka mey mancorum to delen. Ende wol dat Auck, syn dochter, schil habba Boetsingha gued, ende Gauthie, syn dochter, dae renten to Coernyem, ney dat foerstrecka moghe.

35 Item so wol hy dat Doed schil blyve dit jeer int bisit ende schil berra al dae renten ende folduaen een ygelick also fier als dae renten foerstrecke moeghe. Ende hatter oer comt, deer schil joe reckenschip van duaen. Ende ist dat Saker, myn sin, hyrtoboppe det, so schil hi foerberd hadde al syn eerfschip deer hem comma mey van my.

40 Item tho dit testament sint ropen ende baeden disse orkenen, int aerst her Johannes, syn persinna, als een testamentarius, her Gielt, vicarius, Hobbe Uibrin zoen, Rioerd Froukis, Janke Geyrd zoen.

In een weerheit dissis so hab ic, Johannes voersⁿ, dit testament bisigle voer my ende om dae orkenen voersⁿ bede willa.

^a C: Boerzyl.

Origineel: A. RAF, Archief Familie Van Sminia, inv. nr 1077. Het opgedrukte zegel in groene was verloren. In dorso: Wiggle Campstera testament.

Afschriften: B (gelijktijdig, naar A). RAF, Archief Familie Van Eysinga-Vegelin van Claerbergen, inv. nr 240. Ondertekend: Heer Johannes. In dorso, m.a.h.: Wigle Kamstra testaement, een cupya. - C (17de eeuw, door dezelfde hand als nr 7, naar A?). RAF, Archief Familie Van Sminia, inv. nr 1078, f. 1^v-2^r.

Druk: a. OFO I, nr 441 (naar A). - b. OFO I, nr 442 (naar B).

59

1499 mei 2

Gheryt Midler

10 In den name Godis, amen.

Int jaer Ons Heren M CCCC ende neghen ende neghentich doe made die eerwaerdighe Gheryt Midler, kerckfoghet fan Sente Wyth in Lewerden, syn testament in maneren hiernaes ghescreven.

15 In den eersten soe wyl Gheryt dat men nae syn doet al syn goeth aen drien sal delen. In den eersten daerndeel seth hee thoe erwe God syn heylighen kerken, gasthusen, gheesliken mannen ende aermen foer syn ziel; int ander daerndeel dat cloester van Claerkamp; int daerde Jan, syn soen, ende syn dochters kynderen toelyke, elck syn helft int stirpes toe delen, in maneren naeghescreven.

20 Int eerste sullen Sente Wyth ende Sente Franciscus kerken hebben elc XXV koepmansgulden fant eerste daerndeel, ende daerfan syn uutleden ende achterdaede, als X jaerdeel. Item nae dat eerste jaer wp syn jaertyt des avents vigilie, elke priester een philippis die sie singhen, ende des moerghens elke priester die toe Oldehoeff misse doen, elc I stupher, die ander fier principael priesteren elc II stupher. Item die aermen des Heilighen Sacraments sex gulden ryngulden. Item Onse Liewe Vrouwe toe Nye-
25 hoeff een haelf enkelgulden, toe jacopinen XX stupher, die II gaesthusen elc een gulden fan X philipsen, Sente Katherine kerck V philipsen. Item die ander bidden oerden elc IIII philipsen, toe Dockum een postolaet. Item toe Foeswert, toe Betleem, toe Ghenaerd, toe Sente Mariagaerde, toe Berghum, toe Smaelnee, elck een half postolaet. Item onse II persoeners ende her Gysbert elck een postelaet, ende onse
30 ander priesters die toe Oeldehoeff horen, elck III stupher, die persone te Nyehoeff III stupher, die ander priesters in Lewerden elck II philipsen, her Doeke toe Deynum een groetten platiel. Item watter meer van de goeden overbleven syn van den daerndendeel als dye yaerghetyden omghekomen syn van salyghe Etheye ende Gheryt, dat sal dan dat cloester byhoelden.

35 Item van die ander daerndeel sullen die abt en keller up syn jaertyt gheven dys jaers den priesters ende broren een tonne koyts, datze sullen voer hem bidden. Item sye sullen Jan ghewen elcks jaers IIII enkelgulden, daer Jan syn wyl mede doen sal soelang als hee lewet, boven kost ende klederen. Item sie sullen gheven eelc fan syn suster kynderen twe enkelgulden. Item Deuke sal hebben dat huus daer Hans Fetthies
40 in wonth.

Item den lesten daerndeel sulle Jan unde syn dochters kynderen toelike delen. Int eerst sal Jan fan syn moeders wegghen foerenuut hebben den helft fan allen goeden, repelick ende onrepelick, daer salyghe Eethie ende Gheryt thoesamen hadden doe Eethie stoerve. Ende ist dat sie myet die rekeschap nyet thovreden syn die tho

Claerkamp gheschiede in des keller teghenwoerdicheit, uant ic dat op myn consciencie naem dat hem wel ghescyet is nae utusinghe des testament alst vorscreven is, yst dat hem daer niet an gnoecht, ende soe heft Gerryt syn dochter ghegeven hondert roduphuspostolaten meer daen hoers moeders goet, van Eethye ende Gheryts goeden,
5 ende synt sy met die rekenschap thovreden die toe Claercamp gherekent woert, soe wyl hy die hondert post. staen laten, ander<s> sallen sye staen op des rechts kennynghen, ende die summe die toe Claerkamp gherekent is, byloepet soven ende soeventich enkelgulden, ende wat elc gheboert heft, dat sal men korten an syn deel.

Dyt vors. testament wyl Gheryt ghehoelden hebben als en testament ofte een leeste wylle, by pene dys rechts, ende macket executoren dys testamentis principallick den^a
10 eerwerdighen devoten religiosen abt van Claercamp ende den keller, by help ende hraed daer eersamen pastoers, her Peters, wycarii, Tymen Freryck zoen ende Yarich goldsmyd.

Maket is dit testament by my, meester Mamme, personer, int jaer vors., daghes nae Philippi et Jacobi. Daer sent toegheroepen als orkenen her Fedde, persoener, her Peter, vicarius, Tymen ende Yarych, ende Halbet, syn neef.

Des te orkonde hebben wy, Mamme, Fedde, Peter, Tymen^b, dyt vors. testament beseghelt van oyselven ende um Gheryt vors. ende um Yarich ende Halbet beed wylle.

20 *Origineel: A. RAF, Archief Klooster Klaarkamp, inv. nr 8. Perkament. Met vier uit-hangende zegels: 1 (78), 2 (20), 3 (91), 4 (117). In dorso: Littere de testamento Gherardi Middeler et quitancie amicorum. Anno CCCCXCIX.*

Druk: a. GPCV II, 210-211. - b. OSA, nr 83a.

60

1499 september 14

25

Heer Foppo

In nomine Domini, amen.

Int jaer ons Heren M CCCC ende XCIX, Exaltacionis Crucis, heb ic, her Foppo, confessor sororum in Aelsym, docht datter ghien ding is seker dan die doet ende och ghien ding onseker dan die wr des dodis, daerom soe heb ic macht myn testament ende
30 myn leesta walla foer myn professio, ney welke professio myt verbeeden is ney da riuchten.

Int aerst soe jou ic God myn ziel ende dae eerdde myn lichaem etc.

Item soe jou ick tho Aelsym, myn selves kynden, om Godes walla ende om sa-licheit mynre ziel myn replike gueden ende myn boekyn dier hyr tho Aelsym sint
35 commen, datma myn fronden dier sal neen reckynsich van daen ende naet fan jaen, mer hyr tho Aelsym to bliven alst vorsⁿ is. Mer werer ymmen fan myns broers kynskynden dier tho schola ghenck ende jeen tho dwaen heed, soe somme jeen dwaen uus Decretales. Item soe jou ic dae susteren ende dat convent tho Aelsim vorsⁿ dat

^a A: des.

40 ^b *Hierna doorgehaald:* ende Halbet.

huus ende dat hoefsteed diert huus op steed, ney inhaeld dat pachtbreef, dier Pycke
koerfmaker in wannid, neest Fockema greet huus on da noerdsyda, aeflic ende ewelic,
ende dat salma naet verkepien, by een pena des huus, ende soe salt wessa totta rochte
schamela profyt alst schamel Aelsym sint. Item soe jou ic Aelsim ach dat huus ende
5 dat hoefsteed diert op steed tot myn liefstond dier steed neest Alla Homma zoen huus
opper Fonna, mer ney myns, her Foppo forsⁿ, tyt soe jou dat aeflic om Gods willa dae
susteren tho Staveren, aeflic ende ewelic, nae inhalt der pachtbrevē. Item uut grethe
Jalmers huus heb ic, her Foppo forsⁿ, ses schilden, ney inhalt mynnen breven, dat
sallyd Aelsma bruken ende byssigha tot myns, her Foppo, tyt. Ende ney myn forsⁿ
10 tiden soe sal Yde jefta Ytie, myn broers dochter, dat habba eeflic ende euelic als myt
Wabba twe kynderen.

Item soe meytie ic tho eerwe myns vaders ende myns moers goeden Allen Aepka
zoen, myn broer, mer Ytie, myn broers dochter, ende Robyn, myn suegher, sallyd
habba fan my waders ende moers gueden fyftich schilden. Item soe jou ick Wabben
15 Agga zoen in Ferwalda also gret als is Feecka aerva.

Item dyt heb ic salven screven opten dey foer mynner professio, alst forsⁿ is. Al
ting sonder faelcant ende arghelist ofte nye fondenisse. In een oerkond van dessen soe
hab ic, her Foppo forsⁿ, dyt testament ende myn leesta <willa> bisighelyd myt myn
salves sighel, ende walt halden habba foer een testament jefta myn testament jefta als
20 een codicille jefta ney dat riucht diert best ney allen riucht, ghaestelyc jefta waerls,
doeghe mey.

Int jeer Uus Hern M ende CCCC XCIX, alst jeer ende dey forsⁿ is, etc.

*Origineel: A. RAF, Archief Klooster Aalsum, inv. nr 50. Het opgedrukte zegel in groene
was verloren. In dorso: Paters testament. <M.a.h.:> Her Foppa Aelsum.
25 Druk: a. GPCV II, 211. - b. OFO I, nr 443.*

61

1501 april 3

Sibbel Sibbetzme weduwe

In dae nomine Domini, amen.

Int jeer Uus Herens tusen fyfhundert ende een, ub Palme jond, dae haed dye
30 eerwerdige weduwe Sibbel Sibbetzme, by gande ende staende ende by sunde lyff, her
testament ofte laste wille mackid, in jenuerdicheyt orknen deertoe ropen, ende wil dat
fast ende stedes halden habbe als een noglike testament off een codicil off owre
ghewonten deer een testament moghe verstarckie, een yglicke by dio pene des riuchtis
ende foerbarnisse syns delis der hem in dit testament toleyd ward, ende dat wppersteed
35 to hebben Sinte Vyt, her patroen, in dae steed toe staen deer tyenst dit testament dat,
sunder jenzysens, myt riucht off sunder riucht, welke testament ys als neyscⁿ steed.

Int aerst so bifeltze God heer zeel, ende dae eerde dat lichem deert van kommen
is, ende byjarrid her legerstoed by dae mynnerbroers, ende bisprackt hemmen XX g.
rynsg.

40 Item Sinte Vyt sex g. rynsg. Item dae jacopinen V g. rynsg. Item Uus Liaf Frouwe
tho Nyehouw III, Sinte Kathrine II. Item Sunte Thons jesthuus ende Sunt Jacops elckx
een. Item Sinte Anne klaester IIII g. rynsg. Item master Mamme ende heer Fedde elckx

een g. ryng. Item heer Douwe I g. ryng. Item heer Johannes ½ g. ryng. Item heer
 Sipcke ½. Item heer Peter V st. Item heer Hendrick V st. Item dae ouwre prestren to
 Lyowrd ellicx III st. Item so voerbattrisse sillige heer Jelle her broers leen mey V
 5 pondematen ende fyower anze nylandis deer Koert Gretis in dae heer hat, ende
 master Mamme ende Johan Sybren zoen naestleggeren, ende biswerdig den prester wp
 dat leen, prester nay prester, dat hy in dat ewich to heer jeertyt schil da prestren to
 Aldehouw sjonghe jowns vigilie ende des moerns schillis misse lasse, elcke prester
 schiller reke een ½ fyoyerisser, ende des moerns allso fulle to misse, man dae fyower
 10 principael prestren schiller reke dubbil portie. Item dit schil wasse voer Sibbil ende
 Sibbeth. Item Mariengaerde, Gernawert, Fosswert, elcx I g. ryng. Item Tyesck, her
 zuster, VI jelne lisk lacken to een nye kappe. Item to Bethleem ½ g. ryng. Item to
 Klircamp, toe Smallnee ende Berghum, elcx een g. ryng. Item to Bethleem to Zwol,
 den prior I g. lew. Item Apelremedammers ende Uus Lyaf Frowe broren in der Ilt,
 elckx V st. Item to Aylzum I g. ryng. Item in Sigerswald ½ g. ryng. Item Peter Johan
 15 zoen, Sipke to Dockum, Peter Peters zoen, Auck, zyn zyster, Ansck Johans dochter,
 Sibbel Jatys, Teet ende Auck, elcx I g. ducaet. Item suster Hac ende zuster Meynw,
 elckx ½ g. ryng. Item Hilk ende Tiesck, her Sipke suster, elcx ½ g. ryng. Item to
 mynnerbroers to Kampen een tonne hamborger biaers.

Item deerney satze to riuchte eerwen heer ownraplike goeden her enyge zoen
 20 Sibbren ende her kyndiskynden, als Gryd, Auck ende Wolter, mey alducke onder-
 schee. Item aerst so schil Sibbren, her zoen, foerut hadde tusen g. rodulphuspost., als
 Teet ende Kathryn zilligher gedachte, her kynden, toferre uut hawn habbit. Ende voer
 disse tysen g. rodulphuspost. voors. schiller hadde dat gued ende renthen deer Tys wp
 25 Nyeland van her to heer haet, mey dae XV pondematen landis deer Meynert in zyn
 heer haet, ende deerto dio fynne inne Kagh deer graete Meynert in zyn heer haet. Item
 ney der tyd dat Teet ende Kathryn voors. herre beerlys alle wey heden, zoe hebben
 nochtans alle jeren ende daggen fast maer krighet, nuu int een ende dan int ower, deer
 Sibbil neen rakkenschip van weet, ende om des ghenetis wille so jowtze her zoen
 30 Sybren deertyenst fyower kwnegung after Alde Galileen ende dio fyn to Harmswert.
 Item so wilze dat Sybren voors. her zeel schil bywerrie ende dae bockin voors.
 bitellye, ende deervoer schiller hadde dat huus, after ende foer, mey dy steed ende
 meyt hof deerse nu in wannid, ende deertoe Anske moers huus ende dy steed deer
 Gerryd olisleker nu wp wannid, mey dio helpt deerwp dy steed leyt. Ende off dae
 35 kyndiskynden in Anske moers huus ende steed voors. warsinghe ofte sanynghe mettie
 wolden, soe datzit mey alducke byscheed, want Frans her zyns deel wp heer stoern is,
 ende dat jowtze Sibren mey. Ende oft it itte batter mochte wasse dan Sibren deervoer
 dwaen schil, dat jowtze Sibren toe foerndeel, want it her enige kynd is. Item al butte
 dae tusen g. rodulphuspost. deer elke kynd, als Teet ende Kathryn voors., wey habbit,
 40 soe habbit dae swagren Sibbil also pyngid datze hemmen itte maer uutwise most,
 scholden her dochtren freed hadde bynnis husis, zoe hatze hemme uutwisd dat gued
 byt Langdeel, mey V pundemate ende X pundemate to Wyns. Ende ist een dat da kyn-
 diskynden by de uutwisinge blywe willyd, deervoer schil Sybren weer hebben da
 weyde deer Rummeren maynman in sen heer haet. Ende wille dae kyndiskynden dae
 uutwysinge losleten, so schil Sybren mey dae kyndiskynden dat gued byt Deel, mey
 45 da X pundemate to Wyns, die weyde voors. ende V pundemate voors. dele, elcx herre
 trymdeel. Item zo haet Sibbren, <Sibbel> voors. faer silligher gedachte, dae aermen
 byspritzen hundert g. rodulphuspost. jeers, ende jaet her doervan berre mey ende hia
 deerin schildich kand wert ofte her kynd Sibbren, deervoer bysweerget dat gued deer

Peter monler zoen wp wannid, ende dat schil Sibren wpberre henter tid dattet schaet is, ende alst schaet is, hwerin datter dan voerwan wyrt, dat schiller salff reken den aermen hussittede toe Lyowerd, ende dat gued deervoer behalde, ende zyn deel ford blywe by den aermen.

5 Item foerdmaer alle ownraplike gueden ferre naet sⁿ, dae schille Sibbren ende da kyndiskynden voors. dele in stirpem, dat is: da kyndskynden schillet staen in herre moers steed, ende dae rapliken gueden schil Sibren allene halde. Ende haet gueden dat dae kyndiskynden to deel faele, dae schillen naet voermynrie, satte noch salle, eer datze to buckweste kommen synt ende aefte kynden habbet, bi foerbarnisse herris erwenships.

10 Ende storris sunder aefte kynden, so schille da gueden in tryn faele, di eene deel da riuchte aermen, di owre deel Sunte Vit, ende di tredde deel da mynnerbroers to Galileen. Item weert een dat Sibren Godis bod foerfulde ende neen aefte kynden afterleet, so schilme sjonghe to Aldehow moerns to sex wren, snyawns ende tysdeis, 15 een syonghen misse, een in da eere van Uus Liaf Frouwe ende een in dae eere van her benedide moeder Sinte Anne, ende dae prestren deer da missen bywarrie, schille deervoer hadde sex g. ryng. jeers. Ende foerdmaer so schilme dele to elken sexsteen arme liod elkx een trymdeel van een kaepbraed, ende wp elke stuk braedis I pund buttre. Ende disse XXXII arme mensken schille hussitten wasse bynne Lyowerd, ende 20 bisonderlinghe synter enighe aerme lyoed deer van herre slacht mochten wasse. Ende disse aermen schillid aeck jeerlix hadde fyower hael lacken, da II ferwid ende dae twa ownferwid, aeck elkx twa paer schoen, wynters een paer ende somers een paer, ende deerto wynters elkx een hael schutte hael herdegeripper torff. Hirto schillid riucht ende reed ende dae tweer per<son>nen tyetze tweer fowden deer dit bischicke van alle 25 Sibren voors. neyletenne gueden. Item dae fowden voer herre arbeyd schillid jeerlicx hadde elkx tre g. ryng. Ende so schillen alle mayen dae II per<son>nen rackenschip dwaen, ende isser dan hatte wr, dat schymme wplidze ofter enighe dyore jeren kamen, datme dae jelmisse allickewal halde mochten. Item dat aerste jeers ryntthen die schille dae mynnerbroers wpberre to herre tymmer. Item disse substitutie haed Sibbren voors. 30 salff consenterid.

Item so satze executoren her testamentis die gardiaen van Galileen, da II per<son>nen, dae fowden van Sunte Vitus tzyarke, Peter Johans zoen ende Sibbren, her ayne zoen.

35 In een tiogh dassis testamentis zoe haetze de<r>to ropen orknen, als di gardiaen van Galileen ende zyn meybroeder her Sywrdt, heer Fedde, her per<son>ne, Peter Johan zoen, Wibe Gerrid zoen, Gerrit Jacobs zoen, Johan Rewrdts zoen ende Johan Powls zoen.

40 Des toe orkunde zoe hab ick, gardiaen do ter tyd to Galileen, onze zegil hanghen aen dit testament, voer myselff ende mede om broder Sywrdt bede wille. Ende wy, Peter Johan zoen, Wybe Gerrit zoen, Gerrit Jacop zoen, Johan Rewrdt zoen ende Johan Pawls zoen, habbit baeden alderman, riucht ende reed des sted Lewerdt dat hya herre stedtssecreet om uuse bede wille mey aen dit testament habbit hangid. Ende ick, heer Fedde, hab myn sigel hiran hanghid foer myselff ende mey om Sibbil bede wille.

Anno ut supra.

45 De principale van deesen was gescⁿ in franchyn, bevesticht mit drie uuythangende segelen van groenen wasse, daervan die twee bynae geheel van ouderdom vergangen ende affgevallen waren.

Gecollationeert jegens doriginaele, bevesticht als boven, is daermede bevonden taccorderen, by my,

<ondertekend:>

P. Eemskerk.

- 5 *Origineel (A) niet voorhanden.*
Afschrift: B (16de eeuw, door P. Eemskerk, naar A). GA Leeuwarden, Archief Sint Anthony Gasthuis, inv. nr 7. In dorso (= f. 4v), m.a.h. (18de eeuw): 1501 op Palmavond. Copia testament voor Sibbel Sibbitzme. Anthony gasthuis 1 golden rynsgulden.
Druk: a. OSA, nr 86. - b. OFO I, nr 449.

10 **62**

1501 oktober 28
bezegeld 1502 april 23

Kathryn Harinxma

In den naeme Godes, amen.

- 15 Int jaer Ons Heren dusent vyfhondert ende een, op Sinte Symon ende Judas dach, omtrent een uure nae middach, soe heb ick, Kathryn Harinxma, anghesien datter niet sekerer is dan die doet ende niet onsekerer dan die uure des doets, ende om verghiffnisse mynre sonden toe bet te vercrighen, ende om alle schelinghe ende schortinghe te verbieden die nae myn doet mochten comen tusschen myn erven van myn tytlike gueden, heb ick myn testament, laeste wille, codicill, of schickenisse of ordinancie
20 mynre gueden ghemaket, hoewel ick cranck bin uutwendelick na den lichaem, nochtan wys, cloeck ende verstanzem van synnen, inwendelick ende uutwendelick, in teghenwoirdicheyt der tughen onderghescreven, in maniren naeghescreven.

- 25 Int eerste biveel ick God almachtich myn ziele, ende myn legherstedede waer ic dat op myn leste bigheer. Ende daer ic dan myn leghersteed bigheer, byspreeck ick een pair silveren pullen van een marck silvers. Ende soe bigheer ic van myn erffghenamen dat sy een eerliken stien op myn graf copen ende die laten uuthouwen.

- 30 Item soe byspreeck ick dat convent toe Nyacloester een silveren cruess van drie golden gulden, daer die susteren die ablucy mede nemen sullen als sy dat weerde Heylighe Sacrament ontfanghen hebben. Item Sinte Marten, myn patroen toe Sneeck, byspreeck ick ses loet silvers tot een pasbort. Item myn personer byspreeck ick een^a postulatisgulden, ende die twee cappellaens toe Sneeck een yghelic een half postulatisgulden. Item een yghelic priester in Sinte Martens kerck byspreeck ic een pond.

- 35 Item soe make ick een ewighe memorie op dat Heilighe Cruys altaer toe Sneeck, daer Lou myn mans olders ghestichtet hebben, twee missen in die weke, als des vrydaegs een misse van dat weerdighe Heylighe Cruys, ende des saterdaegs een misse van die reine moeder Goets Maria. Des byspreeck ick tot dat altaer tien golden rinsgulden jaerlixen renten in Wythiama gued toe Poppingawier int ewich. Des so wil

^a *Hierna doorgehaald:* loet silvers.

ic dat men van stonden an een priester op die proven vorscrⁿ kiezen sullen. Ende waert sake dat daer ghebreck in ghewiel ende soe niet en gheschiede als vorscrⁿ is, soe wil ic dat die renten mit die lasten vorscrⁿ sullen comen tot die crucebroederen bynnen Sneeck die helft, ende die ander helft tot die crucebroeders van Fraenker. Item wat Wythiama
5 gued toe Poppingawier vorscrⁿ beter is ende meer verstrecken mach dan dese tien golden gulden renten vorscrⁿ, daer sal men jaerlix int ewich van betalen in botter ende in weytenbroet in Sunte Martens kerck to Sneeck ende tot die crucebroederen aldaer op myn ende op myn vaders ende moeders jaertyd, op een yghelix jaertyd die darde paert van die delen.

10 Item so byspreec ick die drie bidden oerden elcs een postulaet. Item die barvot broren toe Boelzwert byspreec ick een golden pont groet. Item so byspreec ick toe Thabor, Oldecloester, tot onse crucebroederen bynnen Sneeck, toe Gronedick, toe Hospitael, elcs twee golden gulden. Item elker priester toe Hospitael, bynnen dat convent, bispreec ick een oirt golden, om soevele toe bet voer myn ziele te bidden.

15 Item soe bispreec ick Onse Lieve Vrouwe ghildebroeders bynnen Sneeck een golden gulden. Item soe bispreec ick suster Hisse toe Nyacloester ende suster Anska to Foswert, myn twee moeyen, ende suster Syth toe Nyacloester, myn nichte, elcs een nye delfse cap. Item soe byspreec ick een yghelic priester toe Nyacloester een halve golden gulden. Item suster Lysbeth toe Gronedyck, myn moeye, byspreec ick drie
20 golden gulden tot een nyen rock, scappelier ende een cappe daermede te copen. Item soe byspreec ick onse crucebroederen bynnen Sneeck, die barvot broeren toe Boelzwert ende die susteren toe Groenedick vyftich golden ringgulden eens, dese drie conventen vorscrⁿ dit toeghelike toesamen te delen, opdat sy soevele trouweliker voer myn ziele sullen bidden.

25 Item soe byspreec ick die ghemene armen in Sneeck een golden pont groet eens. Item ander arme huysseten byspreec ic drie golden gulden eens, toe gheven nae myn doet, ende die toe schicken daert aldermeest van noden is bynnen Sneeck, totter armen profyt.

Item so bygheer ick ende wil dat die monden tot myn kynderen sullen voer allen
30 saken voldoen van myn renten dat derde paert van myn moeders testament datter onbetaelt is.

Item Eedwer moer byspreec ick myn nye sayen hoyke. Item Swobbe Jarichs byspreec ick myn lakens hoyke. Item Katryn, Jw Dekama wyf, byspreec ic dat beste syden webthyen myt een gaerslach. Item Eelke, myn mans suster, byspreec ic een
35 nyen tabbert. Item Yde, myn suster, bispreec ick een nyen tabbert ende myn rode onderrock ende myn tydboeck, naest dat best. Ende noch bispreec ic Yde, myn suster, vier golden gulden jaerlixen renten in Syckinghe guet toe Goyngum tot hoer lyfstand. Item heer Meynert Jan zoen toe Franiker byspreec ick een nye delfse tabbert. Item dat gasthuys bynnen Sneeck byspreec ic dat archste bedde mit een
40 deken. Item ick bispreec Kathryn Frericks, Goyke Menthes, Katryn meyster Berents, Baeff meyster Meus, Lysbeth comen Barents, Kathryn Laus goltsmits wyff, Yde hoedmakers, Agge Dircks, Peterke Jan Dusyngs, Hylke Payes, Kathryn Henrics, Kathryn meyster Thonys, Mynthye Atthyes, Gheert Pieter Ysbrants myt hoer dochter, Griet Luthyes, elcs een hoefdoeck. Item Kathryn Wauthyes sel holden dat ghelt dat
45 sy van my heft, ende daertoe myn daghelixen tabbert. Item Kathryn Jacop molleners byspreec ick een enkelgulden.

Item soe bigheer ic op Eedwer moer dat alle schelinghe daer is of comen mochte tusschen hoer ende myn kynderen van beyde bedden, wolde blyven op meyster Hetto

ende heer Meynert Jan zoen.

Item die crucebroeren toe Sneeck byspreeck ic een pont groet. Item broeder Thiaerd, prior der crucebroederen bynnen Fraenker, byspreeck ick een nye delfse cap. Item so maeck ick drie ende dartich jaerdeel in Sinte Martens kercke ende tot die
5 crucebroederen bynnen Sneeck. Die eerste seven jaren wil ic dat men den armen mede delen sullen, ende die ander jaren woirtan als vorscrⁿ is sal men allien delen myt weytenbroet ende botter in beyde kerken vorscrⁿ. Ende ick wil niet dat men dese delen ofcopen sullen, mer alle jaren op myn jaerstont toe brenghen als vorscrⁿ is. Ende of myn erffghenamen hier versumich in waren ende niet deden als vorscrⁿ is, dan
10 Syckinghe guet toe Goynghum dat te hoeden.

Item voertmeer make ick erffghenamen tot al myn ander gueden, replic ende on-replic, diete voren niet besproken syn, myn drie kynderen. Ende want Low, myn man, syn landen ende gueden vercoft heft in syn vanghenscip om hem mede uut te helpen, ende myn landen niet vercoft syn, soe make ic Low die vierde erve, alsoe dat Low myt
15 myn drie kynderen all myn gueden die niet besproken syn, ghelyck mit malcanderen sullen delen, ende myn testament ende alle myn schulden die ick Eedwer moer schul-dich bin, ende alle ander schulden ende afterdaden ghelyck sullen voldoen, ende die inschulden ghelick sullen boren.

Item waert saeck dat myn kynderen storven sonder blykende boert, soe wil ick dat die alderbeste sate daer ic heb, sal wesen tot dat weerdighe Heylighe Cruys ende Sinte Pieter ende Pauwels altaer in Sinte Martens kerke in Sneeck tot een ewighe memorie voer myn ziel ende salighe Bocka myn broers ziel ende all myn lieve vrienden zielen, alle weken twee missen te doen, een van Onse Lieve Vrouwe ende die ander een ziel-misse.

Item soe make ick monden tot Luthye, myn dochter, Jw Dekama ende Eedwer Zyaerda. Ende soe make ick monden tot myn ander kynderen ende set executoren tot myn testament mit Low, myn man, die eersame meyster Hetto, Jw Dekama ende Hessel Martna.

Dit altesamen als vorscrⁿ is wil ic, Kathryn vorscrⁿ, dattet sal wesen myn testament, codicil of uuterste wil off een schickenisse ende een ordinancie mynre gueden, hoe dattet alderbest nae den rechten, syd ende plyga staen mach. Ende ick wilt ghehouden hebben van myn erven ende alman, in al syn articulen.

Hierby hebben over ende an gheweest als toegheropen orkenen ende tughen die eerweerdighe prior van Fraenker, broeder Thyaerd, heer Pieter, pater van Tsyzinga-wier, heer Meynert, provenpriester bynnen Fraenker, broeder Symon, crucebroer bynnen Sneeck, heer Philippus, prebendarius toe Gronedick.

In orkund der waerheit heb ic, broeder Thiaerd vorscrⁿ, dit testament byseghelt myt ons ambochtsseghel voer myselfen ende om bede willen heer Meynerts ende broeder Symons vorscrⁿ. Ende wy, heer Pieter ende heer Philippus vorscrⁿ, hebben dit testa-
40 ment byseghelt myt ons selves seghelen, want wy hier over ende an gheweest hebben als togheropen orkenen ende tughen, als vorscrⁿ is.

Gheseghelt int jaer Ons Heren van vyftyenhondert ende twe, op den dry en twyn-tichsten dach in aprili.

45 *Origineel: A. RAF, Collectie Handschriften afkomstig van de Provinciale Bibliotheek van Friesland, inv. nr 895. Van de drie opgedrukte zegels nog aanwezig: 2 (101). In dorso: Testamentum Katherine Harinxma. Katry<n> Hary<n>xma testament.*

Druk: a. SFA I, 161-162.

Heer Tzalling

In den name des Heeren, amen.

5 Int jaer Ons Heeren duysent vyffhondert ende een, ten daege des Heyligen paus
ende martyris Lini, heeft heer Tzalling, praebendarius toe Marsum, begerende die
gerechtigheyt, by hem vercregen, omme te mogen testeren ende een testament
maecken, te gebruycken ende te genieten, in deser manieren syn testament ofte
verclaringhe van de goederen, hem van Godt verlenicht, gemaect, willende dat tgene
10 hierna geschreven sal worden, crachtich sal wesen naer allen rechten ende in der bester
voegen als het kan bestaen, tsy na rechte van een testament, codicil, ofte andere laeste
wille.

Aengemerckt hebbende aller menschen eynde ende na dit een eeuich leven, befeelt
het lichaem de begraeffnisse by Sint Dominicum tot die praedickebroeders binnen
Lewarden, in de begraeffnisse der broederen.

15 Maeckt erffgenamen van alle syne goederen Godt den Heeren almachtich, de heili-
ge moeder Goeddes Maria, Sint Anna, Sint Pontiaen ende alle heyligen Goeddes ende
alle armen Christi, soewel gestelyck als waerlyck, met syn naeste bloedtverwanten,
in voegen navolgende.

Item heeft hy ingestelt, gefondeert ende geordineert van syn landen tue praebenden
20 sullen worden gemaect.

Een tot Marsum, tot dewelcke hy heeft geassigneert ende bewesen dese naebe-
schreven landen. In den ersten vyff pondematen teynde de dycken van den patroon,
die hy heeft gekocht van Feye. Item heeft hy noch geassigneert tot deselve prove eliff
pondematen op Deynumer Nylant, gelegen opt ende van de weyde van Hero Ockama
25 landsate, waervan die negen tegenwordelyck syn verhuyert aen Heere tot Ritsum,
ende tuie bynae in Eeske herne. Item heeft noch geassigneert tot dieselve praebende
Gaucke waal, synde drie pondematen ende vier eynsen, gelegen op Marsumer Nylant,
streckende aen Ritsume waterlossinge. Noch vyff pondematen, Eecke nye fenne
genaemt, gelegen op Marsumer Nylant, met noch tue en tuintich eynsen aldaarmede
30 opt oost gelegen. Item heeft noch geassigneert ses pondematen op Fraenjumer Nylant,
Johan Hoves^a ten norden naestgelegen. Item tuie pondematen, in Warnevliet gelegen,
die coster van Beetchum van zuyden naestgelegen. Item tuie pondematen op de
dyckstal, gekocht van Tiaerdt Galama, ende desselves kinderen aldaer ten naesten
gelegen. Item heeft noch daertoe geassigneert thien rynse guldens sjaers uuyt Doecke
35 van Teetlums goederen toe Ritsum, by hem van deselve Doecke gekocht. Item heeft
noch toe dieselve praebende besproecken syn eygen kelck, die hy selver heeft laten
maecken. Ende dit alles alsoe versamelt tot een praebende, diewelcke hy, testator,
fundeert de Heylige Maget Maria ende haer moeder Sint Anna, deselve daertoe
gewende ende instellende, ordinerende, willende ende belastende den praebendarium
40 vant selve leen dat hy alle weecken drie missen ende een vigilie van negen lessenen
voor hem, testator, den synen ende alle versturvene gelovigen sal celebreren. Heeft
oock gewilt dat dieselve praebendarius ter plaetse in eygener persone sal resideren,
ende soe daer iemant van syn testateurs bloede bequaem mochte syn, sal deselve

^a *In C in de marge: ofte zoents, male scriptum. E: Goente.*

moeten allen anderen voorgesteld ende gepraefereert worden. Ende heeft hy, testator, de collatie ende het jus patronatus gecommiteert ende committeert tselve by desen fundatie den prior van de praedikerbroeders binnen Leewarden, die pastoer, vicaris, kerckvoogden, met die andere eerlycke gaeluyden van Marsum.

5 Heeft noch een ander praebende ofte leen geordineert binnen Leewarden tot Oldehooff by Sint Wyt, tot dewelcke hy, testator, gegeven heeft in den ersten het huys ter Greppele, welcke huys ende huysteede hy, testator, gekocht heeft van Gercke Wytsma, ende dat tot het praebendehuys, ende heeft tot deselve prabende geassigneert die nabeschreven landen. In den ersten vyff koegangen ende een kalffsgras in de
10 Galgefenne, ende drie koegangen ende een kalffsgras, gekocht van Hille van Zuol, ende noch tuie andere van Tiaerd^a Janckema. Item tuie in Janckema fenne, gekocht van Pieter schipper ende syn wyff Rints. Item ses pondemate landts op Liewarder Nylandt int Suetkeer by Burmania ende die praebende van heer Sibolt. Item tualiff rynse guldens jaerlix uuyt Westuirder sate tot Jorwert. Welcke leen hy, testator, wil dat bedient sal worden duer een bequaem priester, in de vors. kercke binnen Lewarden
15 residerende, daerby voegende die dienste van drie missen ende wigilien van negen lessenen ter weecke, als in de andere fundatie hiervoeren is aengeuesen. Het jus patronatus, de collatie ofte vergevinghe vant selve leen wil hy, testator, dat sal staen ende syn in de macht van de prior der praedikebroederen binnen Lewarden ende by
20 de tuie Oldehoofster pastoren ende kerckvoochden aldaer, haerluymden conscientie bewarende dat sy een eerlyck ende bequaem priester opt selve leen stellen. Ende soe daer iemant van syn testatoers bloede bequaem mochte syn, sal allen anderen voorgesteld moeten worden.

25 Item heeft die testator geassigneert tot het leen tot Marsum het huys ende de huyssteede naest syn vicariaetshuys aldaer.

Item heeft hy, testator, besproken die patroon tot Marsum vier rynssguldens sjaers in de Patroons fenne aldaer. Item die Heylige Maget Maria tot haer ciraetsel een pondemate, gelegen in deselve fenne, opt suyden van Lyonie sylslaet. Item heeft
30 besproken in de sacristie tot wyn ende oblaten int vors. dorp een halff pondemate landt, mede in de vors. fenne gelegen. Item het Eerweerdich Sacrament, de Heylige Moeder, het Heylich Cruys, de Heylige apostel Thomas, elx een pondt was tot een eeuige memorie. Heeft noch het pastoors^b ende vicarisleen aldaer besproken tsynder ende der synen gedachtenisse elx een pondemate landts, gelegen by Wrd^c, ende den residerende pastoor tuie golden rynsguldens. Item den vicaris een rynsgulden. Item
35 alsoe het huys van syn testators leen van de vyant verbrant is geweest ende by hem, testator, op syne kosten wederom hertimmert, heeft hy, testator, geuilt ende wil^d dat daervooren by den vicaris alle weecken gelesen sal worden een vigilie, ende dat daervoren het huys den vicaris sal volgen, sonder vergoedinge ofte betalinge.

40 Item die praedikebroeders binnen Liewarden vyff golden rynsche guldens sjaers uuyt Buama goedt tot Dixtrahuysum, gekocht van Feye, begerende dat deselve praedikebroeders syn graff willen versien ende decken met een eerlycken steen, met

^a *In C in de marge*: Soe schy<n>t, ex alio exemplari: Gerryt.

^b *E*: patroons.

^c *E*: Werd.

45 ^d *Het vervolg van de zin luidt in E*: dat daervooren het huis den vicaris zal volgen zonder vergoedinge ofte betalingen, mits daarvoor alle weken gelesen zal worden een vigilie.

vigilien van negen lessen ende een hoechmisse sjaers eelyck tot syn jaerstondt. Item die minnebroeders aldaer ses rynsche guldens sjaers in Hoemstra^a besit (gekocht van Foppe^b Tys zoen, ende soe Foppe dieselve wil aflossen, sal hy daer voor geven tnegentich guldens van goede munte golt ende gewichte) tot een eeuighe memorie van hem, testator, ende den synen in eeuicheyt. Item in Aenium by den regulieren drie golden rynsche davidsguldens.

5
10 Item heeft gelegateert den armen binnen Leewarden sjaers acht golden rynsche guldens in Britsum, ofte die waardye ende somma daermede deselve gekocht syn (nae inhouden ende vermogen van de brieven daer aff gemaect byt Heylich ende Eerwerdich Sacrament) tot een eeuighe memorie aldaer.

15 Item heeft hy, testator, Wopke Jellis besproken het vruchtgebruyck van de vier pondematen in da Fiaerliggengen^c tot voltreckinghe van syn studeringhe, diewelcke daerna sullen komen tot het leen, binnen Leewarden geordineert ende gesticht. Item heeft noch tot dieselve praebende geassigneert drie pondematen buta dyxstal naest Doytsama^d graet stuck. Item heeft gegeven syn dienstmeyd ende haer dochter dathien guldens. Item yder kercke in Menaldumadeel elcke kercke een stoter, ende ider priester int selfde deel een stoter.

20 Item heeft gelegateert ende erffgenamen gemaect in syn vordere naegelatene roerlycke goederen syn naeste erffgenamen in gelycke portien ende deelen, te weten Tiaerd ende Bauck, die kinderen van syn broeder Tialcke, ende Rints, die dochter van desselves syn suster. Ende sal hy, testator, dese dingen nader specificeren ende uuytdrukken in syn legaten, die hy naderhandt gedenckt te maecken.

25 Befelende ende committerende die vors. eerwerdighe heeren, soewel in de eerste als de tueede fundatie, die geheele ende volle executie nae syn doot in haer conscientien ende verdienste van het eeuich leven, dat sy daervan Godt almachtich in alles (van dingen, Godt ende die kercke geoffert ende gegeven) den menschen ende die kercke nu ende in der eeuicheyt mogen verantwoordten.

30 In oirkonde der waerheyt van dese fundatien, gewinghe, instellinghe ofte institutie, legaten ende assignatien, is het segel van de vors. heer Tzallingh onder desen tegenwordigen gedrukt, ende syn tot getuygen van goeden ende waerachtighen wetenschap hiertoe geroepen ende gebeden met namen hierna uuytgedrukt, te weeten heer Wopko, pastoir to Marsum, broer Jan dTirens^e van de praedikerorde binnen Lewarden, broer Jan Halis, convers ofte leeckebroeder aldaer, Sipke koster tot Marsum, Wibrant Wopkis, Pier Mintzama, Gerben Piers zoen. Ende tot merder vasticheyt is het tegenwordich testament doer beede van heer Tzallingh bevesticht met het segel van heer Wopko voornoemd, voor hemselven ende ten versuecke van vors. getuygen.

35 Op jaer ende dach als boven.

Het principael deses was geschreven in fransyn ende befesticht met tuie uuyt hangende segelen, in groenen wasse gedrukt.

40 ^a *In C in de marge:* Alia exemplaria habent Hemstra.

^b *In C in de marge:* Ick meine Foppe Mathys zoen Unia toe syn, een heerschap hebbende syn stins by Nyehoeff tot Lewarden, sicut alia exemplaria habent Foppe Mathys zoen.

^c *In C in de marge, doorgehaald:* Puto male translatum aut descriptum.

^d *In C in de marge:* Wordt nu Dothingha genoemd.

45 ^e *In C in de marge:* Heeft die copiist dese name niet te recht gestelt. Lees: Jan de Tirns.

Onder de copie deses stond in Latynsche tale soo volcht: Collationeert tegens syn originale, accordeert met hetselve, by my etc., ende stond leger: ter ordinantie van den Hove van Vrieslandt, C. Joupe, met syn streecken.

5 Noch stond hieronder: Getranslateert uuyt d'authentique copie deses, in den Latynsche tale geschreven ende befesticht als voren, ende uuyt deselve tale overgesteld by my, ondergeschreven secretaris van Lewarderadeel, den 7 december 1593, was getekent: D. Block, met syn streecken.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (16de eeuw, door C. Joupe, naar A). Niet voorhanden.

10 *Vertalingen: C (1593, door D. Block, secretaris van Leeuwarderadeel, naar B). Niet voorhanden. - D (17de eeuw, naar diverse afschriften en/of vertalingen). RAF, Archief Familie Van Eysinga-Vegelin van Claerbergen, supplement, inv. nr 25. Opschrift: Translaet.*

15 *Onvolledige afschriften van vertalingen: E (18de eeuw). RAF, Archief Familie Van Eysinga-Vegelin van Claerbergen, inv. nr 1a. - F (19de eeuw, door Van Leeuwen, naar E?). RAF, Collectie Handschriften afkomstig van de Provinciale Bibliotheek van Friesland, inv. nr 374 hs. - G (19de eeuw, naar E). RAF, Collectie Murray Bakker, inv. nr 56, Copiarium p. 134-137.*

20 *Uitgegeven naar D, de enige volledige vertaling, met enkele varianten uit E, dat op onderdelen een van D onafhankelijke lezing lijkt te bieden.*

64

[1503] juni 23

bevestigd 1503 november 25 en december 16

Meynt Aeltgema

In den name Goedes, amen.

25 Soe make ick, Meynt Aeltgema, myn testament ende uuterste wille, in teghenwoerdicheyt heren Jacop, myn kerckheren, heer Jacop, heer Peter van Norden, heer Watte ende ghemeene bueren, op Sint Johannes avent, int maneeren naescreven.

30 Item int eerste sint dit dye articulen dye den convent to Gherckescloester anroren, want ick, Meynt voers., int eerste tolegghe den voers. convent van heer Watten wegghen, rorende van zyns moeders goet, allyke foel als Buwe daarvan boreet heft, nae uytwysinghe des registers daer heer Watte heft, ende voer disse goeden set ick, Meynd voers., onder den voers. convent dye Grote fenne, ende wat dye fenne nae uytwysinghe des registers nyet bytalen mach, zel staen upt lant daer ick van Aetgema bysettet heb.

35 Item is dat sake dat Sytge, myn huusfrowe, my verlevet, soe legghe ick hoer toe hoer lyfstond II pondematen in Postme meden, ende als zy stervet, soe zellen disse II pondematen voers. int ewich blyven voer een ewyghen memorye voer onse twere zeylen in Gherckescloester.

40 Item Myaent, myn soen, zel hebben om zyn schamelle kinder willen ende nyet van eyghendom, dat mansmat opt Utlant, daer my gheven is mit Eelke, Myants moer, to

- bodel van grote Gayke, want hyt bysetset hadde van Mouwema volck, ende^a nae salighe Eelken doet ick, Meynt voers., dit voers. lant coft hebbe van Mouwema voers. voer XX schilden den eyghendom, ende Myant voers. coft hebbe ende bytaelt wat hem van zyn moeders goet tocomen mochte, ende van dit voers. mansmat van bracht hebbe. Ende alle anderen goeden gheef ick hem ende zyn kinder om Goedes wil, om bede wil myns kerckheren, mit dat darde part van dye husinghe. Ende hyer is in byforwert, is dat saeck dat Myant voers. ye enighe reden segghen wolde van eyghendom op dissen voers. gaven, soe zellen disse voers. ghifte gaven van gheenre weerden weesen van Myant wegghen.
- 10 Item alle ander goeden zellen vallen nae rechte ervenscip etc.
- Item disse punten heft Meynt voers. conformeret int jaer XV^c ende drie, in teghenwoerdicheyt my, heer Jacops, heer Hubertus, Yske, Take, Rye Uuter, ende anders ghemeene bueren, op Sinte Katherynendach ende des saterdaghes nae Sinte Lucyen int selfte jaer, doe heer Hubertus hem zyn leste sacramenten brochte, ende allen scortinghe daer op my ende heer Watte bygheven waren, op een darde ofte wy nyet verdregghen mochte, als een gheleert man als heer Ritske ofte meester Gilt, daer is hy by bleven, ende anders nyemant toramet heft to bywysen als dat to doen is mit heer Hubert ende ander tughen.
- 15 Quod protestor manu propria.
- 20 *Origineel (A) niet voorhanden.*
Afschrift, waarschijnlijk onvolledig: B (gelijktijdig, door heer Jacop, naar A). RAF, Archief Klooster Gerkesklooster, inv. nr 50. Opschrift: Copia ex originali de omnibus articulis ex parte conventis Iherusalem. In dorso: Meint Altema testament. <M.a.h.:> Meint Altema testament, sine anno abusive, 1503.
- 25 *Druk: a. GPCV II, 231-232.*

65

1503 oktober 3

Schelte Lyawkeme

- In nomine Domini, amen.
- 30 Int jaer Ons Heren XV^c ende III, die derde dach in october, dat was duorum Ewaldorum martirum, to VIII uuren jof daeromtrent, soo heet hem Schelte Lyawkeme bedocht datter onder alle verganckelike dinghen niet sekerer waer dan die doet ende niet onsekerer dan die ure des doets, alsoe dat hy was volmaect van sinnen ende verstandt, al was hy cranck van lichaem, ende het gheordiniert ende maect syn testament jof laeste wille in maniren naescreven.
- 35 In eerst soe begheert hy syn legherstoel toe Sneeck by Sinte Marten, ende besprect aldaer XX schilden.
- Item syn patroen to Sexbierim X schilden. Item Pieterbierim ende Oesterbierim ende Winaldim elck I golden g. Item al die priesters in Barredeel elcks II st., ende al

^a *Hierna doorgehaald: soe? a: tot.*

die kerken elcks I stoter. Item een yghelyc priester to Sneeck II st. Item die IIII biddende oerden elcks I enckelg. Item Lunykerck, Lydlim, Anyghem ende die crucebroers to Sneeck elck I enckelg. Item to Tabor ende Oldecloester elck I half enckelg. Item die kerck to Boelswert X schilden, ende elcke priester I stoter. Item al die
5 susterenclesters in Oestergoe ende Westergoe elcks I half enckelg.

Item voermeer soe maec ic erven over myn gueden, replyc ende onreplyc, myn kinderen ghelyc, als Sycke ende Trynke. Mer Sycke sel hebben to vorendeel Lyawkeme staten, mit dat hof ende hoernlegher ende graft, ende L enckelg. jaerlyxse renten, welke renten hy besproken het in teghenwoerdicheyt onsis, als Henricus, pater van
10 Lunykerck, heer Goeslyc Jwinga ende Here Ockinga, als wy mit onsen seghelen onder spacium des testamentis betughen sullen.

Item ten laesten soe maeck ic monden over myn kinderen voerghenoemt meyster Sycke, personer to Oesterbierim, heer Goeslyc Jwinga, ende myn broer Eepe ende Here Ockinga.

In een teyken des waerheys voerghescreven, soe syn daeto gheroepen ende beden om toe tughen heer Jacop, personer van Boelswert, heer Geerlof Bryontsma, nu ter tyt deken aldaer ende prebendaet, ende ic, heer Allaert, vicarius ende testamentoer, heer Pieter, prebendaet, ende heer Reyner, prebendaet to Franiker, ende Geryt Douwe zoen, notarius ende secretarius des voernoemdes stedes Boelswert. Ende wi, Henricus, pater
20 van Lunykerck, ende heer Goeslyc Jwinga ende Here Ockinga, sinten daer oeck toe gheroepen ende beden, om to tueghen die artikel als van L enckelguldens jaerlixse renten.

Ende ic, heer Jacop, heb voer my ende myn vicari[o], heer Allart, om syn bede wille myn seghel hierop gheset. Ende ic, heer Geerlof, heer Pieter ende heer Reynner, hebben onse seghelen daer mede op gheset, ende ic, Geryt, myn ghewoentlike hant als een notarius, ende ic, Henricus, pater, ende heer Goeslyc ende Here hebben onse seghelen op spacium des testamentis mede ghedrucht.

In den jaeren als voerscreven is.

<Ondertekend:>

30 Ick, Geryt Douwa zoen vors., orconde onder myn woenlicken notaristeyken dattet alsoe is, als vors. staet.

<n.m. 2> Gerardus Dodonis, notaris, subscripsit

35 *Origineel: A. RAF, Archief Huis Liauckamastate, inv. nr 67. Van de zeven opgedrukte zegels nog aanwezig: 6 (48). In dorso (18de eeuw): Dit is het origineel testament van jonker Schelte van Liaukama.*

Afschrift: B (18de eeuw). RAF, Collectie Handschriften afkomstig van de Provinciale Bibliotheek van Friesland, inv. nr 896.

Druk: a. Hero ab Inthiema, Disquisitio juridica, 278 (naar A?). - b. GPCV II, 230-231 (naar a).

Hera Jelbits zoen

In den namma Uus Herens Jhesu Christi, amen.

5 Van der berthe Jhesu Cristi in den jere fyteenhondirt ende fiouwer, den tryae
 [***]^a may, hath Hera Jelbits zoen himself bitocht datter onder alle verganghende
 thinghen naet sikera ende wisser is dan dy daed ende naet onwisser dan dyo wra des
 daeds, als is hy cranck fan lichaeme, nochtans sterck, verstandich ende witich fan
 sinnen ende vroedscip, hat mecket syn testament, leste willa jef alst best ney riucht
 staen mey, in maneer n[ey]s]cr.

10 I[nt] arst bejerreth Hera syn lichaem to resten in d[ae] minrebroren tzerka fara dae
 peyen, ende bisprect aldyr tyen klinckerden.

Item hy bisprect dae presteren to Aldehow hiara gewoenlike boeking, ende dyrto
 sawn jeeradeel. Item hy bisprect Sinte Marten tree enckelg. rinsg. Item hy bisprect dae
 oer tree biddende oirden ende dae crioebroren to Fraenker ende to Snitze eelck een
 15 half gouden rynsg. Item hy bisprect her Johannes Edonis den cartuser twier gouden
 vlesen. Item hy bisprect eelck parrochietzerke in Woldenzerdeel een half pond, ende
 eelck prester aldyr een flaemsche. Item hy bisprect dyo tzerck to Wilsum een half g.g.,
 dy persenna VII st. ende her Gysbert twier flaemschen. Item hy bisprect to Alde-
 20 claester, Hemmelem, Lyonyetzercka, Aningum ende Tabor eelck een hoirtyspost.
 Item hy bisprect to Ogaclaester een gouden rynsg. Item hy bisprect Sinte Antonius
 ende dyo Heylige Geest eelck tzercka een half g.g., ende eelc prester aldyr VII st. Item
 hy bisprect to Aylsum ende to Staveren eelck tyen st.

Item hy bisprect Douwa Fedda zoen syn mantel, ende Peter Arent zoen syn swarte
 sloef, Tiard Wyba zoen een selver leppel. Item hy bisprect Sinte Peter ende Sinte
 25 Paulus altaer een selver leppel. Item hy bisprect Jantien Douwis ende Katryn Peters
 eelck een selver leppel. Item hy bisprect fara syn doer den armen hondirt roggisbraden
 ende een half tonna buter. Foird bifelt hy Eedwer om Godis willa to jaen als hyt up
 hiar bitrowt.

Item fiord bisprect hy Eedwer, syn wyf, to hiar lyfstond alle caeplanden dyr hy
 30 capeth hat to Wilsum. Item alle caeplanden, lidzende in der parrochia fan Bolswert,
 scellet Eedwer ende Hid, syn dochter, dela half ende half.

Item so mecket Heera eerwa al synre gueden, reppelic ende onreppelic, His, syn
 dochter, hwierze lidzende sint, dyr fara naet bispritsen sinth. Ende mecket monden to
 Hid, syn dochter, her Allert, uus prebendarius, Tiaerd Wyba zoen ende Douwa Fedda
 35 zoen.

Ende wil dit testament halden habba by pena des riuchts.

Alle falikant uutseyd. Desse to oirconde siglet mey syn ayn sigil. Ende om mara
 festichheid hat hy baeden her Gerlif, Douwa Fedda zoen ende Aenka Yska zoen dit
 40 testament tot siglien om syn bede, in jenwirdichheid oirknen, hyrto baeden ende
 roepen, Foppa Broers zoen, Peter Tialka zoen ende Gerryt backer. Dyr wy fors. siglet
 habba foir uusselk ende om bede der oirknen fors.

In den jere ende dey fors.

^a *Gezien de lengte van de lacune, ontstaan door beschadiging, moet wel de drieëntwintigste zijn bedoeld.*

Origineel: A. GA Bolsward, Archief Weeshuis, inv. nr 80. Van de drie opgedrukte zegels nog aanwezig: 2 (22), 3 (1). Van het eerste zegel, dat verloren is gegaan, is wel de afdruk bewaard gebleven. Het lijkt dat van heer Gerlif te zijn (zie nr 55, zegel 45). Het aangekondigde zegel van de testateur ontbreekt dus. In dorso, m.a.h.: Hett testament van Here Jelbets zoen, fader van Hid Nanne weduwe saliger memorie.
5 Druk: a. Hallema, Weeshuisgeschiedenis Bolsward, 215-216. - b. OFO IV, nr 139.

67

1505 januari 10

Frouck, vrouw van Oeds

10 Int jeer Uus Herens XV hundert ende fyff, des freeds foer Ponciani martyris, dae mackada Frouck Oeds huusfrow hyar testament ende hyar lesta wille leet byscluwa, gesont ende wytlick van synnen, kranck van lychaem, in maneren neysⁿ.

15 Int aerst soe byfelt God almachtich hyar ziel, ende dae eerda dat lychaem, ende dat to resten by Sunte Johannes, hyar lyave hellige patroen, up dat wyde tzerkhoff to Huusum, ende bysprekt Sunte Johannes, hyar patroen, een kw, dae beste ner dae leepste. Item Uus Lyaff Frou to Huusum XX stuveren van hyar selver rema. Item persona een enkelg^{na}. Item her Johannes een hael enkelg^{na}. Item dae fyower bidden oerden elck II stⁿ jeff ½ leepen koerns. Item int Suurtremdel elck tzerk een ph^s ende elck prester een ph^s. Item VII jeradeel, ende dae sawn jeerdeel schil hoeda dio ½ pondameta deer leyt up Teggma land, ende dae deel schil Oeds bywarria, hyar aeffta zyd, off dy persona. Ende als dae VII jeer omkommen sint, soe schillets habba dae 20 ½ pondameta dae presteren to Huusum, ende deerfoer schillets Frouck ende Aesga wessa yn dat ewich gebet to Huusum. Item Lyoets, hyar syster, den blaw rock, ende Syowck, hyar famna, den blawa tabbert. Item Sunte Katerin uppa Hoeck sex stⁿ toe help to tzelken. Item Oeds, hyar aeffte syd, to lyaeffjeffta den hynst e[n]de [... 25 k]aepmans ringⁿ fan dat huus van her deel. Item to Gowtum den patroen ½ kaepmans ring^{na}. Item to Buurgwert den patroen VII flaems, ende elck prester aldeer I flaems van dae VII vorsⁿ. Item Oeds ende Sicka, hyar sister synnen, elck I kaepmans ring.

Item soe mackat Frouck eerve hyar gueden deer hyar berra moget, Sywrđ, her zoen forsⁿ.

30 Yn jenwerdiched der orkenen, als her Pyben, hyar testamentoer, Hermen Meynert zoen, Lolla Sywrds zoen, Fedda Gyelt zoen.

Int jeer ende dey vorsⁿ.

Origineel (A) niet voorhanden.

35 *Afschrift: B (16de eeuw, zelfde hand als nr 88, naar A?). GA Leeuwarden, Archief Hervormde Gemeente Huizum, inv. nr 5. Beschadigd.*

Druk: a. Van Borssum Waalkes, Kerkelijke toestand Huizum, 52-54. - b. OFO IV, nr 143.

Idze Jathye soen

Anno Domini millesimo quinginto quinto, op den dingsdach nae der octava van Heilige Driekonige, is komen Idze Jathye soen in den Nortwould in dat Holdegae
 5 capla, in myn thegenwordicheyt, her Melius, personer in dat gae vorscreven, ende orkenen hyrnae screven, ende heeff maket syn testament, al was hy seec in der nature, was ual wetende syn wyff synnen.

In dat ee<r>st soe byfeelt hy God syn zeel, ende macht suster Jelle, syn dochter, toe erwe syns guden, als van dat gud in Colderwolt, dat is acthe roden van den Reen
 10 toe dy Flosen, daer is leggen an dy uestsyd van Peer Hollama land ende an de oestersyd van Otte Ygis soens land, ende dyt land vorscreven sal sy hebben foer hoer moders gud ende dat myn tosamen. Ende X schilden rente in dy Band, ende twehundert schilden ende L dat ich uutleyd heb foer dy susters toe Worckum, ende XX daer sy op bort hebben van en hinxte ende twe uaghen ende tinwerck en eyde ende ploch,
 15 ende dyt vorscreven gud sal sy hebben in hoer erwe, ende XXXVI kl. dat sy wesselt hebben tegen Aucke Peer soen ende teghen Derck an dy Vert. Item dat erste jaer rente in dy Bant sal hebben dat nyge clost ende Sunte Martens kerke op Oldegae dick, ellick allike fole.

Item Alle, myn soen, geeff ick dat gud daer Douwe Otte soen nu ter tyd op wont, huus ende steed, alsoe grote als daer leggende is. Ende dyt vorscreven gud geeff ick
 20 hem dat hyt myn natulike kynd is ende an my foerdeent heeff. Ende is sake dat hy is hilkende buten consent der monden oft dat hy is stervende sonder kynden, soe salt wesen tot en leen in gae vorscreven. Ende is sake dat emen dat toe bygert to regeren dan dy personer oft dy fogeden, soe salt comen op syn naste bloed daer van uutkomen
 25 is. Ende hy heet munden seet toe dyt vorscreven kynd her Melius, personer in dat gae vorscreven, Jaithye Broka syn ende Peer Reinthe soen. Item Alle vorscreven sal ghen macht hebben dat gud thoe regeren alsoe lang als hy niet komen is toe syn XXV jaren, alsoe lang sullen dy monden vorscreven regeren, ende sal ghen mach hebben toe weercopen totten tyd thoe als vorscreven is. Ende Alle vorscreven sal wonen by her
 30 Melius vorscreven.

Item ick geeff Sunte Johan, myn patron, X schilden, toe drie tiden toe bitalen, ende fyff schilden die kerke in Colderwolt, toe twe tiden toe bytalen. Item elke byrden orde
 35 II schilden, toe twe tiden toe bytalen. Item sowen schilden an schoen ende en deel tosamen. Item wyff ewige memorie sal men holden foer myselleff ende foer myn wyff ende faer ende twe soen, als Alla ende Harmen. Item disse vorscreven ewige memorie legghe ick op en pondamata meetlanden op dy oestersyde van dy byghen van dat meedland daer Alla vorscreven hebben sal.

Hyrthoe soe heeff Idze beden toe orkenen ende toe nomen [al]s Dyothye Goslick soen, Yekele Hilke soen, Douwa Broers soen, Hans Hugo soen.

40 In en teken deer warheit dat dyt gelick ys van uort toe wort als dy principael is, soe heb ick, her Melius, testamentor, myn selvis segel ghedruckt op spacium uutscriftis dis testamentis.

In jaer Ons Heren dusent ffyffhundert ende vyff, des donderdages nae Sunte Ambrosius episcopi.

Origineel (A) niet voorhanden.
Afschrift: B (1505 april 10, door heer Melius, naar A). GA Nijefurd te Workum, Archief Klooster Mariënacker Workum, inv. nr 26. Het opgedrukte zegel verloren. In dorso: Testamentum Idzardi.

5 69

1505 april 6
bezegeld mei 8

Ricke toe Dorp

In den naeme Godes, amen.

10 Doe men screff vyftienhondert ende vyff, des sondachs na Pasca achten, doe maeckte de ersame Ricke toe Dorp haer testament off leste wille, in tegenwoordicheyt myn, heer Claes, prester toe Collum, end ander tuygen, beneden gescreven, ende wolde dattet een stal sal hebben ende ongestraft sal blyven van hoer erffgenamen, in forme ende maniere hier gescreven.

15 In den eersten soo beveel ick, Ricke voers., Tamme, myn soen, min siel te bewaren ende de ander vier sielen de op den stede vallen ende ick bewaert ende begaen heb, nae eysche ende plege des landes. Daervoor sal Tamme hebben ses pondematen landts daert hem selves alderbeste bylieft. End bet sal hy oock daervan geven alle jaren tot Sinte Anne leen een phs.gulden renten, voor syn vaers siel op een dinxdach misse voor te doen. Wanneer geen prester opt outer is, soo sal hy de misse winnen ende doen
20 laeten toe ewige dagen. Ende dese voers. ses pondemate sal hy vry vooruut hebben, met den lasten voers. Ende ist oock sake dat hy hem niet wal regert, soo sal hy niet machtich wesen, ende een ander sal men setten in syn stede daert best regeert.

25 Item toe de nye ciborie den ryms daer wy ontvangen hebben van salige Pibe, als hy nu ter tyt is, ende een gulden rinck, ende de ene Sinte Anne mede te stofferen. Item toe Feenclooster een pont was end een tonne biers, off de waerde daervoor. Desgelyck tot Vrouwenclooster. Item de vier oorden elck een arntsgul. Toe elck kerk in Ost-bruxter lant dre flamsk. Item myn bychtvaer een ou schilt. Item Onser Liever Vrouwe een ½ schilt. Item Sinte Anthonis een ½ schilt.

30 Item schilt werkonen, om Godes wille toegeroepen tuygen, heer Claes voers., Jeld Roderssma, Metske Tyaerts, Lieuwe Syxts ende Tamme toe Doer.

In orkonde deser waerheyt soo heb ick, Ulbrant Haytien zoen, prester nu ter tyt in Collum, dit testament bisegelt om dese tuygen beden wille voers.

Int jaer vyftienhondert ende viff, op Wironis dach.

35 Nae gedane collatie is desen met syn principael (voor soo veele ick het lesen conde ende leesbaer was) accorderende bevonden, by my, onderges. notaris, op den 17^{en} decembris 1642,

<ondertekend:>

Itsima.
17 12 1642.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (1642 december 17, door notaris Itsima, naar A). RAF, Archief Familie Van Sminia, inv. nr 2049. Opschrift: Copia. In dorso (= f. 2v): Quytantie ende afflossinge van enige rente de kerkvoochde competeert hebben. <M.a.h.:> Principael ende copia van sekere olt testament, gemaect by Ricke toe Terp, ende afflossinge van rente, comende voor in deselfte, tot laste van Jets[...]^a.

5

70

1505 april 12

Anscke Johan Sybrands zoens dochter

In nomine Domini, amen.

10 Ick, Anscke Johan Sybrands zoens dochter, overmerckende myn periculose staet daer ick langh in geweest bin, om beteringe myns levens ende om die barmharticheit Godis te bet to vercrygen, heb angenomen en gheestlick leven, als die derde regel van Sinte Fransiscus oerden binnen Lewarden, welke oerde wilt dat die susteren van der
15 vorscⁿ regel sullen hoer gueden ende ander tytlike saken scicken ende hoer daeroff ontslaen, om God neerstliker to dienen, na dat exempel ons zalichmakers Christi Jhesu, die syn testament maeckte. Hyrom heb ick mit walbedachte moet, vlytich voerbedencken ende vrien gueden wille, in gesonde lyve, in allerbesten maneer, wys ende
20 forma so ick mach, myn spreeklick testament, in Latino nuncupatum, off codicil off leste wille, so het na den recht, gheestlick off waerlick, allerbest cracht ende macht hebben sal ende mach, gemaect ende make in cracht desis brevis, in tegenwoerdicheyt der tugen nabyscreven, in forma ende manier als hyrna bescreven staet.

In den yrsten soe offere ick myn ziel ende lichaem God ende Sinte Fransiscus, in handen mynre oversten.

25 Foerd biken ick opentlick dat ick folcomen consent heb gehat in dat echt tusschen Haytien Atta zoen ende my, twelck was oeck consent ende wille mynre vrenden. Daerenboven bin ick Haytien mit dekens recht togekent, ende daerop hebben wy gehat die boeden na landis gewoente over die kerke.

Item ick sette to erwe Frans, myn kynd, dien ick hebbe laten echt maken, in al myn gueden, roerlick ende onroerlick. Ende wil dat Frans sal dese gueden, hem in dit
30 testament off leste wille assigniert, ontfangen als echt ende recht erfgenaem, off als en begave uut frier herten tusschen levenden, off begave uut bewegenis ende oersaek des doedis off lesten willen, woe dattet best mach staen ende Frans, myn soen, profytlickst mach wesen nae recht, uutgesloten datgheen dat ick expresslick ander luden ende plaetzen legier, assignier ende geve. Ende geboertit dat Frans, myn soen,
35 voer my storve, off nae my sonder wettelick geboerte, off dat hy to cloester ghinge, so sal dat cloester van Sinte Anna hebben ewelick ende erflick viertien golden gulden renten uut Ronighe gued to Harlingen, ende Sinte Vyt in Lewarden sal hebben uut datselfde guet ewelick ende erflick drie golden gulden rente, ende die predikerbroers ende die minrebroers ende dat cloester to Dockum elck drie golden gulden rente,
40 ewelick ende erflick, uut dat fors. guet. Ende wat dat guet beter is, dat sal comen totten

^a Twee letters en een afkortingsteken (?) onleesbaar door geknoei.

rechten armen behoeff binnen Lewarden. Item geboertit dat Frans, myn soen, to
cloester ghaet, soe sal dat cloester daer hy in ghaet, hebben alle die renten die ick hem
gemaect heb, tot syn leven langh. Ende nae syn doet sullen alle die renten comen als
er gescreven is. Ende dat cloester daer hy in sterft, sal hebben fyf enkelgulden, to
5 weten dat elck cloester fors., Sinte Vyt, ende die armen sullen resigneren ende over-
geven elck een enkelgulden rente to profyt des cloesters daer hy sterft.

Item ick sette ende bygheer dat die erwaerdighe heren, man na man, die abt to
Dockum, die prior van der predikerbroeders in Lewarden ende den pastoer in Lewar-
den, heer Fedda, to wesen mombers to myn soen Frans ende over syn gueden, ende
10 daerto to wesen executoers to disse myn leste wille. Ende by consent derselfde
monden kiese ick ende sette heer Fedden machtigh to wesen des kyndis forsⁿ renten
op to boeren, uut to geven, ende des kyndis recht to beschermen. Ende, dat God
forbiede, dat Frans quaem in enigh ongeluck off ander noetsaken, so sal Frans fors.
gheen landt noch guet moghen vercopen off alieneren sonder off buten consent synre
15 fors. mombers.

Item alle profyten, gerechticheit ende actien die op my mach comen by versterven
van myn vader ende vrenden off anders, die geve ick Frans, ende stelle hem in myn
steed, offte den cloester daer hy in ghaet die ene helft, ende Sinte Anna cloester die
ander helft. Ende storff Frans sonder wettelike geboerte off dat hy nyet to cloester
20 ghinge, so sal Sinte Anna cloester nae Frans doet die fors. profyten, gerechticheit ende
actien allene hebben.

Item die proven die Tiets, myn oldemoer, genaect heft, sal Frans, solangh hy
waerlick is, die proven macht hebben to forgeven wanneer die proven by versterven
off resignieren vaciert. Ende nae Frans doet off naedat hy int cloester professit is,
25 sullen die monden fors. die proven to forgeven macht hebben. Item so geve ick to die
fors. proven drie enckelgulden renten uut Sneker Janka huus, daer men vry copen
mach elck gulden mit twintich gulden, den gulden gerekent by twie ende twintich
stuwens nu ghangber payment. Ende hyrvoer sal her Sipka my geven en brieff dat syn
huus sal blyven to ewige tyden an dat leen fors. Ende hyrtoboven so make ick to dat
30 leen fors. drie pondemate landis opt Nyland ende die stede daer her Sipka schuur op
staet, disse fors. landen, renten ende steed ewelick by dat leen to blyven.

Item so geve ende byspreeck ick Sinte Annen cloester, puur om Godis willen, acht
kwghangh in Heentiam fen, daerto Johan Retelings steed, die ghelt fierdehalff aerns-
gulden, ende Sicka mersers steed, die ghelt derdenhalf coepmansgulden, Rentie Bras
35 steed, twie olde schilde, Hermen scholappers steed oppa Waerd, een currentgulden.
Disse fors. kuughangen ende steden sullen ewelick ende erflick by dat fors. cloester
blyven. Item so geve ende byspreeck ick ewelick ende erflick dat cloester to Dockum
die stede daer Ewert Gherliffs zoen nu ter tyd op woent. Item so geve ende byspreeck
ick ewelick ende erflick heer Fedda Popkama, myn persoen, Popkama steed oppa
40 Waerd. Item ick wil dat Henrick Monties hoff mit die steden, dat nu ghelt elff olde
schilden, sal wesen tot die vigilie alle woensdage to Oldehove, nae uutwysinge myn
oldemoders testament, mit condicien naegescreven. Ist sake dat Frans voer my storve,
so sullen die renten die die armen sullen hebben van dat guet tot Harlingen ende
Henrick Monties hoff mit die steden, die renten hyraff sullen comen tot Sinte Anna
45 cloester myn leven langh, mit die stede daer Sneker Janka op woent, die drie olde
schilden ghelt. Ende na myn doet sullen die drie schilde rente wesen ewelick to dat
leen, ende die ander renten gelyck als fors. is. Item die predikersbroers sullen hebben

ewelick ende erflick lutke^a Herka steed, daer nu ghelt twee aernsgulden, ende dat
ghaet van die vigilie boven roerd. Ist dat die vigilie foerdghaet, so sal voer dese steed
wesen en halff koeghangh uut Heentiamma fen to die vigilie. Item so heb ick noch twee
enkelgulden rente in Heentiamma fen boven die fors. sint, wil ick datze staen sullen to
5 behoeff, ofter enighe lasten an quamen, om daervan to nemen om mede to foranderden
ende off to doen. Ist oeck dat Frans, myn soen, storff off in cloester professie doet,
ende die renten nyet vercoft noch forset sint om Ronie gued to foranderden, so salse
Hilgunt Adams hebben, ewelick ende erflick. Ende sterft Hilgont voer Frans off voer
syn professie, so sullen die armen fors. die twee gulden renten hebben. Ende geboerdit
10 dat die twee gulden renten forcoft worden om saken ende reden fors., ende Hilgont
Frans, myn soen, forleefde, so sal Hilgont eens boeren die renten van Ronighe guet
ende daer salse mede copen twee gulden rente, daer sie ende hoer erfgenamen sullen
ewelick ende erflick behouden. Item so isser noch en steed, daer nu Joest op woent,
ende plagen Wigla ende Wlck op to woenen, die ghelt fyff olde schilden. Den steed
15 heft myn oldemoeder Tietie Beentiamma beswaert mit delen to Oldehoeff, to jacopinen
ende to Galileen, nae uutwysinge hoer testament. Den steed gheeff ick van stonden an
over die Hillige Sacraments foeghden, dat sie die delen sullen bewaren alle jaren in
allen kerken, ende wat die steed beter is, sullen die armen hebben ende holden.
Disse fors. testament, ordinancie, leste wille, codicil off begave wil ick hebben
20 gehouden soet nae recht mach best staen, by pene des rechtis.
Ende hebbe hyrto gebeden ende geropen als tughen die eerwaerdige heren ende
guede mannen heer Johannes, abt in Dockum, heer Gerardus van Graeff, prior, ende
heer Wolterus, procurator des conventis predicatorum, her Fedda Popkama, pastor to
Oldenhove in Lewarden, ende Hemma Odda zoen, keysers notarys ende secretarys der
25 stad Lewarden.
Des tot orkunde ende merer vasticheit, omdat ickselff gheen segel bruke, hebbe
ick, Ansck fors., gebeden die eerwaerdige ende achtbare heren tugen fors., als die abt,
prior ende her Fedda, hoer segelen hyran to hangen voer my. Welck wy, abbas, prior
ende Feddo, hebben gedaen om bede wille van Ansck fors. ende mede voer onsselffs
30 ende voer Woltero ende Hemma om hore bede wille, als tugen samentlick hyrto
geropen ende gebeden.
In den jaer Ons Heren dusent vyfhondert ende fyf, opten saterdach voer die derde
sondach nae Pasce achtene.

35 *Origineel: A. GA Leeuwarden, Archief Sint Anthony Gasthuis, inv. nr 56. Perkament.
De pliek bedekt de laatste regel. Met drie uithangende zegels: 1 (14), 2 (17), 3 (31). In
dorso, m.a.h.: S. Antonys gasthuys.
Druk: a. OSA, nr 93.*

^a *Mogelijk op te vatten als eigennaam: Lutke.*

Fed, weduwe van Hendrick

In nomine Domini, amen.

5 Int jaer Ons Heren XV^c ende fyf, des daghes nae Urbani, des morgens woer mistyt, soe het hoer bedocht Fed Hendricks wedue datter onder alle vergancklike dinghen niet seker is dan die doet, etc.

10 Int eerst soe begheer ick myn legersteed tot Oudehoef, by Sibren, myn zoen, ende byspreeck Sinte Marten ende die minderbroren II½ pondemate landen, legghende as [toe] Keppens. Item ick byspreeck die susteren in die Heilighe Gheest III pondemate, legghende by Oudecloester feer. Item ick byspreeck die VII^{en} priesteren IIII pondematen, die renten daerof VII jaer lanck woer myn deelen ende foer die sevende dach ende maenstond, die legghen in die Maerlinch, ende als die VII^{en} jaren omcomen sullen, so sullen die rechte armen toe Boelswert dat land hebben int euich. Item ick byspreeck heer Gerryt Tyaerd zoen IIII pondemate landen, ende hieten die Herscamp, dat hy dit land sal hebben soe lanck als hy levet, ende oick als hy storvet dit land toe geven tot een oltaer of waer hem dat profitelichst duncket toe wesen. Ende ick consentiert heer Gerryt dat hy dit land mach vercopen ende macht oppet toerp legghen, ende als hy sterft fyf schilden dan jaerlicks an landen toe legghen of oppet toerp toe blyven, ende dat byfeel ick heer Gerryt selven op syn conscientie. Item ick byspreeck elke biddende oerde een schild.

20 Item ick byspreeck Tyrd toe Zneck myn gouden rinck. Item ick byspreeck Simon Gerryt zoen een enckelgulden. Item ick byspreeck Brecht Takis dochter myn twe blawe rocken. Item die moncken opt Sand byspreeck ick myn beste pot. Item Sibrich sal hebben myn blawe tabbert. Item Taed op die Hogestraet myn corte tabbert. Item Goutie linslaeghers zoen een schild. Item dat geld daer ick boren sal van Florys Gerryt zoen ende die ander gueden, uutseit thuus, dat sullen heer Gerryt ende Simon Gerryt zoen geven ende beschicken daert hoer oerbaer ende profitelichxt duncket toe wesen.

30 Item soe maech ick erven myn fyf nyften ghelick, als Auck, Sibrich, Joy, Bau ende Bets, int huus daer ick in uoen, ende in ander ghien gueden. Ende uaert sake dat sie verer uolden tasten an den gueden, ende dit testament wolden of uaeren inbrekende, uat hoor boren mochte int huis, elck woer syn hoeft, dat soude sie teghens Sinte Marten toe Oudehoef verboert hebben, ende Sinte Marten of diegheen die dat regieren, teghens een yghelick toe vervolghen, uant ick ende myn zoen dat met groter arbeit vergadert hebben.

35 Item ten laesten soe maeche ick vervolgers myn testamentis Eevert Lolle zoen ende Hendrick Nanno zoen.

In een teiken daer uerheit soe heb Fed voerscⁿ daertoe roepen ende ghebeden om dit toe tughen Doythe Dircks zoen of schoemaker ende Frerick Jacop zoen of cuper ende Pieter Tjalkes ende Hein Siuerd zoen.

40 In den jaeren ende daghen als voersc. is.

Origineel (?): A. RAF, Collectie Handschriften afkomstig van de Provinciale Bibliotheek van Friesland, inv. nr 115. Niet gevalideerd. In dorso: Fed Hendrick testament.

Sibbel, weduwe van Sybet

In den namma Godis, amen.

Int jeer Uus Herens MV^c ende een, op Palma jond, so hab ick, Sibbel, zillighe
 5 Sybets affterletena wedue, by sonde lyff, gaen ende staen, ytende ende drinthiende,
 ende oers van myselffs naet felende dan alle gesontheit, hab anmerckt dat alle tyden
 verwandelycken zyn, dier hyoeda sont sint, moern cranck ende sterve moegen, soe hab
 ick myn testament, leste wille ofte codicil, als dat ney dae riuchten staen mey, macke.
 Ende wil dat fest ende steeds halten habba van alle daejenne dier myn gueden in dit
 10 testament schillet ontffaen, als een wogelyck testament ofte een codicil ende leste
 wille off oer gewoenten dier een testament moghen versterckya, een ygelyckx by dyo
 pene des riuchten ende voerberrnisse sins deels dier hem in dit testament toleyd werdt,
 ende dat oppersteed to hebben Sinte Vyt, myn patroen, in dae steed toe staen dier jenst
 dit testament deth, sunder jensidzen, mit riucht off sonder riucht.

15 Ende ney der tyd int jeer XV^c ende sex, den XIII dey septembris, so hab ick, Sibbel
 voors., cranck leyd op myn bed, nochtans sond ende machtich in myn verstand, hab
 dat voors. aerst testament ratificerth, confirmereth in all zyn artickelen, behalven
 summige artickelen dier forronnen weren ende ick van need vormeckye most, ende
 20 summighe artickelen dier ick by vrye wille ende sunder enige onderwys oers macket
 hab, ende dat aerst testament mey dat lest in dit testament alheel concordeerth is, als
 hyrney fulget.

Int aerst so bifel ick God van himelrick myn zeel, ende dio eerde myn lichaem, dier
 ick van commen bin, ende byjerry myn leghersteed to da jacoppinen in die tzercke,
 ende byspreck aldeer vyff g.r., dierto den huysteed dier zillige Aeftien baerns op
 25 plygen to wenyen, to wyn ende cost to dae gemene broeren int reventer alle jeren op
 myn jeerstond.

Item to Galileen XX g. renthe to timmerth, ende diertoe Frouck mesmakers steed
 in dae Haghe streta, toe wyn ende braed to dae gemene broeren int reventer alle jeren
 op myn jeertyd. Item Sinte Vyt, myn patroen, sex golden rynsg. Item Uus Lyaef Frou
 30 to Nyehouw tree g.r. Item Sinte Katherine tweer g.r., Sancte Anthonius ende Sancte
 Jacobs jesthusen ellick een g. renthe. Item Sancta Anna claester tree g. rynsg. Item
 heer Feddo, myn persona, een golden r. Item heer Douwe een g.r., heer Johannes, heer
 Sipko Wibrandi, heer Peter, elck ½ g.r. Item heer Wopko saun st. Item dae oer
 presteren in Leowerden ellicks III st. Item vyff pondematen ende III anssen dier
 35 Gherryt Jacobs zoen in zyn hyr hath, diert swart personaetschip ende Johan Sybren
 zoen dat oer fan toheerth, schel wesse int ewich to zeelmissen ende vigilien. Hwa des
 jonds compt to vigilie ende moerns misse deth, schil elkes tyds habba III buthies. Dit
 schil Peter Jans zoen foerwerrye. Item to Mariengaerde een g.r., ende den abbet aldier
 een g.r. Item to Garnard een g.r. Item to Foswert een g.r., ende to da gemeene zusteren
 40 een ton hamburger byer off twee g.r. in jeld. Item zister Barbar, myn sister to Foswert,
 byspreck ick sex jelne delffs lecken to een ny kaepe. Item to Bethleheem ½ g.r. Item
 to Claercamp, to Smellingheree ende to Birgum ellick een g.r. Item Appingadammers
 broeren ende Uus Lyaef Frou broeren ellick V st. Item to Aelsum ende in Sygerswald
 ellick een g.r. Item sister Ansck, Sibbel Jaythies, Teeth ende Peter Jans soen ellick een
 45 ducaet. Item sister Meynu to Wiswert ½ g.r.

Item hyrney seth ick to riuchte erven myn onreplycke gueden myn enyge kynd,

Sybren, ende myn kyndeskynden, als Auck ende Wolter, mey alducke onderscheed. Int aerst so schil Sybren, myn zoen, afarra uut habba tused g. rodulphuspost., als Teeth ende Kathryn, myn kynden zelligher gedachten, afarra uut hann habbet, ende voer disse tused g. rodulphuspost. voers. schiller habba dat gued ende renten dier

5 Thys op Nyland van my to hyer hath, mey dae XV pondematen landis dier Meynt in zyn hyer hath, ende diertoe dat gued te Fyeuwerhusum, alzoedeen als my dat toehereth. Item ney der tyd dat Teeth ende Katryn voers. hyare birlns alla wey heeden, zo habba hya nochtans alle jeren ende deggen fest meer krygen, nu int een, nu int oer, dier ick, Sibbel, nen rekenschip van weet, ende om des genyets wille zoe jouw ick

10 Sybren, myn zoen, dierjenst sex kunagongh affter Alda Galileen. Item zo wil ick dat Sybren voers. myn zeel schal bywerrya ende dae boeckinga voers. betellie, ende dierfoer schiller habba dat huuss ende steedt, affter ende foer, mey dat hoff, dier ick nu wanny, ende Ansck moers huys, ende dy steed dier Gheryt olyslogers wyff op wenneth, mey dio helft dierop dy steed leyt. Ende hath dattet beter is ende disse

15 huysinge ende steden meer foerstrecka mogen, dat jouw ick myn joncxte enege zoen Sybren voers. to foerndeel. Item al buta dae tused g. rodulphuspost. dier Teeth ende Kathryn voers. away habbet, zoe habbet dae zwageren my, Sibbel, alsoe langh pinighet dat ick hemmen itta maer uutwyse most, scholden myn dochteren freed habba binnens huses, so hab ick hemmen uutwyse dat gued by dat Langhdeel ende vyff

20 pondematen ende thien pondematen toe Wyns. Ende ist een dat dae kyndiskynden by dae uutwysinghe blyuwa willen, dierfoer schil Sybren weer habba dae weyda die Rommert olysloger in zyn hyr hath. Ende willen dae kyndiskynden dae uutwysinge lossleeta, so schil Sybren mey dae kyndiskynden dat gued by dat Deel mey dae X pondematen to Wyns, dio weyda dier Rommert voers. in zyn hyr hath, mey dae V

25 pondameten voers. deela, elcks zyn tremdeel.

Item hath onreplycke gueden datter maer sint, dier tofarra naet fan scrⁿ sint, dae schillet Sybren ende dae kyndiskynden deela in stirpem, dat is dat dae kyndiskynden schillet staen in hyare moeders steed, jouwa dae onreplycke gueden dier naet naemd sint, man alle replycke gueden wil ick Sybren allenna toe.

30 Item dae riuchte aerme huysitten in Leowrd jouw ick dae renthen in Pieter monglers gued int ewich, ende disse renten schil Peter Jans zoen opberra, ende jaet dae aermen alle jeren om Gods wille. Ende comter emmen van myn ayna fryonden to armoed, daejenne schilme diermey van dela alle jeren.

Item weert een dat Sybren, myn zoen, Godts bod forfulde ende nen aefte kynden

35 affterleet, so schilma syongha to Oldahow moerns to sex uren snyondes ende tysdeys een syongen misse, een in dae eere van Uus Lyaefrou ende een in dae ere van her benedide moder Sancta Anna, ende dae presteren dier dae messe bywarrye, schillet dierfoer habba sex g.r. jeers. Item foerdmaer so schilma dela to elke messe XVI aerme lyoed elcks een tremdel van een kaepbraed ende op elke stuck braedes een pond

40 buttren. Ende disse XXXII aerme menschen schillet huussitten wesse binne Leowrd, ende bysunderlingh sinter enygen aerme lyoed dier van myn bloed mochten wesse. Ende disse aerme schillen aeck jeers habba IIII hael lecken, dae twa ferwet ende dae oer twa ontferwet, aeck elcks twa paer schoen, winters een paer ende somers een paer, ende diertoe elcks een hael schutta hael hardgarypera torff. Item disse substitucie schil

45 staen sofyre als riucht formey, ende hyrto schillet riucht ende reed ende dae tweer personen tsesa tweer foechden dier dit beschicke schillen van al Sybrens voers. neyleten gueden. Item dyo substitucie schil blyuwa, behaelen dier maister Sybren Greet, zyn huysfrou, hat forsyglet. Ende altofara uuit schillet dae tweer foechden

habba elcks trye g.r. voir hyare arbeyd, ende dierney schilles alle mayen rekenschap
dwaen, ende isser dan hatta wr, dat schilma oplidze ofter enyge dyoere jeren kaemen,
dat men dae jelmissen allyckewal halda mochten. Item dat aerst jeers renten dae
schillet dae minrebroeren opberra to hyare timmert. Ende disse substi<tu>cie hath
5 Syb<r>en sellfs mey consentereth. Item dat aerste jeer schilma deela to Aldahou, to
jacoppinen ende to Galileen.

Item so seth ick to executoren myns testamentis dy gardyaen to Gallileen, maester
Johan Sextinus ende heer Fedde, myn personen, Peter Jans zoen ende Sybren, myn
ayna zoen.

10 Torkonde ende festicheid dissis testamentis, leste wille ofte codicil so hab ick,
Sibbel, hyrto roepen ende baeden orkenen neyscrⁿ, als heer Feddo, myn persona,
Peter Jans zoen, Jacob Feddis, Sybet Agga zoen, Gherryt Tymen zoen, Jan Pouwels
zoen ende Jan Ryoerds zoen.

In een festicheid dissis so hab ick, heer Feddo, voer myselffs ende voer Jan
15 Ryoerds zoen ende Sibbele ayne bede wille myn sygel hyraen hwinsen. Ende wy,
Pieter Jans zoen ende Sybet Agga zoen, habbet baeden Foppa Matys zoen Oenya,
scheppen in Leowrd, dat hy zyn sygel hyraen hath hwinsen om uus bede wille. Ende
wy, Jacob Feddis ende Gherryt Tymen zoen, hebben baeden Tymen Frerick zoen,
schepen in Leowerd, dat hy zyn sygel om uus bede wille hyr aeck aen hath hwinsen.

20 Int jeer van sex als voerscrⁿ is.

Ende ick, Jan Pouwels zoen, hab aeck baeden heer Feddo, myn persona, dat hy
syn sygel mey om myn bede wille hyran hath hwinsen.

Datum ut supra.

25 Den principale van deesen was geschreven in franchyn, bevesticht met drie uuyt-
hangende segelen, waer deene meest van ouderdom affgevallen was.

Gecollationeert jegens doriginaele, bevesticht als boven, is daarmede bevonden
taccorderen, by my,

<ondertekend:>

P. Eemskerck.

30 *Origineel (A) niet voorhanden.*

*Afschrift: B (16de eeuw, door P. Eemskerck, naar A). GA Leeuwarden, Archief Sint
Anthony Gasthuis, inv. nr 8. Opschrift: Copia. In dorso (=f. 4v), m.a.h. (18de eeuw): 1506,
den 13 septembri. Codicil voor Sibbel Sybes weduwe. Anthony gasthuis een gulden rente.*

Druk: a. OSA, nr 95. - b. OFO I, nr 518.

35 73

1506 november 12

Heer Mathias Dirck zoen

In nomine Domini, amen.

God tho loeve ende Marien, syner benedider moeder, ende alle Goedes helligen,
soe heb ick, her Mathias Dirck zoen, gheordineret ende maket myn testament oft

codicil ende leste wille, wal dat ick kranck was van lichaem, nochtant machtich myn vorstant ende vyff synnen, int jaer Ons Heren M vyffhondert unde sess, altera Martini episcopi.

Int eerst soe begheere ick myn lichaem thoe legghen ende rusten int cloester toe
5 Aeelsim, ende bevele God myn elendighe zyel. Ende geve dat cloester vorsc. tyen golden gulden voer ene memorie, ende mynen mantel vor die grauwe cledinghe, Onse Lieve Vrouwe aldaer myn sullveren segel. Oeck gheve ick^a dat convent vorscr. VI golden g. die ick Jw Jonghema geleent heb. Noch IIII golden g., Jw gheleent, die ick oeck geve. Item drie golden gulden die ick Tyarc Walte leend heb. Noch III golden
10 gulden die ick Epa Aylwa leend heb.

Item die minores in Bolswert een golden g. ende een gellers rider, die predicatores in Leuwerden een golden gulden, die vrouwenbroers in der Ylst een golden gulden, ende den prior in der Ylst myn kontoer. Item die twe cloesters als Workum ende Oeghecloester elck een half golden g. Item soe geve ick dat cloester thoe Nazareth om
15 Goedes willen dertich golden gulden van dat gelt dat men my geven solden up jaeren, nae uutwysingha myn baer, ist saecke dat Jeske, myn dochter, daer int cloester blivet. Ende blivet sie daer neet oft stervet eer sie professyt wert, dan her Derck, paestoer in Yrnsem, ende broeder Marten, prior in der Ylst, die dertich g. the ordineren thot hoeren willen in die eere Goedes.

Item soe maecke ick eerven myns gueden Franck Dirck zoen ende seleghe Gorys Dirck zoen kinderen, soe tho vorstaen dat Franck voeraff hebben sal tyen golden gulden om sonderlinghe oersaecke dat hy in foertyden thoe cort hat hevet. Item ick stae thoe Franck ende Low, syn soen, dat andeel dat my anghestorven is van dat huys van Tryude myn susters wegghen, alzoel voel rechtes als ick daeran heb. Item ick stae thoe
25 die achterlaeten Gorys kynderen die ondersettinghe des huys dat Gorys salighe my ondersett hadde. Item Bauck, myn broers dochter, een golden g. ende myn middelste tabbert. Feythe, myn swaegher, myn pelsen tabbert ende olt wanboes. Item myn boecken besprecke ick her Derck ende Peter, myn neven, thoelycke tho deylen, des sal die prioer daer een aff nemen ende Peters deel bewaeren thot hy preester is, ende
30 wert hy geen prester, die boecken heren Dercks tho bliven, ende her Derck sal voerut nemen Librum de Summa Te[***] et [***]^b ende Tractatum de baptismo. Item Henrick Franck zoen myn beste hoesen.

Oerkunde disses testaments ende waere fasticheit, want ick myn segel neet by my hadde, soe hebbe ick baeden heren Derck, paestoer in Yrnsem, dat hy dit ghesegelt hevet als testamentarius. Ende ick, Frerick Henricks, ende Mynna Hipka zoen, want wy daerby gheroepen syn ghewest, hebben oeck als ghetuyghen beden heren Derck vorscr. dat hi dit besegelt hevet om ons beede wille.

Int jaer ut supra.

40 *Origineel: A. RAF, Archief Klooster Aalsum, inv. nr 54. Het opgedrukte zegel verloren.
Druk: a. GPCV II, 254.*

^a gheve ick door dezelfde hand verbeterd uit: ghevet hy.

^b Titel sterk afgekort, onleesbaar.

Tyethye Sickes van Nyenhuys

In nomine Domini, amen.

5 Ick, Tyethye Sickes van Nyenhuys, beken voir alle luden myt dessen mynnen
 5 openen testamentbrief ende laeste wille, hoe dat ick heb overdocht datter gheen dynck
 sekerer is dan die doot ende neit onsekerer dan die ure des doodes, dairom heb ick myt
 vollen synnen ende guede memory myn testament ofte leste wille maket, in maneren
 naeser.

10 Int eerst bevele ick God almachtich, myn scepper, myn siel, ende begheer myn
 10 legherstedede toe Lunenkerck in dye kercke, ende bespreeck dat cloester aldaer wyftich
 golden g., ende dairvan sullen hebben die conventualen twe tonnen hamburgher bier,
 omdat sy toe bet voir myn siel sullen bidden. Item hyrtoe sullen die van Lunenkerck
 hebben myn gulden borstspan toe Godes ere. Item die landen, als seven pondematen,
 15 die ick die conventualen toe Lunenkerck over seven jaer ghegeven ende sy ghebruckt
 15 hebben, sullen sy beholden tot ewyghen tyden, voir my ende myn olders sielen toe
 bidden.

Item ick bespreeck Sunte Andrees, myn patroen, tyen enckelg. renten tot ewighen
 tyden uut Faersma gued, ende dysse renten en sal men neit versetten noch vercopen,
 tensy dat die kerck den utersten noet anfalt. Item ick bespreeck tyen enckelg. toe
 20 volleste Sunte Anna belde toe maken toe Wynaldum in die kerck. Item dat Hylyghe
 Sacrament, Onse Leve Vrou, Sunte Barbar, Sunte Kathryn, elck 1 pont was. Item ick
 bespreeck myn personer een golden croen, ende her Dyrick 1 golden g., ende her
 Sypcke 1 g. current. Item soe make ick XXV jaerdeel, ende dat legke ick op Faersma
 gued, ende wil dat men alle jair op myn jaerstont eerlike delen sullen brenghen an
 25 broet ende butter, als dat behoert.

Item ick bespreeck die vier biddende oerden, elcke convent die hyer in termynen
 ghaen, een ton hamburghener bier, ende als die broren hyer bidden elck een ton koren.
 Item toe Lidlem 1 enckelg. Item alle die cloesteren in Westergoe, mannen ende
 30 susteren, elck een half enckelg.

Item ick bespreeck dy patroen toe Sexberum een stuck landis, gheheten die
 Myddeldyck. Item Sunte Jorien toe Oesterberum vyf ofte vyfthalf ffl. rente als sy
 daer heft. Item alle die deel doer, elck kerck een enckelg., ende elcke prester drie
 stuwers. Item ick bespreeck meyster Sicke toe Oesterberum een gouden leeu ende een
 35 tabbert laken, gued enghels laken, myt een guet foer. Item ick bespreeck her Boyn,
 35 personer toe Harlynghen, 1 enckelg., ende her Bouwen, vicarius aldaer, een enckelg.

Item ick bespreeck dat gued oppe Fennen tot ewighen tyden den armen jaerlixs toe
 Wynaldum om Godes willen toe gheven, ende wil dat die pater toe Lunenkerck tot
 hem sal nemen een gued man uut dat ghae, ende sy twe des guedes renten den armen
 40 jaerlicks toe delen. Item ick bespreeck vyf enckelg. den armen nu toe dielen an laken
 40 ende an scoen.

Item dieselve landen die ick ghegeven heb tot Sunte Anna misse toe Wynaldum,
 die sullen dairtoe bliven in dieselve forme in dat ewych, ende wil dat men die misse
 uutsynghen sal. Item soe bespreeck ick ses klinkerden renten uut Thyaert Ottama gued
 toe Sexberum tot een singhende sielmisse alle manendaghen aldaer tot ewyghen tyden,
 45 in maneren als sy alduslanghe ghedaen hebben. Item in liker formen een singhende
 45 mys toe Oesterberum alle vrydaghen van dat Heilighe Crues, ende dairvoir bespreeck

5 ick die presters aldaer twe enckelg. rent in Hebema gued ende een klinkerde rent in Lolkama gued toe Petersberum. Item ofter enyghe scortinghe in dyssen myssen vol ende sy neit verwaert woirden als forscr. is, soe beveel ick dat den pater toe Lunenkerck ende den pastoer toe Harlinghen dat toe scycken ende toe ordineren, ende dye gueden ter ere Godes toe brenghen daert hoer belevet. Item ick bespreeck twe davidg. renten op die Voirynden, die ick ghecoft heb van die patroen, tot Houckama leen toe Wynaldum, dat die preester voer my ende myn vrenden sal bydden tot ewyghen tyden.

10 Item ick bespreeck Wilhelmus drie enckelg. renten in Faersma gued tot syn lyf-stont, want hy my ende myn kynden een trou deenre ghewest heft. Item ick bespreeck Thyaert, Sicka Faersma zoen, toe hulp syn scoelganck twe pondematen landen uut myn gued erflick.

15 Item soe wil ick dat Epe, myn soen, sal hebben toe vorendel Engehele gued, ende daertoe huys ende statten ende al dat my^a comt in Nyehuystera guet, ende twe enckelg. rent die sy coeft heft van Jan Mewusma in Zyorde gued, ende al myn reppe-like guden, uutseit golt ende sulver, ende oeck mede dat Sicke ende Tryncke, salighe Scelte kynderen, elck sullen hebben een bed myt syn toebehoer. Ende Oldehuystera gued ende Jonghema gued sal Epe beholden, als hy duslanghe ghehat heft.

20 Item al myn ander gueden, hiertoevoren neit besproken noch bescreven, make ick erven Epe, myn soen, ende Schelte kynderen op hoer vaders stede.

25 Item soe wil ick dyt testament ende leste wille gheholden hebben in allen punten ende articulen foirscr. als een testament ofte codecil ofte leste wille, alst nae den gheesteliken ofte warlike rechten best gheholden mach werden. Ende hyervan maeke ick executores ende vervolgers dyt myn testaments ende leste wille her Nycolaus, pater to Lunenker<k>, her Boyn, personer toe Harlinghen, ende her Bouwen, vicarius aldaer, ende Sicka Faersma. Ende wil dat sy dyt testament sullen vervolgen ende voldoen, ende dat toe nemen van datgheen dat yck^b den pater bevolen ende ghesecht heb, sonder wedersecken myn erven.

30 In een tuych ende waerheyt dys myn testaments ende leste wille heb ick gheropen hyrtoe ende ghebeden her Nycolaus, pater toe Lunenkerck, als myn testamentarius, ende her Boyn, personer, ende her Bouwen, vicarius toe Harlinghen, ende Sicka Fersma, als tughen dyt myn testament ende lesta wille toe hlyen ende beseghelen om myn bede wille. Datwelck ick, her Nicolaus, beseghelt heb myt myn amptsseghel voir myselfen ende voir Sicka forscr. om syn beda wille, ende ick, her Boyn, beseghelt heb mede myt myn selfs seghel voir my ende voir her Bouwen om syn beda wille, ghelyck als Tyethye forscr. ons daerom beden heft.

35 Int jaer Ons Heren XV^c ende seven, op den XXIIⁿ dach in januario.

Origineel: A. RAF, Archief Huis Liauckamastate, inv. nr 68. Met twee opgedrukte zegels: 1 (74), 2 (11).

40 ^a Door dezelfde hand verbeterd uit: hoer.

^b Door dezelfde hand verbeterd uit: sy.

Heer Goffa

In nomine Domini, amen.

- Anno vyftienhondert ende acht, des nieuganden deis in julio, hat heer Goffa,
 5 parsonna toe Aestereindt, cranck van lichaem ende verstand[ig]^a van sinnen, in
 jenwirdicheyt heer Douwe Pybe zoen, myn miegh, ende orkende neischrion, hiertoe
 roppen ende toe baeden van myselven, heer Goffe voers., ende wil dat men schil halda
 ende degha als een testament jeft codicil jeft lesta wille, in allen formen ende manieren
 alst alderbest mey staen, ney da geestelycke riucht jeft wradisch riucht.
- 10 Int aerste befelt heer Goffa syn siel Godt van himelryck ende Maria, de moeder
 Godts, ende al syn lieeff oor heiligen, ende besonderlingh syn heylige patroon Sinte
 Marten toe Aestereindt, ende beyert syn legerstoel in Sinte Martens tiercka, by sillige
 heer Goslick Donga int coer, ende bespreckt syn heilige patroon Sint Marten toe
 Aesterendt dae landen dieier het kapet toe Hydaerdt, nei syn brieven daerop ontfinen.
- 15 Item vorder bispreekt toe dae fiower priesteren toe Aestereindt elck een enckelgolden
 ende allen jeers lidsende [***]^b Styensteiseg goed toe Aestereyndt tot een eeuwige
 memorie, ende die silforrenaet^c te dwaen elcx jeers op een jeersstondt mei misse ende
 vigilie.
- 20 Ende jeft [***]^d itlycke person in da dorp^e een stoter, ende elcke tiercka alsoo
 fulla. Item toe Wymbritseradeel elcke priester een stuiver, ende elcke tiercka tuer.
 Item voir<t>s Tabor fiower enckelg. eens. Item da cruisbroeren toe Snits tuer
 enckelg. Item oppa Nyedyck^f alsoo fulla. Item Aldeclaester tweer enckelg. Item de
 barfoete toe Bolswart fiower enckelg. Item da ore tria bidden oorden elck tweer
 enckelgulden. Item toe Oegeclaester een enckelgulden.^g Item dat claester tot Tied-
 25 marum schil habba dat bytal en stef[.]^h hiare twe enckelg. rent in Sytsen terp, ende
 diertoe bespreck ick myn suster ende da claester twae enckelg. renten tot Wilsum, jet
 heer Douwe Sytses huur het huiren uytwyst, ende dirtoe schil syn suster ende syn nift
 toe Tiedmerum hadde een stal kwen tot hiaren claynga. Item hy besp<r>eekt Sybren
 Douwe zoen toe Aengium, syn mieg, fiower enckelgolden eens. Item dat claester toe
 30 Lieuwert, Sint Anne claester, tweer enckelg. rente dair van Haio Halbe hat capet.
- Item vorder meckt erffin tot syn goeden, als tot sextich horntiesgolden rente, tot
 een leen in Abbega, Sint Geertruit de heilige jonckfrouwe tot haire sis[.]ⁱjenⁱ. Ende op
 dit leen schil altida op wessa een van syn bloet da sibste, ende isser nimmén van syn
 bloet der prester is ofte prester wil wirda, soo schillet heer Goffa sibsta twe frunden,
 35 mei eeck de persona ende voogden in Abbega, altyda een tiesa op dit leen int

^a F: laatste twee letters onleesbaar door geknoei.

^b F: ruimte voor enkele woorden opengelaten.

^c Lees: silforwaringe?

^d F: ruimte voor enkele woorden opengelaten.

40 ^e Lees: deel (namelijk Hennaarderadeel).

^f Lees: Groendyck?

^g F: deze zin in de marge.

^h F: laatste letter onleesbaar. De passage lijkt corrupt. Mogelijk: bytal in sted.

ⁱ F: deels onleesbaar door geknoei.

eeuwich. Ende de prester schil schildich wessa alle wycken tria missa toe lessen voor heer Goffa ziel, ende eens in da wycke een vigilia van nioegen lectien met de laudes Domini een, ende elcker jeers een vigilia als voorges. op syn jeerstont ende missa dwaen in dat eeuwich.

5 Item hy mecket eeck erven heer Elingh met syn broeren end syn moeitie kinderen, toelycka toe deelen in sextien horntiesgulden renten, lidsende toe Wilsum in Piers goet, ende der schillese mey toevreden wessa ende naet meer habba.

Item eeck myn ore goederen, hiertoevooren net bespritsen, byspreck ick heer Douwa, myn mieg oppa Dronryp, nei uus onthietinge ende loftenisse ende dat hy da schil byschicke tot myn aarme friounen ende tot da riuchte aermen als hy [***]^a hem nu lievert^b, ende friounen deer legaten aff te jaen alst hem beste tinckt, ende hy myn executeur te wessen, op toe berren, uyt te jaen, ende nimmen myn renten te berren eer alle seecken uytleit ende buekinghe sint betellet, ende heer Douwe wr my ende myn goeden te dwaen als ick op hem bytrouw.

15 Ende <die> dissa lesta willa ende testament naet halde wil, die schil syn erffenschip jeff byspreckinge verbert habbe tot proffyt da tria tiercken in Abbega, in Westhem ende toe Wielsim.

In orconde dessen testamente ende lesta willa soo hab ick, heer Goffa, hier orkenen toe roppen ende beden als voers. selven dat hie hier orkenschap wil hada om myn, heer Goffa, beda wille, ende dit ziglen litte om hiaren beda willa van ora liuden, als int aerste heer Wopke toe Aesterendt ende heer Ulba, aldaer prebendaet, ende Homme Douwa zoen uut Abbega ende Syba Lelcke zoen ende Symon Sioerds zoen uut Abbe-
20 gae ende Ulbe Saeckes ende suster Tryn, heer Goffa suster, ende suster Bauck Douwa dochter ende Bauck Harings dochteren, susteren van Tiedmarum ende vant Sint Anne
25 claester. Ende want wy, voers. orkannen, nin ziglen sint fierende, soo habet wy baeden de eerbaere Homme Douwe zoen dat hy <dit> brieff ende lesta wille wilda bysigle voor ons, orkennen vors. Dat ick, Homme voers., hab bisigelt voer haer, orkennen voers., om hiare beda wille ende voor [my]selven. Ende om mera festicheyt soo hab ick, heer Goffa, ditselven bisiglet met myn^c selffs handt ende met myn selffs sigel.
30 Ende om mere festicheyt dissien voers. soo hab ick, heer Douwe Pibe zoen, om heer Goffa beda wille dit testament ende brieff jest lesta wille bysigelt om heer Goffa beda wille.

In da tyd ende dey voers., in heer Goffa huus toe Aesterendt, toe jonstyt ney vesperen.

35 Leger stont: Onder het brieff waeruyt desen gecopieert is, stonde een teeken van segelinge, daer nu al was affgevallen deur olderdum, gedaen met groenen wasse, ende daeronder stonde: Pybe Homme zoen Gosninga lye mey myn handtschrift onder myn zigil dat dis copie van wird toe wird accordeert mey syn principael, dier by my is.

40 dOpene ende ongeschrevene woorden int midden van desen ende voorgaende zyde waren in de principale copie, waeruyt desen ges. is, deur corruptie ende verslytinge van de plyck ende voudinge des brieffs niet leesbaer, ende is desen met hun copia,

^a F: ruimte voor enkele woorden opengelaten.

^b F: hem nu lievert; lees: hem believet?

^c F: syn.

getekent soo vooren verhaelt, bevonden te accorderen by my, secretaris in Wonsera-
deel, den 14 augusti anno XV^c drie ende tnegentich. Orconde myn handt.

5 Leeger stondt: Gecollationeert tegens den gelyckluidende copie, is desen daermede
bevonden te accorderen, in kennisse van my, den 3 juny 1635. Ter ordannantien van
den Hove. Getekent: J. Petri, met eenige streken.

Leger stond noch: Accordeerd deesen met gelyckluidende copie, in kennisse van
my, den 3 may 1637, ter ordonnantien van den Hove. Ende was vertekent: J. Petri, met
syn streken.

10 Accordeert desen met soodane copie, ter kennisse van my, onderges. secretaris
binnen Ylst, den 2 aprilis 1644,

<ondertekend:>

F. a Maercx, 1644.

Origineel (A) niet voorhanden.

15 *Afschriften: B (16de eeuw, door Pybe Homme zoen Gosninga, naar A). Niet voor-*
handen, bekend uit F. - C (1593 augustus 14, door de secretaris van Wonseradeel, naar B).
Niet voorhanden, bekend uit F. - D (1635 juni 3, door J. Petri, naar C). Niet voorhanden,
bekend uit F. - E (1637 mei 3, door J. Petri, naar D). Niet voorhanden, bekend uit F. - F
(1644 april 2, door F. a Maercx, secretaris van IJlst, naar E). GA Wymbritseradeel te IJlst,
20 *Archief Sint Geertruidsleen Abbega, inv. nr 1. Opschrift: Copie copie copiae copie. In*
dorso: Copia testament van heer Goffa. Solvit scieffloon 12 st. - G (1653 juni 18, door H.
Scherhagen, naar E). Niet voorhanden, bekend uit I. - H (1689 oktober 22, door Vitringa,
naar G). Niet voorhanden, bekend uit K. - I (18de eeuw, naar G). RAF, Archief Provinciaal
bestuur van Friesland 1813-1918, inv. nr 2064, p. 231-240. - J (19de eeuw, door Buma,
25 *naar I). Ibidem, inv. nr 2069, p. 45-49. - K (19de eeuw, naar H). GA Wymbritseradeel te*
IJlst, Archief Sint Geertruidsleen Abbega, inv. nr 8.

Druk: a. Bolt, Sint-Geertruidsleen te Abbega, 137-139 (naar F). - b. OFO IV, nr 175
(naar F). - c. Abma, Sint-Geertruidsleen (aanvulling), 103-105 (naar b).

Uitgegeven naar F. De latere afschriften bieden geen betere lezingen, hoewel sommige
(indirect) teruggaan op E.

30 **76**

1509 februari 14

Waell Buttima

In nomine Domini, amen.

35 Int jaer vyffthienhundert inde neghenn, op Sinte Valentini midtdagh, hefft Waell
Buttima hoir testament, codicil offte leeste wylle <gemaect> in myn tegewordicheit,
heer pastor Claes Albert zoen, nu [ter] teit pastor in dy Molquerum.

Int ierst was sy cranck vann lichgamen, nochtans <was> sy wys inde vroedt vann
verstandt, duus soe hefft sy gegevenn Godt almechtich hoir siell, inde Sinte Lebuyn,
syn patronn, hair lichgam.

Dartho hefft si besprackenn eyn halff hoefft landts, liggende in Brora war, verval-
lende vann jaer tot jaer, an dy eynner sydenn an dy Grons off an dy anderen sydt,
gegeven tot eyn pandt um eyn jongersceip, inde dyselve lande voirc., inde eyn halff
5 hat lands tot eyn ewichge memori, inde Syttia Alberts zoenn eynn halff hat, liggende
in Attha war. Item dy vier biddende orden elck besondelinge twe hornsgulden. Item
tho Abert in dat claster eyn golgulden aen syellmyssen. Item dy van Workumm eynn
davidgulden. Item dy armen ludenn VI hornsgulden um Godes wyll. Item Jeska eyn
stande bedt. Item dat anderenn guede, potten inde pannen, sullen blivenn tho Syttia
10 Scheltes huis, alzoegroit als ys. Item dy achterdadenn sal men nemenn inde geven
vann dy koe inde dat hoy, inde wat dy koy inde dat hoy niet verstreckenn mach, sal
men nemen voir dy anderenn guedenn. Item susterlinghe inde susterlinghe kynderen
tho tastenn alzoedat dy susterlinge inde susterlinge kinderen gelick met eynnanderenn
thotastenn. Item dat sylverwerck sal blyvenndar dat gegeven ys. Item dy ewichge
15 memori van Sythia Scheltes off fan syn kinderenn gegeven inde dair waerd van dat
halff ha<t> landts voirc. is.

Item dat ymant ys van dy arvenndy dat voirc. niet halden wyllen, dy maeck yck
van dit voirc. arscap unterff vann mynnen gueden.

Al dynck sonder arch offte lyst. In kintenis der wairheit soe hebben wy, pastor
voirc., inde Broer Hilla soenn ende Arnt Arnts zoen, als orkenen hirunder gstayll
20 claer inde recht te wesenn.

Inde tho merer festicheit soe heb yck, heer Claes Albert zoen voirc., als eyn
testamentor mynnen selff segell hirunder op spatium gedruck des bryff voir my inde
voir Broer Hilla inde Arndt voirc.

<Ondertekend:>

25 Ick, heer Claes Jacobs zoen, lye als voirs. is.
Meus Agges zoen <h.m. 16>.
Jolthie Wybma <h.m. 15>.
Agga Douwes <h.m. 2>.
Boye Thomas <h.m. 3>.
30 Abba Sipkens <h.m. 1>.
Idts Salinckx <h.m. 11>.
Tyardt Douwes zoen <h.m. 20>.

Origineel (A) niet voorhanden.

35 *Afschrift: B (1551, naar A?). GA Nijefurd te Workum, Archief Dorpsbestuur van
Molkwerum, Kerkelijke stukken vóór 1600, inv. nr 1. Opschrift: Copie ut Waell Buttima
testament salichge gedachtenis.*

*Dit testament heeft met de nummers 83, 85, 97, 100 en 109 één geheel gevormd met een
fragment van een goederenregistertje van de memorie te Molkwerum (GA Nijefurd te
40 Workum, Archief Dorpsbestuur van Molkwerum, Kerkelijke stukken vóór 1600, inv. nr 2).
De datering is gebaseerd op inv. nr 2, f. 3^r: Dese voirc. testamentenn sienn gecopiert in
prescentia vann her Claes Jacob zoen, nu ter tiet pastor geweest ist, anno eyn un vyfflich,
inde Tyardt Douwes zoenn, geswarren richter, inde Meus Agges zoenn, Jolthie Wybes
zoenn, als kerckvoedenn, inde mede Agge Douwes zoenn, Boyenn Tomis zoenn, Abbe
Sypkes zoenn, Ydts Salinckx zoen, als voirc. persoanenn. Verder is in een marginale aan-
45 tekening bij nr 109 sprake van in heer Claes Jacobs tydenn, pastor, anno eyn un vyfflich.*

Edwar Zyarda

In dy namma Godis, amen.

Int jeer Uus Heren tusent fyfhundert ende tyaen, den saen ende tweinstichte dey
 5 in mayo, soe hab ick, Edwar Zyarda, bitocht dat ick bin een sterflick menscke, ende
 dat ick naet sykera hab dan dy daed ende naet oensykera dan dyo wra des daedis, ende
 byrawet van God myn syoen ende cranck van lichaem, mer sterck ende foerstandel
 van sinnen, ende hab roepen dissen notarium ende orkenen neyscriowen, ende hab
 10 byscaet dat ick myn leste wille hab uutspritzen ende hab myn testament jef lesta willa
 bytyoehd. Ende wil dat dit schil wessa myn testament nuncupatyf of lesta willa of
 codicil of alst alderbest mey staen ney dae riuchten, gaestelick uf wraudsk. Ende hab
 openbieret ende uutspritzen dae naemen myner eerven ende dyoe schickinghe myner
 gueden neyscriowen mit myn selwis mond, ende lessa lieten uut myn byfel by dissen
 notarium ende orkenen neyscriowen, mit foerstand ende witschap myns foerstandis,
 15 ende hab mecket eerven myner gueden, my foerlienighet van God van himelrick.

Int aerst hab ick God byfellen ende Mariam dyo moeder Godis ende myn heyligha
 patroen Sinte Marten mit alle Iyaefwe Goedis heylighen myn zyel, ende hab byerret
 myn legghersteed by Sinte Marten in Fraenkera tzerka, by myn sillighe moeder But
 Tzyaerda, ende bispreck Sinte Marten voer myn legherstoel tree enckelgouden. Item
 20 dae trie haedpresteren elck tweintich stuveren, ende dat fiaerda leen alsoe fulla, als
 dier een ayn prester op compt of alst een capellaen bytyennet. Item dy prester op Sinte
 Thomas altaer tyaen stuveren. Item alda heer Meynert fyf stuveren. Item heer Johan-
 nes comen Pieters ende heer Claes elck tyaen stuveren. Item heer Godsfriond tyaen
 stuveren, willer dat wydwetter werpa, soelang als hy dat lien bywennet, ende wil hy
 25 dat naet dwaen, soe schel hy habba saen stuveren. Item heer Remmet tyaen stuveren.
 Item elke altaer in Fraenkera tzerka die wyd sint, elck een hael pond wax, ende dat
 Heilighe Sacraments altaer een pond wax. Item soe bispreck ick, Eeduer Zyaerda, fyf
 ende tweintich jeradeel, ende alsoe langh alsma deelt, soe schelma jaen om Godis
 willa fyf rogghenbraed ende trya sticken butera, fyf ende tweintich jera langh.

Item Oghaclaester bispreck ick twier enckelgouden tho timmert. Item dat claester
 thoe Staveren een ringgolden, ende myn twae niften, Hera dochteren, elck alsoe fulla.
 Item dat claester dier maester Jws kynden in sint, bispreck ick sex enckelgolden tho
 timmert, ende elck van myn niften een enckelgolden. Item dat claester tho Monke-
 bayum tree enckelgouden toe timmert, ende dae nonnen thoe recreacy twier enckel-
 35 gouden. Item Lidlum, Lyoennatzerka ende Anighum elck een enckelgouden. Item toe
 Harns Sinte Michiels tzerka twier enckelgolden, ende dat gasthuystzerka een enckel-
 golden. Item dyoe tzerka toe Firdghum twier enckelgolden, ende dyn persinna een
 enckelg., ende myn landsiete toe Firdghum tree enckelgolden, dae schelma hem kyrt
 in dae hier in syn gued. Item dyoe tzerka toe Witmarsum twier enckelg., ende dy
 40 persinna een half g., ende dae ora presteren aldier een half golden rinscholden. Item
 tho Arum dy tzerka een enckelgolden, ende dae presteren aldier een enckel golden, dy
 persinna dy trimdeel ende dae ora presteren den twa deel. Item toe Arum ende Wit-
 marsum een grau half lecken toe den arme huysitten bihoef. Item toe Betighum een
 grau half lecken thoe den arme thoe Betighum toe delen, ende dy tzerke een enckel-
 45 golden. Item op Dronryp dy tzerke toe timmert een enckelg., ende dae schaemele
 aldieer een grau half lecken, ende dy persinna aldier een half enckelg., ende elck

prester aldieer een oert golds. Item bispreck ick, Eeduer Zyaerda, ende boeckya wr Fraenkeradeel toe elke tzerka wr dy deel tweintich stuveren, ende dae persinn[en in] dae deel twae pond, ende elke jungherprester een pond, ende heer Simen toe Peyns een enckelgolden.

5 Item foerd hab ick, Eeduer Zyarda, mecket eerven mynre gueden, my foerlienighet van God van himelrick, ende hab hyare namen mynre eerven uutspritzen mit myns selvis ried, ende h[abse] lessa lieten voer dissien notarium ende orkenen neyscriowen, walbitocht ende mit gueder biried ende foertochte sinnen, als Suob Zyarda, myn
10 dochter, zilligha Jarich Hottingha neylieten wedue, ende Lutke, Tyaerd Zyarda dochter, myns kyndskynd, Gherrold a Hereems wyf, tot eerven myner gueden neyscriowen, uutseyd dat ick bispritzen hab in manieren neyscriowen, myn gueden toe hebben ende hiermey deeld toe wessen.

Item int aerst schel Suob voerscr. habba in Fraenker disse fyf^a steden. Item Simen Pieter zoen steed mit syn steegh dieroen. Item Isbrand Simon zoen steed. Item Lolka
15 steed. Item Aucke steed. Item hyrtoejen schel Lutke Gherrold wyf hadde dissien neyscriowen steden. Item Gysbert Pieter zoen steed, Reyner Reyner zoen steed, Jan Lambers zoen steed. Item Sibrich Jan Martens steed. Item Heyn Lambert zoen steed. Item Sibla steed, ende Sibbel sch[e]l dyoe steed halda ende habba toe hyare lyfstond, soefier als joe in Fraenker wenneth, ende hyare kynden schellet aec dyn steed habba
20 toe hyare lyfstond ney hyare moer, ist secke datze in Fraenker blyowet mitterwen, ende ney hyare daed schel disse steed comme oen Lutke voerscr. of hyare kynden. Item Suob voerscr. schel habba disse neyscriowen steden, dier hieten dat Rondiel in Fraenker, als fan Sythie pelsers huys of, toe comen Pieter toe, uutseyd by ellaka sida een huyssteed of. Hyrtoejen schel Lutke voerscr. habba dissien neyscriowen steden. Int
25 aerst Gerbrant comen Pieter steed, mit alla steden toe dat tzerckhof tho.

Item jungha Jarich Here zoen bispreck ick dae tree steden nest dae cruesbroeren binnen Fraenker op dyo Schilbanck, ende achtehalf pondsmieta toe Cubaerd, ende fyftich rinsgolden oen jeld. Item maester Jws sinnen schellet habba comen Pieter
30 steed, mit dae twier steden by elka sida een van comen Pieter steed voerscr., ende dierthoe fyftich rinsgolden. Item Ju Dekema sinnen, als Jarich ende Sicka, bispreck ick Jan Boeckholts steed ende His Lambert steed. Item dae steden dier Jan Uibis op wenneth ende Renick Lyoella steed dier hy op pligha thoe wennyen, bispreck ick Frouck Jarich dochter op Nyeland.

Item dae fiower^b steden, als Jan Hart steed, Tiard Saclis alda steed ende Dirck
35 Timens steed, schillen myn eerven hadde, als Suob dae twier dier lidza nest hyare dochters steden, dier ick, Eeduer, hyarem jowen hab, ende Lutke voerscr., myn ora eerf, schel dae ora twier steden habba voerscr. Ende van dissien fiower steden schellet Suob ende Lutke voerscr., myn eerven, tretten jeer langh jaen elkis jeer om Godis wille een grau half lecken ende een scuta turf van dyoe hier, ende meyt naet soefulla
40 foerstrecka, soe schel Suob ende Lutke voerscr. thoelyka dier soefulla op lidza dattet soefulla foerstrecka mey als voerscr., ende sinna dae renten meer dan voerscr., dat schilletze om Godis wille jaen. Item Suob schel aec habba Dowa Wtyes steed ende Syrck Broertties steed. Hiertoejen schel Lutke habba Andries van Leyen steed ende dy steed van Hessel Aesgis huyssteed. Item Suob voerscr. schel habba Geert Kerstiens

45 ^a Gezien hetgeen volgt waarschijnlijk te lezen als: fyr.

^b Gezien hetgeen volgt waarschijnlijk te lezen als: trye.

steed, sterka Dowa steed, Alyd Sythia scoer wedue steed, Heyn liemers steed ende Tyessa steed. Item hyrtoejen schel Lutke hadde voerscr. Dirck messelaer steed, Claes Thomas steed, Jetthie waghenaer steed ende Ade dreggher steed. Item in Padmos schel Lutke habba dae fyf steden van Epo scriver huyssteed of toe Jacop Hessels huys thoe, mit dy eker, dier nu jelt een tonna hamburger bjaer. Hiertoejen schel Suob voerscr. habba dae steden toe Langwar thoe. Ende dae tree steden nest Lutke steden schellet Suob ner Lutke habba, mer dat schil wessa toe dae presters huys ende altaers needtrefticheed dier heer Jan op tyennet. Item by dae nye mollen sinne sex steden, van welke Suob schel habba ker hockera tree joe nimt, ende Lutke, myn ora eerf, schel dae ora tree steden habba. Item dae steden van dyoe Noerderepoerte of sinnen fioertien steden, ende twae steden van dae fioertien steden, dy ena heert toe Sicka maester Jans zoen ende dy ora Sicke Schelte zoen, ende dae sex steden nest dae ekeren ende mit dae ekeren schel Suob voerscr. habba mit dy tuuen, ende hiertoejen schel Lutke voerscr. hadde dae sex steden nest dyo mollen. Item van Uiba steens buers huys of synter nioeghentien steden, van welka schel Suob voerscr. habba dae nioeghen steden van dy mollena of, mey dy kaupt dierma byen op halt. Item hiertoejen schel Lutke habba daer ora nioghen steden dierney. Ende Agga backer schel syn steed habba toe syn lyfstond dier ick, Eeduer voerscr., hem bispreck, ende ney syn daed schel hem Lutke habba. Item dy Langhe Stryns of dae Tuunen soe hieten schel Suob habba, ende dy Doela soe hieten schel Lutka hadde. Item Suob schel habba dae nioghen steden of van dat alda riedhuys toe recknyen, ende acht steden diene schel Lutke habba, oen Barent Melys huys toe. Item dae steden van Sirck Broerkis huys of, hietende dae Greyden, al toe Katherina Siurd zoen wyf huys, dat schellen Suob ende Lutke, myn aerven, toegara habba hatter bytimmera is, ende hatter naet bytimmera is, schellis toe rieda dattet bytimmera wirt, ende dae renten, profyt ende schaed schellis toelyka habba. Item dae eeftersteden, als Reynuus eefterhuys ende Hil Jan Galis eefterhuys ende Aelke cort Jans, schel Lutke voerscr. habba. Ende alla steden ende landen dier ick, Eeduer Zyarda, hab oppe Campen, schel Lutke hadde, ende schillen blyowe by Lutke huys, dier ick her jowen hab in myn libben. Item dae ora eeftersteden, hiertoefara naet biscriowen, schil Suob habba, bihalven dae steden ende eeftersteden dyr hyare dochteren habba schellen.

Item dat huys dier Lutke in wenneth ende dat blau layde huys dier ick ende Suob, myn dochter, in wennye, mey alla steden ende toebiheer, ney luud ende tenoer des jeftebrieves dier ick, Eeduer Zyarda, Lutke, myn kyndskynd, jowen hab in myn libben, wil ick steed ende oenfoerbreclick halden habba in alla syn forma, articulen ende tenoer, ende confirmyerya dat mey myn daed ende lesta willa.

Item Suob schel habba disse gueden neyscriowen op Dronryp. Int aerst Ubbema gued, dier jelt toe hier acht ende tritich enckelg. ende een fatten barg. Hiertoe schel Suob habba Sibrands gued, dier jelt toe hier twae ende tritich enckelgouden, ende Doeda gued, dier jelt thoe hier acht ende tweintich enckelgolden ende een fatte bargh. Item Goslicks gued oppe Schinghen, dier jelt tho hier fiower ende tweintich enckelgolden. Hiertho Uppe gued oppe Ryp, ende jelt toe hier tolf enckelgouden, ende treddehael enckelgouden uut Claes Pilgrums gued. Item Andries gued toe Coterhuys, dier jelt tho hier tho Wyelsryp fyftien enckelgouden ende twier davidsgolden, ende Sythie gued toe Firdghum, ende jelt toe hier achtien enckelgouden ende twier davidsgolden ende een fatten bargh.

Item hierthoe schel Lutke habba, myn kyndskynd ende myn eerf, Epa gued toe Tzaluert, dier jelt toe hier sex ende fiortich enckelgouden, ende Lyowe Dueke zoen

gued, dier jelt tho hier tritich enckelgolden, ende hiertho Pieter Tzaluert gued, dier jelt
thoe hier sextien enckel gouden. Item hierthoe schelze habba Bangha gued, dier jelt
toe hier sex ende tritich enckelgolden. Hierthoe schil Lutke habba Griete gued toe
Molsuert, dier jelt toe hier twa ende tweintich enckelgolden. Item schel Lutke aec
5 habbe Copers gued, dier jelt toe hier fyftien enckelgolden ende twier davidsgouden.

Item Suob ende Lutke, myn eerven, schellet thoegara habbe Tzalinghe gued op
Dronryp, ende jelt toe hier tritich enckelgolden, het slach op of del, tholyke toe delen.

Item Suob schel foerd habba dat gued thoe Doyum, dier jelt toe hier acht ende
tweintich enckelgolden. Ende Suob schel habba toe Lollum Katerina gued, dier jelt
10 toe hier tritich enckelgolden. Hyrtoe Geerte in dae Fenne dat principael gued, dier jelt
toe hier saen ende tweintich enckelgolden, ende dit schil Suob habba mit dae fennen.
Item Emka gued toe Donghum, dier jelt toe hier een ende tweintich enckelgouden,
schel Suob habba.

Item Lutke schel habba Tys gued toe Lollum. Item Simen ruters gued. Item Jan
15 Barents suagher gued. Ende hiertoe schel Lutke habba dat gued, hietende thoe
Lyoella, oppet west Fraenker, dier jelt thoe hier sex ende tweintich enckelgouden.
Ende hiertoe schel Lutke habba Sibrands gued thoe Donghum alst nu is, mey Dowa
Tiaerd zoen land, dier jelt toe hier tweintich enckelgolden. Hierthoe schel Lutke habba
Roedmers<m>a gued thoe Donghum ende dat gued thoe Kinghum, dier jelt nioghen
20 enckelgouden, mit dy hinxtfoedinghe om dy ora winter.

Item Suob schel habba Zyardema gued mey dae lesten dier Eeduer Zyarda dierop
leyt ende op is. Hierjen schel Lutke habba Edema gued mey syn lesten. Item Alda
Beestera gued, alsoe fulla als ick dieryn hab, schel Lutke ende maester Ju twae
dochteren habba, ende schel lawigha van dyoe eene op dae ora. Ende dae gueden dier
25 ick hab thoe Arum ende Witmarsum, schelle Suob ende Lutke thoelika habba, bihal-
den Sibalda gued, dier Lutke habba schel. Item dae sex pondamieten dier lidzen by
dae twae stucken by dat riucht, schel Fokel Hette Dekema wyf habba, mey dyoe lithie
fenne dier Hessel Martena in syn hier hath, ist seck datze toe Fraenker compt mitter-
wen ende blyowet aldier, ende is dat naet, soe schelt Lutke habba.

Item Lutke schel habba dae Hinsta fenne, alsma ney Harns faert thoe dy luftersyda,
dier jelt acht enckelgolden. Item Piet smids fenne, dier leyt tho dy riuchterhand alsma
ney Harns faert, ende jelt trettien enckelgouden, ende mit dy ora fenna dieroen, dier
jelt acht enckelgouden, dier Lutke habba schil. Item hiertoejen schel Suob habbe
30 Pieter Jesis twae fennen, dier lidzen ney Harns uut thoe dy lufferhand, ende dae ena
fenna jelt fyftehael enckelg. ende dae ora fiower, ende Tied Wighers fenne, dier leyt
oen Pieter Jesis fenne, dier jelt thoe hier fiower enckelg., ende dae twae stucken dier
dat gheriucht stiet, elck van tolf pondamieta, dier elke stuck jelt acht enckelgolden, op
aldulka mieta dat dissen landen schillet ney Suob daed oen Sicka maester Jws zoen
ende oen Sicke Ju Dekema zoen commen, dier ick, Eeduer Zyarda, hab bispritzen dae
40 steden in Fraenker. Item hierthoe schel Suob habba acht pondamieta leeghland dierby,
dier jelden twier enckelgolden. Item Lutke schil habba Jan Gossis fenne, dier jelt tree
enckelgolden. Item dae tolf of trettien kunegong, lidzenda om Zyardema huys, schellet
Suob ende Lutke thoegara habba, ende mit dat alda [hoe]f ende stucken dier lidzen
twisken claester ende dat alda hoef, mit dae ora lythie sticken, ende mit dae steden dier
45 Lyowe liemer op wenneth, schellen Suob ende Lutke thoegara habba. Item dat Bil,
dier jelt fiower ende tweintich enckelgolden ende een half romunsck lecken, schellen
Suob ende Lutke toegara habba. Item Jan Bylions fenne, dier jelt trettien enckel-
gouden, schel Lutke habba. Item Blomstera fenne, dier leyt by dyoe Noerderpoert, dier

jelt tolf enckelgolden, schel Lutke habba. Hierthoejenst schil Suob habba Witsemera [mieden], dier jelt toe hier tiaen of elfve enckelgouden. Item Jacob backers fenne, dier jelt tolf klinckerden gongber jeld, ende Ids backers fenne, dier jelt fiower [enckelgolden, ende Claes] cupers halve fenne, dier jelt tredhael enckelgolden, ende dae fenna
5 dier Suob nu bruuck, dier jelt fiower enckelgolden, dier Suob habba schil. Item Suob schil habba Jan Borst fenne, dier jelt fyf enckelgouden een oerd min. Item Suob schel habba dae fenne dier Gherold ende Lutke bruuck hebben uwer summera. Hierthojen schel Lutke hadde dy mollener steed, mey dyoe steed om syn huys, mey syn fenne dier hy nu bruuck ende dyoe laen om dy singhel.

10 Item dae lesten dier lidzen tho Edum ende thoe Lyoelle, dier bilestighet [Eeduer] Zyarda mey, dier dae presteren in Fraenker thoheert, dae tree enckelgouden renten mey dier Eeduar hath in Lioele gued.

15 Item Suob, Eeduers Zyarda dochter, schel habba alla gheriuchticheed dy dwae deel dier Eeduer hath toe Zyardema huys ende statten ende [hoernlegher], op aldulke mieta dat ney Suobbe daed of by hyare libben Suobba riuchticheed schel komma oen Sicka ende Jarich, Ju Dekema sinnen, thoelyka. Ende dae ora treemdeel van Zyardema huys, statten ende hoernlegher schel habba Lutke, myn kyndskynd, alsoe fulla gheriuchticheed als Eeduer Zyarda dier riucht op ende yn hath. Item Galghe fennen schel Suob ende Lutke, myn eerven, toelika hadde.

20 Item soe wil Eeduer Zyarda dat ney Lutke daed schil hyare kynden of kyndskynden lawighe op dat oer, al ont dat leste, ende naet op Gherrold. Ende sterfva Lutke kynden althoegara sonder kynden of kyndskynden, soe schellen Lutke gueden naet alheel falle in fraemde handen, mer dae twaedeel van myn gueden schel alsden weerom comma op Suob of hyare kynden, ende dy twadeel schel Gherrold of syn neykommen weer
25 uutwisa by gueder lyodema ried, dier jae dan tziesen mey frionschip. Ende yn dae Werren schil Lutke habba. Ende junghe Jans gued Tzaluert schil Suob hadde. Ende alle gueden hier naet biscriowen schellen myn eerven Suob ende Lutke thoelike dele.

Alyng sonder ergalist. In orkunde dissis testament of codicil of leste wille soe hab ick, Eeduer Zyarda, hierthoe roepen ende baden orkenen ende notarium neyscriowen,
30 dat dissen orkenen hyare sighelen wolde hinghie oen dissen brief ende leste wille, als heer Reyner, persinna Tzum, maester Sicka thoe Aesterbierum, heer Barent, perpetuus vicarius in Sexbierum, heer Johannes, persinna thoe Firdghum, heer Claes, prebendarius in Scalsum, heer Dowa Pibe zoen, wenheftich op Dronryp. Dier ick, Reynerus voerscr., bisiegle hab mey myn selm sighel voir myselm ende om heer Claes, prebendarius in Scalsum, bede willa, ende ick, heer Barent, bisiegle hab voer myselm ende
35 om maester Sicke beden wille ende foert om heer Claes, prebendarius in Sexbirum, bede wille, ende ick, heer^a Johannes toe Firdghum, ende heer Dowe Pibe zoen, wenhaftich op Dronryp, bisiegele hebben, wy ende alle orkenen foernaemd, om Eeduer Tzyarda bede wille.

40 Int jeer ende op den dey alst voerscr. is.

<n.m. 7> Ende ick, Remboldus Wilhelmi van Hasselt, preester des Stichs van Utricht, publicus apostolice sedis auctoritate notarius, want ic daer over ende an gheuest hebbe dat Eeduer Ziaerda hoer testament, codicil off laeste wil alst boven screven is heeft ghemaect ende my daertoe roepen ende beeden myt die tughe

45 ^a *Hierna doorgehaald: Dowa.*

voerscr., daerom heb ic dit teghewoerdighe testament, codicil offt laeste wil, myt een ander hant truuelick ghescreven, onderscreven myt myn selves hant, in disse teghenuoerdighe forme ghemackt, myt myn ghewontlike teeken ende hant ende naeme beteikent ende onderscreven, toe een tughenysse alle voerscr. saecken.

5 Die, anno quo supra.

<Ondertekend, door de laatste vier boven hun zegel:>

Heer Claes, prebendarius in Sexbierum.

Reynerus, pastoer in Tzum, propria manu subscripsi.

Bernardus, vicarius in Sixtiberum, propria manu subscripsi.

10 Johannes, pastor in Firdghum, propria manu subscripsi.

Dodo Pibonis, presbiter, propria manu subscripsi.

Origineel: A. GA Franeker, Archief Huis Sjaardastate, inv. nr 3. Perkament, licht beschadigd. In het notarismerk: Jure n<otariali?> s<ignum> Remboldi Wilhelmi. Van de vier uithangende zegels nog aanwezig: 1 (105), 3 (62), 4 (23).

15 *Afschrift: B (gelijktijdig, door dezelfde notaris als A). Huisarchief Epemastate te IJsbrechtum, Archief huis Epemastate, inv. nr 103. Perkament. De vier uithangende zegels verloren. In de ondertekening ontbreekt heer Claes. Opschrift: Copie. Onder de pliek: In Dey nomine. In dorso, m.a.h.: Olde Eeduwar Zyaarda testament.*

Druk: a. Telting, 'Sjaardemaleen', 574-581 (naar A). - b. OFO II, nr 238 (naar A).

20 *Uitgegeven naar A. Enkele kleine beschadigingen aangevuld uit B.*

78

1510 juli 19

Yettie, weduwe van [Jan] Rypperts

In nomine Domini, amen.

25 Int jaer Ons Heren M CCCCC ende X, up den XIX^{sten} dach in julio, hevet Yettie Rypperts^a weduwe, cranck van lycham, nochtant sterck ende wys van synnen, ghemaeckt hoer testament yn manier naeschr.

30 Int yerst bevelt sey Got almechtych hoer ziel, ende die eerde dat licham, ende beghert hoer legherstont toe Leuwerden in dy predickers offt jacobinnenbroeders kerck, voer dat Heyllyghe Cruys altaer. Ende sey bespnyckt dat voerschr. cloester hoer feyn, in Hardygeryp lyggende, ende des sullen d[ie] voerschr. conventsbroderen dat altaer myt waslychten besoergen, ende offt dat voerschr. cloester dat voerschr. feyn vercoepen woelden, soe sal men dat Wibe Gerryts, hoer soen, gunnen voer enen aender.

35 Voert soe bespnyckt sey Onsser Lyever Frouwen toe Neyhoff enen van myn groeten becken^b. Sunte Anthonius gaesthuys III scutten toerffs. Sunte Jacobs gaesthuys II scutten toerffs. Sunte Vitus, hoer patron, enen golden croen. Den mynrebroeders bynnen Leuwerd enen golden croen. Sunte Anne cloester toe Leuwerd enen scut

^a *Bedoeld moet zijn: Jan Rypperts, zoals in dorso correct wordt vermeld.*

^b *enen van myn groeten becken m.a.h. verbeterd uit het doorgehaalde: enen goltgulden.*

toerffs ende enen toen beyrs. Item dye aenderen twe byddende oerden enen ygelyck enen hoernsg. Item heer Sybet, hoer neff, pryster toe Boxum, enen scut toerffs ende enen klerlaey. Item dye susteren toe Eylsum enen toen beyrs, ende den susteren toe Gronendyck ock enen toen beyrs. Item dye maget dye nuu myt hoer woent, hoer roede roeck. Item hoer personers, meyster Boucken ende heer Fed, sal hoer voerschr. s[.....]ck^a voerseyn. Item als sey doet ys, eer sey begraven woert, sal men doen lesen XL missen, ende enen ygelyck preyster dye dye missen lessen, b[esp]ryckt sey twe st.

Item al hoer aender goet, reppelyck ende onreppelyck, bespnyckt sey Wibe, hoer soen voerschr., wollyck oer dyt testament van horen goeden ut sal rychten, ende mach dat groeter offt mere macken als hem dat belyvet, myt maniren ende rechten als dat behoerlyck ys.

^bEnde XII ponsmaten lants, lyggende int Lege lant bey Onygemer, dye VI pondmaten dye voersⁿ cloester horen. Noch bespnyckt see dar II jaer euwyghe dele, wollyck men betalen sal ut dat goet toe Medum, ende VII [ja]erdeel toe Aeldehave. Dye voersⁿ cloester XL elen lynen laekens. Toe Medum enen alleff. Dye mynrebroders bynne Lyuwert ock enen alleff. Ons [Lyev]e Frou toe Aeldehave enen alliff. Dya twe gasthussen enen eygelyck enen alleff. Item dye myn nichten toe Aeylsum ende Gronendyck enen eyge[lyck]^c twe hoeffdoecken. Item myn nycht toe Smalenne, yndien offt sey professi daer doet, sal hebben myn kyst myt enen hoefftdoek. Item noch daer ick begraven waert, enen van myn groete becken.

Item Johan myn seylge mans kynt, yndien off hee prester off gestelyck wyl waerden, soe sal men hem behelpelyck^d wesen myt dye hondert philipsg. dye^e dye prior wet waer men dye vynden sal. Ende yst dat hey ghenen prester offt gestelyck man ende waert, soe sal men dye voersⁿ g. geven yn erlycken kolesteren, ende laeten daer mysse voer lessen. Item Wincentius, myns soens kynt, dye twe groesten uynnkannen, ende myn III nychten enen eygelyck enen uynkan ende platel. Item noch enen web lynen laeckens van XL ellen sal men nae mynen doet toesnyden ende geven den armen dy dat et mest behoven. Item Sunte Joeryen ende dye Hyllyge III Konnyngen yn den baech baven^f bey Sunte Cristoeffel.

30 *Origineel (A) niet voorhanden.*
Ontwerp: B. GA Leeuwarden, Oud Stadsarchief, L-nummers, inv. nr 22. In dorso, in de eerste hand: Testament Yetthye Jan Rypperts soen, in morte aliter correctum et executum secundum eius in morte voluntatem, et fuit mater Wybonis borgimagistri.

^a *Mogelijk aan te vullen tot: soen oeck.*

35 ^b *De rest van de tekst is geschreven met andere hand (dezelfde die de eerder gesignaleerde verbetering aanbracht) in de marge en onderaan het papier. Het begin sluit waarschijnlijk aan op het legaat aan de predikheren.*

^c *Hierna doorgehaald: enen ho.*

^d *Verbeterd uit: behelpen.*

40 ^e *Hierna doorgehaald: my Renyck toe Kamygebur schuldych ys.*

^f *Hierna doorgehaald: mynnenn stoel.*

Heer Jelmar

Item wy, broeder Henricus, abt toe Oldecloester, executoer van salighe her Jelmars testament ende codicill ende laste wille, hewe selffs disse nascreven articulen ghescⁿ
5 onder ons eygen hant ut syn testament ende codicill.

Anno Domini 1510, in profesto Bartholomei obiit.

Item hy macket eerffen tot al syn oer gueden, reppelic ende onreppelicke, naemd ende onbenaemt, deer hy sonderlinge naet besprietzen hath jeeff hierneymaels naet bespreckt, om Godes willen, dat is dae eerma lioden, claesteren, jeshuesen ende oer
10 godeshuesen jeeff gaestelike loeghen, ende al deer dae executores schicket. Ende hat hyselff maket ende ordineert in codicill onder syn selffs sygel jeff onder oere lioden sygel jeff in orkenen antwyrdt, dat scil stal ende macht habba ghelyck dit testament. Ende hat hy corrigeert jeeff oers vormecket, dat scel desghelike een stal habba. Mer wat hy naet macket toe sonderlinghe usum jeeff loegum, dat scillet dae executoeren
15 vervolle off mettyen om Godes willa ende tot syn seels profyt, hwier dattet hyarum aldernuts ende sillichts tynckt, etc.

Hec iam scripta excopiata sunt de verbo ad verbum ex testamento eius propria manu. Item van woert toe woert uut syn codicill.

Item soe bispreec ic dae eermen bynnen Snytze vyftien pondemeten toe Knossens, toe verstaen den helfft tot profyt den eermen huysitten, deert dae executoeren oerbaer
20 tynckt, ende den helfft toet jesthuys in Snytze, etc.

Item soe mecke ick machtich myn executoeren myn tyngen ende legaten toe vormaerien ende toe vormynderien ende toe veranderien ney hyare guedtyngen.

Item wy waeren tegenwoirdich ende daer over, by en an als doe her Jelmer dit den aermen toe Snytze bispreec, ende Goedsfreent Gosselix zoen ende Lolke Wigel zoen, die daer scortinge om hedden, die een woldet hebben hier en de ander daer, ende hier
25 ende om ander dyngen macke hy syn executoeren als vorscⁿ is folmachtich toe veranderen, etc.

Originelen (A) of afschriften van testament en codicil niet voorhanden.

30 *Onvolledig afschrift: B (tussen 1517 en 1540, door broeder Henricus, abt van Oldeklooster, naar A). RAF, Archief Klooster Oegeklooster, inv. nr 3. In dorso (= f. 2^v): Her Jelmer.*

Druk: a. OFO II, nr 242.

35 *De datering is gebaseerd op de vermelding van de overlijdensdatum van de testateur (1510 augustus 23). De datering van het afschrift is benaderd op grond van de abtsjaren van Henricus van Doetinchem, zoals vermeld in Schoengen, 'Akten Bloemkamp', 192-197.*